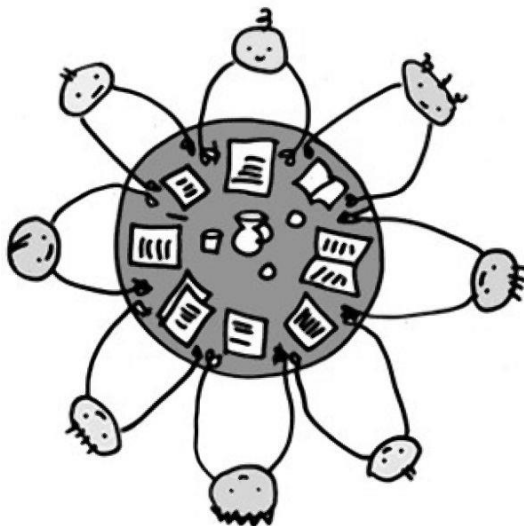

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект

матеріали круглого столу
(м. Дніпро, 25 червня 2019 р.)

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
ПРИ ПРЕЗИДЕНТОВІ УКРАЇНИ**
Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

**Взаємозв'язок політики і управління:
теоретичний і прикладний аспект**

матеріали круглого столу
(м. Дніпро, 25 червня 2019 р.)

Дніпро
ДРІДУ НАДУ
2019

УДК 321.01:35
ББК 66.01+67.401
В 40

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради
Дніпропетровського регіонального
інституту державного управління
Національної академії державного
управління при Президентіві України,
(Протокол № 04/224 від 30 травня 2019 р.)*

Редакційна колегія:

О.Б. Кіреєва, канд. наук з держ. упр., доцент, Т.В. Маматова, д-р наук з держ. упр., професор, Е.О. Сергієнко, канд. наук з держ. упр., доцент.

В 40 Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект : матеріали круглого столу / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2019. – 100 с.

Уміщені тези доповідей учасників круглого столу «Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект», присвячених нормативно-правовим та організаційним засадам, закордонному досвіду становлення публічного адміністрування; проблемам співвідношення політики та управління; соціальним складовим становлення та розвитку публічного адміністрування в Україні; публічній службі в контексті концепції розмежування посад та запровадження принципу політичної нейтральності; проблемам формування політичної свідомості та політичної культури; трансформації ролі та місця соціально-політичних складових становлення публічного адміністрування в контексті процесів глобалізації та інтеграції; інформаційному забезпеченню управлінських процесів в Україні.

Розраховано на фахівців державного управління, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, науковців, викладачів, слухачів, студентів вищих навчальних закладів.

УДК 321.01:35
В 40

ЗМІСТ

Khalife Ali H. Foreign experience of application of strategic planning.....	5
Алкум Майсара Етапи налаштування ефективних партнерських відносин державного та громадянського сектору.....	8
Бойко О. А. Державна політика та державне управління у сфері цивільного захисту.....	10
Ворона П. В. Щодо проблематики колективної відповідальності уряду: досвід Ізраїлю.....	13
Дяченко Н. П., Александров О. В. Соціально-політична інженерія як чинник ефективності публічного управління.....	16
Ермакова Э. Э. Управление интеллектуальной собственностью на корпоративном уровне.....	18
Задорожня І. Л. Залучення громадськості до реалізації проєктів з благоустрою через бюджет участі.....	22
Замковий Р. В. Сталий розвиток у забезпеченні управлінських процесів в Україні.....	24
Карнаухова М. Д. Релевантність наратологічних моделей для аналізу публічно-управлінської діяльності.....	26
Кірсєва О. Б. Готовність органів місцевого самоврядування до впровадження управління знаннями.....	28
Ковалевич М. Н. Концепция технологических укладов в развитии инновационной экономики.....	33
Колеснікова В. В. Трансформація процесу професійної адаптації молодих фахівців в умовах становлення публічного управління.....	36
Кондратенко М. В. Інформаційне забезпечення оцінки й контролю якості публічних послуг в об'єднаних територіальних громадах.....	39
Кондратенко О. О. Державне регулювання соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їхніх сімей: проблеми співвідношення політики та управління.....	42
Кравець О. А. Фізичне і психічне здоров'я українок: стан і тенденції змін.....	47
Кривошей В. М. Проекти служби зайнятості для учасників антитерористичної операції на сході України, що виникла через військову агресію РФ.....	51
Лебєдєва Н. А. Навчання англійської мови як невід'ємна частина складової процесу формування політичної культури майбутніх державних службовців.....	53
Литвинова Л. В. Ціннісні аспекти трансформації публічних комунікацій в Україні.....	56

Марушева О. А. Ефективність взаємодії державної архітектурно-будівельної інспекції з її територіальними органами.....	58
Мишкова М. П. Маркетинговий аудит как инструмент управления.....	61
Пархоменко-Куцевіл О. І. Розвиток антикорупційних органів державної влади в США: можливості для України.....	64
Пасічник Д. С. Мова як фактор консолідації українського суспільства.....	67
Романенко Є. О. Харчові продукти за нормами ЄС.....	69
Савка І. І. Розвиток демократичного цивільного контролю силових та спеціальних структур держави в умовах глобалізації..	73
Сак Ю. А. Теоретико-методологічні підходи до проблеми реалізації політико-адміністративного реформування системи публічного управління.....	76
Семенець-Орлова І. А. Значення громадянського патріотизму для консолідації українського суспільства.....	80
Серняк І. І. Особливості самокерованого навчання в системі соціального інструментарію управління персоналом.....	82
Серьогіна Н. К., Виноградова Н. Л. Міжнародний досвід розвитку професіоналізму державних службовців.....	85
Целищева Е. Ф. Особенности применения форм общественного контроля в процессах территориального планирования городского развития.....	88
Червякова О. В. Трансформація державного управління в контексті процесів глобалізації.....	92
Шатірішвілі Д. А. Громадський електричний транспорт у плануванні сталої міської мобільності.....	94
Ягодзінський С. М. Політична свідомість і політична культура: інноваційні методи / класичні підходи.....	97

KHALIFE ALI H.

mayor of the town Sarafand, Lebanon;

post-graduate student of the Department Public management and administration O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

**FOREIGN EXPERIENCE OF APPLICATION OF
STRATEGIC PLANNING**

In today's globalization environment, particular attention should be paid to the problematic aspects of strategic planning, but only at the expense of the experience of different countries of the world it is possible to identify problem issues and overcome crises. Each developed country is characterized by own system of strategic planning with the characteristic management methods, the coverage of various sectors, the level of centralization of decision-making, tools for identifying strategic development benchmarks, the specifics of the development and implementation of strategic plans [2, c. 207]. Therefore, the experience of the United States of America, Canada, India, Poland and Lebanon should be considered more in details.

The practice of the United States of America is characterized by the fact that, at the regional level, almost all state and municipal executive bodies have special commissions or economic development agencies that are responsible for the preparation of targeted programs that improve the quality of life in settlements and aim to strengthen competitive positions of territorial entities. Each state forms executive bodies, including those responsible for planning and forecasting [1].

The experience of Canada is different, in particular, processes are introduced for developing and managing information infrastructure and services for the authorities to exercise their own authority. Over the past years, the Canadian Government has developed initiatives to provide services to citizens through the capabilities of IT infrastructure created by technologies such as social media, mobile devices, monitoring, and cloud technologies. Clearly, such a strategy will ensure the establishment of open and transparent governance in Canada, which will primarily protect personal information of citizens, respond in a timely manner to the problems of the society, implement effective programs and services, and actively involve the Canadian civil society in co-operation.

It is worth paying attention to strategic planning in India at the regional level. This planning is a gradual complex modernization of the system for socio-economic development, while taking into account the federal-democratic system of the country.

The distribution of powers takes place at the national and regional levels, and the government of the republic agrees both with the plans for the

development of the country and each state separately. The term of the strategy should be in three variations, namely: long-term (20-25 years), medium-term (5 years) and annual. It is worth knowing that strategic planning in the Indian Republic is carried out in the light of the recommendations of scientists, researchers and experts in the relevant field of activity of commissions and committees. It is noted that such practice greatly increases the expediency of the implementation of the tasks.

It is interesting to note the experience of the Republic of Poland in developing and implementing strategic planning, which proves the feasibility of a functional approach in shaping the strategic objectives of socio-economic development of territories.

Strategic planning is carried out on the principle of territorial self-government at the regional level. S. Savchuk, a Ukrainian scientist, who has focused on the study of world experience, notes that the main provisions of the National Strategy for Regional Development in Poland are consistent with other strategic documents of the state, including the national concept, long-term strategy of regional development, international obligations, programs for the development of individual voivodeships, branches, etc. When developing such a strategy, it is necessary to take into account the strategies of the voivodship development. In order to ensure consistency of national and regional development strategies, a «territorial agreement», a treaty between the government and regions, defines their strategic objectives, investment priorities, financing and implementation [2, c. 209]. Today, Poland's political focus is on modernization of the planning system of territories through improved interaction between planning and operational levels, minimizing the number of documents, and increasing monitoring of the implementation of socio-economic development programs.

It should be noted that the situation of the Republic of Lebanon has improved considerably in recent years. Significant changes are noticeable in the economic, social and public sectors of development. Lebanon's HDI value for 2017 is 0.757 – which put the country in the high human development category – positioning it at 80 out of 189 countries and territories. The rank is shared with Azerbaijan and the Republic of Macedonia. Between 2005 and 2017, Lebanon's HDI value was increased from 0.732 to 0.757, an increase of 3.4 percent. There is a Lebanon's progress in each of the HDI indicators. Between 1990 and 2017, Lebanon's life expectancy at birth was increased by 9.6 years, mean years of schooling increased by 1.2 years and expected years of schooling increased by 0.8 years. Lebanon's GNI per capita was increased by about 49.1 % between 1990 and 2017 [3]. However, the current conflict in Syria has a significant impact on the country's development. According to official figures in Lebanon, there are about 1.5 million refugees, who in some way affects the achievement of basic needs in host communities.

The WFP Country Strategic Plan (2018-2020) for Lebanon is aligned with the Government-endorsed Lebanon Crisis Response Plan (2017-2020), the United Nations Strategic Framework (2017-2020), the Ministry of Agriculture Strategy (2015-2019) and WFP's Vision 2020. The plan focuses on four strategic outcomes to address the ongoing humanitarian crisis while continuing WFP's strategic partnership with the Government to achieve Sustainable Development Goals 2 and 17 [4]:

- strategic outcome 1: Food-insecure refugees – including school-age children – and crisis-affected host populations have access to life-saving, nutritious and affordable food throughout the year;

- strategic outcome 2: Vulnerable women and men in targeted refugee and Lebanese communities sustainably improve their skills, capacities and livelihood opportunities by 2020;

- strategic outcome 3: Vulnerable populations in Lebanon are enabled to meet their basic food needs all year long;

- strategic outcome 4: National institutions and national and international humanitarian actors are supported in their efforts to improve the effectiveness and efficiency of their assistance.

Consequently, world experience suggests that the issue of strategic planning is an important element in the formation of state and regional governance. Given the above, we can talk about a variety of approaches to strategic planning, but before effective borrowing from world experience, we should always take into account the trends and potential of developing of own country.

References:

1. Гнатенко А. І. Зарубіжний досвід стратегічного планування у сфері державного управління регіональним розвитком / А. І. Гнатенко // Економіка будівництва і міського господарства. – 2013. – Т. 9. – № 4. – С. 275 – 286.

2. Савчук С. В. Зарубіжний досвід стратегічного планування / С. В. Савчук // Управління фінансами держави, регіону, підприємства та домогосподарства: погляди науковців і практиків : зб. тез доп. третьої Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (м. Тернопіль, 10 квіт. 2017 р.) / уклад. В. В. Письменний ; відп. за вип. О. П. Кириленко. Вектор, 2017. – С. 207 – 210. – Режим доступу : www.dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/19219/1/207-210.pdf.

3. Human Development Indices and Indicators: 2018 Statistical Update. United Nations Development Programme. – Access mode : www.hdr.undp.org/en.

4. Lebanon Country Strategic Plan (2018-2020). World Food Programme. – Access mode : www.wfp.org/operations/lb01-lebanon-country-strategic-plan-2018-2020.

МАЙСАРА АЛКУМ

аспірант Міжрегіональної Академії управління персоналом

ЕТАПИ НАЛАШТУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ ПАРТНЕРСЬКИХ ВІДНОСИН ДЕРЖАВНОГО ТА ГРОМАДЯНСЬКОГО СЕКТОРУ

Населення України в своїй буденності частіше за все зустрічається та взаємодіє з державою за допомогою державних службовців. Адже, саме на останніх державою покладені зобов'язання з надання сервісних послуги від її імені. Права та свободи народу України визначає Конституція. Вона визнає народ носієм суверенітету та єдиним джерелом влади в Україні. Її положення надають можливість як інститутам громадянського суспільства (далі – ІГС), так і окремим громадянам бути невід'ємною частиною в процесах формування державних політичних рішень. Є загальновизнаним той факт, що найкращим чином взаємодія державних службовців та ІГС відбувається на засадах конструктивності та функціональності. Утім, сучасні процеси, які протікають в цій сфері, спонукають до висновків про те, що весь період незалежності України характеризується відсутністю або недостатнім рівнем діалогу та взаємодії державних органів влади й громадянського суспільства у справах державотворення, що неодноразово призводило до випадків невдоволення населення прийнятими та втіленими управлінськими рішеннями [1].

Для того щоб уникнути подальших кризових станів потрібно віднайти шлях до ефективних партнерських відносин, співпраці державного та громадянського сектору і всіляко сприяти його розвитку. Вирішення питань щодо взаємодії представників держави та громадянського суспільства в Україні спонукає також до перегляду вже напрацьованого в нормативно-правового порядку, котрий регулює таку взаємодію, а також до визначення недоліків та пошуку шляхів удосконалення механізмів взаємодії.

Цілком зрозумілим є те, що для налагодження процесу ефективної співпраці інститутів держави та ІГС потрібен час та виважені дії.

Таким чином є доцільним виділення чотирьох етапів налаштування такої взаємодії:

– забезпечення інформаційного зв'язку із спільнотою – державою не повинна проводитися «непрозора» політика, а також не може надаватися доступ зацікавленим особам до засідань, участь таких осіб в прес-конференціях та інститутах держави;

– забезпечення зворотного зв'язку з суспільством, а саме – проведення публічних громадських слухань, вивчення громадських настроїв та розуміння ситуації, «гаряча лінія»;

– організація діалогу із громадянським суспільством, що вимагає перебувати у постійному зв'язку із суспільством;

– забезпечення партнерських стосунків зі спільнотою – спільна відповідальність. Функціонування дорадчих, наглядових та профільних комісій (рад).

Взаємодія урядового та громадянського секторів набула певних форм. Вона може здійснюватися у вигляді громадських слухань, консультацій, круглих столів, громадських ініціатив, неформальних зустрічей, громадської освіти, референдуму. Такі форми взаємодії характеризуються: динамічністю, прозорістю, відкритістю, доцільністю, ефективністю, результативністю. За їх допомогою забезпечується безперервна двостороння взаємодія [2].

Взаємодія державних органів (місцевого самоврядування) та представників громадянського суспільства налагоджується поступово. Її ефективність є передумовою для досягнення громадянської узгодженості, зміцнення демократичних процесів в державі та становлення в Україні консенсусної демократії [3].

Взаємодія громадянського суспільства та представників держави в Україні на сьогодні має потребу у створенні умов з підвищення активізації громадянського потенціалу. За таких умов буде можливим ширше залучення груп суспільства до участі в прийнятті певних державних рішень (нормативних документів), в здійсненні ефективного державного управління. Активна участь громадянського сектору в таких процесах дозволяє виявляти недоліки, допущенні ще на стадії розробки та прийняття управлінських рішень й залишились поза увагою представників держави.

Список використаних джерел:

1. Моргун В. А. Суспільно-політичні проблеми розбудови громадянського суспільства в незалежній Україні: історичний аспект / В. А. Моргун. – Донецьк, 2003. – 431 с.

2. Усаченко Л. М. Органи державної влади та неурядові організації: функції системи взаємовідносин / Л. М. Усаченко // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2009. – Вип. 1. – С. 183 – 191.

3. Романенко Є. О. Особливості громадянської участі в публічно-комунікативних процесах держави / Є. О. Романенко, І. В. Чаплай // Інформаційне суспільство та сталий розвиток : матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф. Суспільно-політичний та соціокультурний розвиток південного регіону. Україна: історичні традиції і сучасні тенденції (Одеса, 18 травня 2017 р.). – О. : Одеський регіональний інститут державного управління НАДУ, 2017. – С. 48 – 49.

БОЙКО ОКСАНА АНАТОЛІВНА

аспірант кафедри інформаційних технологій та інформаційних систем Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ТА ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

Проблеми співвідношення державної політики та державного управління мають місце і в такій важливій і чутливій сфері державного управління як сфера цивільного захисту.

Правовою основою цивільного захисту є Конституція України, Кодекс цивільного захисту України, інші закони України, а також акти Президента України та Кабінету Міністрів України.

Кодекс цивільного захисту України визначає цивільний захист як функцію держави, спрямовану на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період [2].

Забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту здійснюється єдиною державною системою цивільного захисту, яка складається з функціональних і територіальних підсистем та їх ланок. Положення про єдину державну систему цивільного захисту, типові положення про функціональні і територіальні підсистеми затверджуються Кабінетом Міністрів України. До повноважень Кабінету Міністрів України у сфері цивільного захисту, зокрема належить керівництво єдиною державною системою цивільного захисту.

Центральний орган виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту (з 24 грудня 2012 року – Державна служба України з питань надзвичайних ситуацій) здійснює безпосереднє керівництво діяльністю єдиної державної системи цивільного захисту; формує проекти планів у сфері цивільного захисту державного рівня на мирний час та особливий період і подає їх на розгляд Кабінету Міністрів України, організовує планування заходів цивільного захисту центральними та місцевими органами виконавчої влади; проводить підготовку органів управління функціональних і територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту та їх ланок тощо.

Питання взаємозв'язку державної політики та державного управління у сфері цивільного захисту на сучасному етапі розвитку

України досліджувались в наукових працях та статтях М. Болотських, П. Волянського, Л. Жукової, М. Козяра, В. Костенка, В. Михайлова, Є. Романченка, В. Садкового, А. Терент'євої, О. Труша та інших.

Актуальність питань державного управління у сфері цивільного захисту підтверджується тим, що напрям «Найважливіші проблеми у сфері цивільного захисту» Кабінетом Міністрів України включено до переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково – технічних розробок на період до 2020 року [3].

На сучасному етапі формування державної політики у сфері цивільного захисту в Україні покладено на Міністерство внутрішніх справ України. Внесення пропозицій щодо формування державної політики у сфері цивільного захисту та її реалізацію покладено на Державну службу України з надзвичайних ситуацій, як центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

На Державну службу України з надзвичайних ситуацій покладено реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно – рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності [4].

Сучасний стан техногенної та природної безпеки, нові виклики та загрози вимагають подальшого реформування державного управління в сфері цивільного захисту, вдосконалення його нормативно – правового забезпечення.

Наразі реалізується схвалена Кабінетом Міністрів України Стратегія реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій. Серед основних заходів Стратегії, внесення змін до чинного законодавства у сфері цивільного захисту; нормативно – правового врегулювання питань здійснення державного нагляду (контролю) у сфері пожежної та техногенної безпеки; імплементація національного законодавства до Директив Європейського Союзу; покладення на органи місцевого самоврядування повноважень із забезпечення пожежної безпеки населених пунктів і територій; стимулювання участі громадян у місцевій і добровільній пожежній охороні; чітке розмежування повноважень у сфері цивільного захисту з метою уникнення їх дублювання на регіональному і місцевому рівні; запровадження системи управління техногенною та пожежною безпекою на основі ризико-орієнтованого підходу; впровадження кращого досвіду державного управління у сфері цивільного захисту [5].

Комплекс заходів передбачено також Стратегією реформування державного управління України на 2016-2020 роки [1]. Дуже важливо щоб під час проведення реформ, здійснення структурних змін, зокрема і в системі центральних органів виконавчої влади, не розгубити позитивне, ефективне та корисне, що накопичено в питаннях державного управління, зберегти кадровий потенціал державної служби.

Накопичений досвід формування та реалізації державної політики у сфері цивільного захисту, удосконалення державного управління на цьому напрямку буде корисним під час подальшого реформування системи цивільного захисту в Україні з урахуванням нових викликів та загроз природного і техногенного характеру, в контексті подальшої європейської інтеграції України.

Список використаних джерел:

1. Деякі питання реформування державного управління України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 черв. 2016 р. № 474-р. – Режим доступу : [www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/474-2016- %D1 %80](http://www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/474-2016-%D1%80).

2. Кодекс цивільного захисту України : закон України від 2 жовт. 2012 р. № 5403-VI. – Режим доступу : www.zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5403-17.

3. Про затвердження переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2020 року : постанова Кабінету Міністрів України від 7 верес. 2011 р. № 942. – Режим доступу : [www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/942-2011- %D0 %BF](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/942-2011-%D0%BF).

4. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16 груд. 2015 р. № 1052. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/ua/npas/248721664.

5. Про схвалення Стратегії реформування Державної служби України з надзвичайних ситуацій : розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 січ. 2017 р. № 61-р. – Режим доступу : www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid =249709478.

ВОРОНА ПЕТРО ВАСИЛЬОВИЧ

д. держ. упр., доцент, перший проректор Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

ЩОДО ПРОБЛЕМАТИКИ КОЛЕКТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ УРЯДУ: ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ

Діяльність Уряду демократичної держави пов'язана з певними особливостями прийняття рішень і колективною відповідальністю, але як правило політика уряду передбачає як колективні рішення Кабінету Міністрів, так і рішення, прийняті окремими міністрами в межах їхніх повноважень за які вони можуть несе персональну політичну відповідальність. Окрім цього важливим питанням залишається забезпечення механізму фракційної коаліційної взаємодії у парламенті.

Розглянемо особливості інституту колективної відповідальності в Ізраїлі. Кабінет Міністрів (КМ) обговорює особливо важливі теми, питання, які викликають протиріччя чи розбіжності у поглядах на вирішення проблеми між його членами, а тому не можуть бути вирішені інакше, ніж урядом у повному складі. Спірні проблеми піднімаються для обговорення міністрами, що курують відповідні напрямки діяльності для того, щоб прийняті рішення санкціонував весь КМ, забезпечивши цим рішенням більш широку підтримку і гарантував, що відповідальність за непопулярні чи спірні заходи розділять всі, хто входить в Уряд. Наприклад, якщо виникає питання про скорочення військового бюджету країни, міністр оборони, бажатиме колективного прийняття рішення, щоб у разі «фіаско» на полі бою інші міністри не змогли заявити, мовби вони не мали інформації про припинення польотів бойової авіації, реформування через оптимізацію чисельності бригад і консервування танків та іншої техніки, що було викликано не вистачанням бюджетних коштів, і вони ці заходи не санкціонували.

Та все ж колективна відповідальність поширюється не лише на постанови, прийняті Урядом в цілому. Вона застосовується і до дій окремих міністрів, що курують урядові структури, навіть якщо відповідне рішення не затверджувалось ні КМ в повному складі, ні повноважною міністерською комісією. Суддя Х. Коен так розтлумачив більш широке і всеосяжне значення принципу колективної відповідальності, який не зводиться до того, що міністри відповідають за постанови, прийняті ними разом: «Якщо б заходи Уряду здійснювались лише ним самим, він обов'язково ніс би за них відповідальність; але ж деякі з цих заходів здійснюються одним або кількома членами КМ, і колективна відповідальність за кожне з них лежить на всьому Уряді» [5, с. 110].

Таке трактування принципу колективної відповідальності прийняте у всіх країнах з парламентським устроєм. Вперше воно було відпрацьовано у Великобританії в 1792 р., коли прем'єр міністр У. Пітт-молодший в ім'я цього принципу вимагав від міністра свого Уряду відставки за критику КМ в якому він засідав. З тих пір принцип колективної відповідальності став одним з фундаментальних положень британської системи управління. Логіку цього принципу пояснив колишній міністр Х. Моррісон «Уряд має виступати гуртом, і міністри не можуть спростовувати позиції один одного, оскільки в протилежному випадку у роботі КМ і його структурах з'являться тріщини. Для певних Урядів це може стати тягарем або причинити їм збитки, а для деяких – виявитись фатальними» [5, с. 110 – 111].

У Ізраїлі принцип колективної відповідальності має юридичні та конституційні, а також суспільні, неофіційні аспекти. Він був вже введений Законом про перехідний період (1949 р.), що стверджував «Уряд несе за свої дії колективну відповідальність перед Кнесетом, дає йому звіт за них і перебуває при владі до тих пір, поки користується довірою Кнесету» (стаття 11-а). Але часто у стінах Кнесету принцип колективної відповідальності порушувався. Фракції, що приймали участь в урядовій коаліції, підтримували резолюції, запропоновані опозицією, або утримувались при голосуванні з питання про недовіру Уряду, здійснювали допомогу суспільним силам, що боролись з Урядом або організовували витік інформації про секретні дебати, щоби налаштувати парламент і суспільну думку проти політики КМ. Це відбувалось у 50-х роках минулого століття і тоді не всі політичні сили розуміли правила впорядкованої демократії, політична еліта ще не розуміла суттєвої необхідності дотримання принципу колективної відповідальності для функціонування Уряду [3, с. 326].

Згодом до Закону про перехідний період (1949 р.) була прийнята поправка у вигляді ст. 11-ж, яку назвали Законом про коаліційну дисципліну. Вона мала суворий дисциплінарний зміст:

«1. Член Уряду несе відповідальність перед ним за своє голосування на пленарному засіданні Кнесету, а також за голосування фракції, до якої він належить.

2. Член Уряду, що проголосував на пленарному засіданні Кнесету проти пропозицій Уряду або утримався від голосування без попереднього погодження Уряду, вважається відставленим з того дня, як Уряд виступив з заявою про це у Кнесеті при умові, що така заява була зроблена протягом двох тижнів після щезгаданого голосування...» [1].

Ізраїльський Закон про коаліційну дисципліну більш жорсткий і всеохоплюючий, ніж відповідні норми в інших країнах з демократичним парламентським устроєм, оскільки підпорядковує цій дисципліні не лише міністрів, які належать до партії, що входить до

урядової коаліції, але і депутатів, що є членами відповідної фракції. У відповідності до цього закону, міністр може підтримати Уряд при голосуванні в Кнесеті, але при цьому може бути звільненим за те, що його парламентська фракція проголосувала проти Уряду. Вказане положення виключає можливість для фракції, що входить до коаліції, сидіти на двох стільцях: її міністри, щоб не бути звільненими виступають на підтримку Уряду, в то й же час як решта депутатів фракції від партії коаліції, голосують проти нього, публічно демонструючи негативне відношення партії до політики, що проводиться КМ. У коаліційній угоді фракцій може бути виписано, що за кожною фракцією, у відповідності до Закону, залишається право утриматись від голосування з питань релігії (віри) й совісті та інші положення партійних програм тощо. І коли сьогодні в Уряді Ізраїлю іноді чути негативні відгуки міністрів про політику Уряду, членами якого вони є, то такого роду вислови – грубі порушення норм коаліційної дисципліни [2, с. 180 – 186]. Уряд – свого роду оркестр у складі певної кількості міністрів, з головою кабінету замість дирижера, граючий по партитурі, що називається законом. Якщо потрібно припинити виконання п'єси, варто прибрати весь оркестр. Неможливо сказати йому: грайте Брандербургський концерт такого-то, але без скрипок і без альтів» [4].

Закон про коаліційну дисципліну Ізраїлю є добрим прикладом встановлення ефективного механізму підтримки фракційної та урядової дисципліни для коаліційної взаємодії у парламенті країни (Кнесеті) та формування реального інституту колективної політичної відповідальності КМ, який варто імплементувати в українське законодавство.

Список використаних джерел:

1. Государство Израиль – М. : Институт востоковедения РАН, 2005. – 560 с.
2. Нойбергер Б. Верховная власть Кнесета или приоритет правительства? Власть и политика в Государстве Израиль. Исторические корни и конституционное устройство / Б. Нойбергер. – М. : Изд-во открытого университета. 1997. – Ч. 4 – 5. – 280 с.
3. Рубинштейн А. Конституционное право Государства Израиль / А. Рубинштейн. – Тель-Авив, 1991. – Т. 1 – 2.
4. Тарло Ц. Принципы персональной ответственности как юридическая норма / Ц. Тарло. – Режим доступа : www.cyberleninka.ru/article/n/sistemnost-yuridicheskikh-norm-kak-suschnostnaya-harakteristika-prava.
5. Якоби Г. Правительство / Г. Якоби. – Тель-Авив, 1980.

ДЯЧЕНКО НАТАЛІЯ ПАВЛІВНА

к. держ. упр., докторант кафедри публічної політики та політичної аналітики Національної академії державного управління при Президентіві України

АЛЕКСАНДРОВ ОЛЕКСАНДР ВОЛОДИМИРОВИЧ

здобувач кафедри публічної політики та політичної аналітики Національної академії державного управління при Президентіві України

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ІНЖЕНЕРІЯ ЯК ЧИННИК ЕФЕКТИВНОСТІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасні суспільні процеси, очевидцями яких ми є, демонструють перманентно кризовий стан глобальної соціально-політичної системи, для якої найбільш актуальним сьогодні постає пошук альтернативи свого розвитку.

Поглиблення соціально-політичних проблем, дисфункціональність управлінської системи на мікро-, макро- та мезорівнях є ознакою біфуркації, яка спонукає до пошуку ефективних механізмів адаптації соціально-політичних інститутів до сучасних умов транспарентності економічних процесів, а відтак, політичної нестабільності, соціальної активності, як прояву зростання національної свідомості.

У сучасному науковому, зокрема філософському дискурсі терміни «соціально-політична технологія», «соціально-політичне конструювання» та «соціально-політична інженерія» посідають особливе місце.

Соціально-політична технологія, відповідно до притаманних їй змістовних особливостей – цілісна система процедур, методів, прийомів регулювання соціально-політичних процесів та явищ загалом.

Соціально-політична інженерія переважно витлумачується як сукупність підходів прикладних соціально-політичних наук, або прикладна політична соціологія, що зорієнтована на цілеспрямовану зміну організаційних структур, що відповідають за регулювання відносин між різними соціально-політичними групами.

Метою соціально-політичної інженерії, як напряму діяльності у сфері регулювання соціально-політичних відносин між різними соціально-політичними групами є розв'язання соціально-політичних проблем, ідентифікація та визначення механізмів ефективного впровадження здебільшого латентних резервів (шляхом застосування результатів соціологічних досліджень та розроблених на їх основі рекомендацій), вироблення соціально-політичних проектів та технологій.

Щодо соціально-політичного конструювання, то за допомогою цього поняття увиразнюється один з різновидів інженерної діяльності, який безпосередньо належить до соціально-політичного управління [1], адже безпосередньо пов'язане із розгортанням у часі сукупності процедур, що дозволяють сформувати певну цілеспрямовану систему діяльності.

Соціально-політичне конструювання та проектування як різновид соціально-політичної інженерної діяльності безпосередньо здійснюються на стадії підготовки управлінських рішень і постає у формі соціально-політичних проектів, програм, планів та технологій.

Діяльність соціально-політичного інженера пов'язана із застосуванням у соціально-політичній сфері таких наукових знань, що передбачають розробку та впровадження соціальних технологій. Саме соціально-політична інженерія покликана передбачувати загрози та виклики, інформувати про них суспільство, запропонувати механізми їх уникнення чи нейтралізації негативних наслідків.

У міру розширення масштабів соціально-інженерної діяльності соціальне проектування і соціально-технологічна діяльність виокремлюються в самостійні спеціалізовані види науково-практичної діяльності, що формують передумови для соціальної інженерії.

Розробка соціальних проектів і технологій їх реалізації ставить достатньо високі вимоги до професійних якостей конструкторів або проектувальників, які повинні володіти широким спектром оперативної інформації, ґрунтовними знаннями для її аналізу, вмінням формувати науково обґрунтовані прогнози перебігу подій, альтернативні у тому числі (оптимістичні, песимістичні та оптимально-реалістичні).

На сьогодні в західній науковій традиції та управлінській практиці соціально-політична інженерія розвивається за наступними напрямками:

- модернізація соціально-політичних інститутів, в тому числі державних;
- формування місцевих співтовариств;
- формування цільових груп і команд [2] тощо.

Соціально-політична інженерія як складова частина управлінської діяльності має керуватися принципами серед яких:

- принцип прямої участі соціально-політичного інженера у формуванні соціально-політичних управлінських рішень;
- принцип безперервності соціально-політичного інженерного забезпечення процесу управління;
- принцип обґрунтованості, що передбачає верифікацію отриманої інформації на достовірність та оприлюднення лише аргументованих результатів;

– принцип узгодженості передбачає пошук механізмів консенсусу між різними соціально-політичними групами.

Оскільки суспільна недовіра до владних інститутів в Україні, набула загрозливих масштабів (українці мають найнижчий у світі рівень довіри до влади – 9 % [3]), що ускладнює демократичні процедури, функціонування ліберальної економіки, формування інституцій громадянського суспільства, увиразнюючи питання загальної моральності, культури, ціннісного узгодження, суспільного порядку, співробітництва, унормованості соціальних дій тому саме ефективність соціально-політичної інженерії забезпечуватиме підвищення рівня соціальної довіри до органів державної влади. З цією метою необхідно : впроваджувати концепцію колегіального генерування ідей щодо способів реалізації співробітництва між громадськістю та органами державної влади; сприяти узгодженню інтересів у процесі вироблення публічної політики та реалізації публічного управління.

Список використаних джерел:

1. Зуев В. М. Соціальні технології в царині соціальної інженерії і соціального конструювання / В. М. Зуев. – Режим доступу : www.ela.kpi.ua/bitstream/123456789/2856/1/05_zuyev_v_social_technolog_ies_area.pdf.

2. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем / А. А. Мельниченко. – Режим доступу : www.ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/COTSIALNA-INZHENERIYA.pdf.

3. World-Low 9 % of Ukrainians Confident in Government. – Access mode : www.news.gallup.com/poll/247976/world-low-ukrainians-confident-government.aspx.

ЕРМАКОВА ЭЛЕОНОРА ЭРИХОВНА

*ст. преподаватель кафедры управления экономики и финансов
Брестского государственного технического университета*

УПРАВЛЕНИЕ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТЬЮ НА КОРПОРАТИВНОМ УРОВНЕ

Для современного этапа развития экономики характерно признание интеллектуальной собственности значимым активом предприятия, однако, учёт и амортизация объектов интеллектуальной собственности медленно входят в практику работы предприятий. Вместе с тем, за счёт включения амортизационных отчислений в себестоимость продукции, может быть снижена налогооблагаемая база по налогу на прибыль. Эффективное использование результатов

интеллектуальной деятельности повышает возможность получения наилучших коммерческих результатов, выступает основным ресурсом для создания конкурентоспособной продукции [1].

Интеллектуальная собственность является нематериальным ресурсом, который предоставляет возможность его владельцу исключительное право на результаты интеллектуальной деятельности и позволяет правообладателю приобрести монопольное преимущество производства инновационной продукции в конкурентной среде.

Учет интеллектуальной собственности осуществляется в составе нематериальных активов предприятия, а любые активы, используемые в хозяйственной деятельности должны способствовать достижению поставленных целей, т.е. получению прибыли.

В настоящее время в практике экономического анализа отсутствует общепринятая методология анализа и расчёта эффективности использования объектов интеллектуальной собственности (ОИС). Такое положение объясняется в первую очередь тем, что доля нематериальных активов в общем объёме активов белорусских предприятий незначительна, однако, перспективы развития инновационной экономики предполагают изменение структуры активов предприятия в сторону увеличения доли ОИС.

Целью анализа ОИС является изыскание резервов повышения эффективности их использования.

Экономический анализ объектов интеллектуальной собственности (ОИС) на предприятии может осуществляться по следующим направлениям: анализ объёма и динамика объектов ОИС; анализ движения объектов ОИС; анализ состояния объектов ОИС; анализ структуры объектов ОИС; анализ эффективности использования объектов ОИС.

При анализе объёма и динамики нематериальных активов определяются изменение стоимости объектов интеллектуальной собственности в исследуемом периоде на основе расчёта абсолютных и относительных отклонений по отношению к предыдущим периодам; среднегодовые абсолютные и относительные темпы роста за исследуемый период; определение доли ОИС в общей стоимости активов предприятия и оценка её динамики; определение доли ОИС в составе внеоборотных активов; соотношение ОИС и основных средств предприятия.

Показатели движения ОИС предусматривают определение объёмов поступления и выбытия данных активов. Коэффициенты поступления и выбытия позволяют судить о характере движения ОИС предприятия в анализируемом периоде. Коэффициент поступления объектов ($K_{\text{пост}}$) характеризует долю вновь поступивших за год активов в их стоимости на конец анализируемого периода. Коэффициент

выбытия ОИС ($K_{\text{выб}}$) показывает долю выбывших за год ОИС в их стоимости на начало анализируемого периода.

Анализ выбытия интеллектуальной собственности проводят по следующим направлениям: списание после окончания срока службы; списание ранее установленного срока службы; продажа исключительных прав; безвозмездная передача прав на объекты ИС.

Важным в анализе ОИС является определение состояния объектов и их структуры.

Объекты интеллектуальной собственности организации, обладающей имущественными правами, являются амортизируемым имуществом, их стоимость погашается путём начисления амортизации. Состояние объектов ИС определяют коэффициенты износа ($K_{\text{изн}}$) и коэффициенты годности (K_g) активов.

Анализ структуры интеллектуальной собственности позволяет определить соотношение определённых видов объектов ИС хозяйствующего субъекта.

Структуру ОИС можно определять по следующим признакам анализируемых объектов:

- по видам ОИС: объекты авторского права и смежных прав и объекты промышленной собственности (изобретения, полезные модели, промышленные образцы, топологии интегральных микросхем, селекционные достижения, ноу-хау, товарные знаки и знаки обслуживания, фирменные наименования, географические указания);

- по источникам поступления выделяют следующие группы: созданные собственными силами предприятия, внесённые учредителями, приобретённые за плату, полученные безвозмездно, субсидии государственных органов;

- по степени правовой защищённости: патентные (объекты зарегистрированные в патентном ведомстве и защищённые охранными документами), беспатентные (ноу-хау);

- по срокам полезного использования;

- по степени престижности выделяют уровни использования: международный, общенациональный;

- по степени ликвидности: высоколиквидные; ликвидные; низколиквидные. По сравнению с основными и оборотными активами, ОИС относятся к низколиквидным, однако, в структуре нематериальных активов могут быть выделены объекты с различной степенью ликвидности.

- по степени участия в производственном процессе и степени влияния на финансовые результаты деятельности предприятия.

Важнейшими составляющими анализа являются показатели эффективности использования интеллектуальной собственности:

– рентабельность объектов интеллектуальной собственности (РОИС) – характеризует величину прибыли, получаемую с каждого рубля ОИС;

– оборачиваемость объектов интеллектуальной собственности (ВОИС) – позволяет определить величину выручки, получаемой с каждого рубля ОИС.

Для оценки эффективности инвестиций в ОИС используется ряд показателей:

– дополнительный объём производства продукции на рубль инвестиций в ОИС;

– снижение себестоимости продукции в расчете на рубль инвестиций в ОИС;

– срок окупаемости инвестиций в ОИС.

При проведении анализа использования ОИС на предприятии, не следует также забывать о рисках, связанных с вложением капитала в нематериальные активы. Отдельным этапом аналитической работы может быть оценка рисков инвестиций в объекты интеллектуальной собственности [1].

Более глубокий анализ может включать показатели, характеризующие:

– увеличение объема выпуска продукции с использованием ОИС;

– снижение себестоимости продукции или снижение затрат на производство в целом при увеличении использования ОИС;

– повышение производительности труда;

– повышение качества продукции, производимой с использованием ОИС.

Таким образом, информационная база для проведения экономического анализа объектов интеллектуальной собственности позволяет анализировать влияние нематериальных активов на эффективность финансово-экономической деятельности предприятия.

Список использованной литературы:

1. Ермакова Э. Э. Экономический анализ объектов интеллектуальной собственности / Э. Э. Ермакова // Финансовый директор. – 2014. – № 10 (142). – С. 69 – 72.

ЗАДОРОЖНЯ ІРИНА ЛЕОНІДІВНА

аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом Національної академії державного управління при Президентові України

ЗАЛУЧЕННЯ ГРОМАДСЬКОСТІ ДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ З БЛАГОУСТРОЮ ЧЕРЕЗ БЮДЖЕТ УЧАСТІ

Благоустрій – це візитна картка кожного населеного пункту. Стан вулично-дорожньої мережі, освітлення, озеленення та чистота міста є оцінкою діяльності як місцевої влади, так і громадськості. Це показник рівня участі територіальної громади у вирішенні проблем і перспектив розвитку сфери благоустрою та комунального обслуговування міста. Озеленення у загальній системі зовнішнього благоустрою міст має велике значення. Перш за все зелені насадження значно зменшують наявність пилу й диму в повітрі міста, тобто відіграють роль своєрідного фільтру. Вони впливають на формування мікроклімату в місті, бо діють на тепловий режим, вологість і ступінь рухомості повітря. Безліч видів декоративних рослин створюють широкі можливості для архітектурних композицій і планування міста в цілому [1, с. 470].

Зважаючи на значущість та особливість розвитку столичного міста, дуже важливим є планування сфери благоустрою. Можливо лише в останнє десятиліття нової української історії до управлінців-практиків приходить усвідомлення особливої ролі місцевого самоврядування у процесі будівництва демократичної та правової держави, визнання важливості акценту на стабільному соціально-економічному розвитку міст як запоруки стабільного і прогнозованого територіального розвитку держави. Столичне місто виступає опорною точкою територіального розвитку країни, адже саме тут [2, с. 95]:

- приймаються стратегічно важливі для країни рішення, відбуваються знакові політичні події;
- сконцентровано основні інформаційні та управлінські ресурси, людський і культурний капітал, зважаючи на який може проектуватися майбутній розвиток всієї країни;
- відбуваються формування і розвиток сучасної міської культури, без якої неможливий перехід до постіндустріальної фази цивілізаційного розвитку;
- сконцентровано ділову та інтелектуальну активність, також столичне місто має найбільш розвинену транспортну, телекомунікаційну, фінансову інфраструктуру.

На наш погляд, одним із інструментів покращення благоустрою міста є впровадження бюджетів участі, який надає можливість кожному жителю брати участь у розподілі коштів місцевого бюджету.

Будь-який житель може подати проект, пов'язаний з покращенням життя в місті, взяти участь у конкурсі, перемогти в голосуванні і спостерігати за тим, як його проект реалізують в рамках бюджету відповідного року.

В Україні вперше бюджет участі було впроваджено в 2015 р. у трьох містах: Чернігові, Черкасах і Полтаві. У Києві в 2017 р. за проекти розвитку міста віддали голоси понад 50 тис. киян, з-поміж 497 проектів було обрано 62. У 2018 р. до участі було подано понад 800 проектів, з них 564 пройшли експертизу і були допущені до голосування. Всього проголосувало понад 130 тис. жителів Києва. Прикладами бюджетів участі, які було подано до конкурсу у 2019 р. є [3; 4].

1. «Посади дерево на згадку про школу» – спрямований на збільшення в столиці кількості зелених насаджень, долучення підростаючого покоління до озеленення міста, привиття любові до природи, удосконалення культури догляду за рослинами, поширення відповідальності за стан довкілля на столичну молодь.

2. «Ревіталізація озера Тельбін» – відновлення біоекологічної рівноваги флори-фауни за рахунок надводних, водних і берегових рослин – найкращих санітарів водойм, які, крім того, мають створити гармонійний простір природної краси в умовах мегаполісу.

3. «Облаштування рекреаційної зони о. Вирлиця» – відновлення частини пляжної зони та обладнання її тротуарною доріжкою, лавами з урнами для сміття поруч, парасольками від сонця, та зробити дерев'яні помости з виходом до води.

4. «Ресурсний центр для громади Лайфсейвінг клуб Тельбін» – забезпечення необхідних умов для створення якісного сервісу безпечного дозвілля на пляжі. Лайфсейвінг – світова практика порятунку життя на воді, що за більш ніж 100 років існування довела ефективність методів превенції та залучення волонтерів серед громади для патрулювання пляжів.

5. «Екологічна свідомість для всіх» – інформування киян за правильне сортування сміття завдяки рекламним роликам у соціальних мережах і громадському транспорті.

6. «AirZOOM – безпечне повітря для твоєї дитини – мобільна мережа моніторингу якості повітря» – автоматизована мережа моніторингу якості повітря, з режимом роботи 24/7/365, яка вимірює забруднення та запиленість повітря від транспорту та підприємств. Сучасні компактні датчики, сертифіковані за Європейськими стандартами, в режимі он-лайн надають громадянам інформацію про стан і безпечність повітря. Дані зручно відображаються через мобільний додаток, соціальні мережі, а також на карті міста.

7. «Озеленення та благоустрій зони відпочинку на березі озера Заплавне» – передбачає благоустрій та озеленення частини пляжної

території, зокрема, передбачено організувати територію для паркування автомобілів; демонтувати старі металеві труби; провести санітарну рубку існуючих дерев; встановити кабінки для переодягання, біоуалети, контейнери для сміття; встановити дитячий та спортивний комплекси; висадити декоративні насадження; встановити лави та урни.

Вважаємо, що вище наведені проекти сприятимуть покращенню стану міського середовища, а також екологічному вихованню громадян.

Отже, бюджет участі є інструментом реалізації прямої демократії, залучення активних громадян для зміни міста на краще. Таким чином можна не лише створити комфортне середовище для розвитку, а й впливати на рішення місцевої влади в територіальних громадах і контролювати їх реалізацію – через право голосу. Це все можливо завдяки бюджету участі, який являє собою своєрідну «добру угоду» між місцевими органами влади та громадськістю для налагодження дієвого діалогу.

Список використаних джерел:

1. Юр'єва Т. П. Економіка міського господарства : навч. посіб. / Т. П. Юр'єва, В. О. Костюк, В. А. Бардаков, В. В. Княжеченко, С. Ю. Юр'єва. – Х. : ХДАМГ, 2002. – 750 с.

2. Бабаєв В. М. Управління великим містом: теоретичні і прикладні аспекти : монографія / В. М. Бабаєв. – Х. : ХНАМГ, 2010. – 307 с.

3. Бюджет участі в містах України: регіональний розріз. – Режим доступу : www.prostir.ua/?news=byudzhet-uchasti-v-mistah-ukrajiny-rehionalnyj-rozriz.

4. Громадський бюджет. – Режим доступу : www.gb.kyivcity.gov.ua.

ЗАМКОВИЙ РОСТИСЛАВ ВОЛОДИМИРОВИЧ

аспірант Інституту законодавства Верховної Ради України

СТАЛИЙ РОЗВИТОК У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УПРАВЛІНСЬКИХ ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі розвитку суспільства вибір сталого розвитку є глобальним, водночас можливості досягнення цього в різних країнах і регіонах різні. Досягнення цілей сталого розвитку може бути різними за контекстом та змістом, що передбачає відображення попередніх умов, пріоритети і потреби, особливо в соціальному середовищі; наприклад, соціальну рівність, культурну ідентичність і традиції,

спадщина, здоров'я, соціальну інфраструктуру, безпеку і комфорт людей.

Враховуючи економічні, соціальні та екологічні аспекти розвитку у забезпеченні управлінських процесів в Україні необхідним стає впровадження системи менеджменту сталого розвитку, що потребуються певних індикаторів для структурованої і узгодженої підтримки стійкого, розумного і адаптивного управління спільнотами, з орієнтацією на:

- створення і досягнення консенсусу щодо сталого розвитку;
- підвищення стійкості та сприйняття стратегій, програм або планів, що виконуються під відповідальність спільноти або на території, якої вони стосуються;
- покращення місцевого середовища, побудувати спільноту, яка може краще передбачати і пристосовуватися до стихійних лих, економічних шоків і зміни клімату;
- взаємодію між різними суб'єктами за допомогою комплексного підходу.

Також важливим є впровадження системи менеджменту сталого розвитку та залучення зацікавлених сторін через процес, в якому задіяно безліч учасників, наприклад у формі партнерства учасників, участі громадськості, співпраці на базі спільноти.

За допомогою стандартів, розроблених міжнародною організацією зі стандартизації, встановлюються вимоги до системи менеджменту сталого розвитку, користуючись комплексним підходом і з перспективою забезпечити узгодженість з політикою сталого розвитку в спільнотах, зокрема для створення організаційної структури та забезпечення ресурсів, необхідних для підтримки менеджменту екологічних, економічних і соціальних аспектів розвитку.

Водночас стандарти системи менеджменту сталого розвитку ISO можуть використовуватися до спільнот всіх розмірів, структур і типів в розвинених країнах і країнах, що розвиваються на місцевому, регіональному або національному рівнях і в певній міській або сільській місцевості, на відповідному рівні їх відповідальності.

Система менеджменту сталого розвитку в спільнотах повинна сприяти здійсненню гармонізованих, комплексних та інтегрованих підходів до сталого розвитку відповідно до цілей і завдань.

Для цього необхідно ідентифікувати, розглянути і документально підтвердити всі цілі і завдання, що мають відношення до впровадження та реалізації системи менеджменту сталого розвитку з орієнтацією на цілі ООН в галузі сталого розвитку (особливо Ціль 11: «зробити міста і поселення людей інклюзивними, безпечними, адаптивними і стійкими») та їх потенційні можливості виконання в спільнотах.

Список використаних джерел:

1. Amy L. Kelly Standardization, Assessment, and Globalization / Amy L. Kelly // *Thresholds*. – 2018. – V. 41, Issue 1. – P. 43 – 50.
2. Axel Nawrocki, The Smpact of Snternational Standardization. – Access mode : www.directionsmag.com/article/3172.
3. Donald Purcell. Globalization and Standardization / Donald Purcell, Gary Kushnier // *Globalization and Standardization*. 2016. – March/April. – Access mode : www.standardsuniversity.org/e-magazine/august-2016-volume-6/globalization-and-standardization.
4. Cameron Diane. Globalization and standards...a liberalization of trade and the potential for a regulatory race to the top / Diane Cameron // MIT. – Access mode : www.dspace.mit.edu/handle/1721.1/41764.
5. International Organization for Standardization. – Access mode : www.iso.org/standards.html

КАРНАУХОВА МАРІЯ ДМИТРІВНА

молодий науковий співробітник, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

РЕЛЕВАНТНІСТЬ НАРАТОЛОГІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ АНАЛІЗУ ПУБЛІЧНО-УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Якщо ми погодимося з тим, що будь-який людський досвід (у тому числі і досвід управлінської дії) трансформується в оповідь, а отже має наративну організацію, то практику врядування (модель governance) можна визначити як концептуальне мереживо дій, яке передбачає, як і будь-який наратив (сюжетоподібний текст), відповідь на питання: Хто? Що? Кому? Ця модель безпосередньо існує як ідея врядування, що транслюється в експертній спільноті. А відтак постає проблема пошуку релевантних моделей, здатних забезпечити якнайкраще розуміння публічно-управлінських проблем. Тимчасом все більше усвідомлюється той факт, що наратив легітиміє історичний і соціально-політичний дискурс, відкриваючи шлях новим «управлінським» інтенціям. Навіть у розвинених країнах з тривалими демократичними традиціями ми спостерігаємо протистояння не стільки між програмами й ідеологіями, скільки між наративами – оповідями, які «існують завдяки зв'язку з історією, що в них оповідується» [2]. Війна наративів супроводжує будь-які соціальні процеси. В умовах відсутності цілісної ідеологічної системи на зміну їй приходять безліч політичних нарацій, продукованих різними акторами, як в межах теоретичного дискурсу, так і в структурах повсякденного мислення.

Сучасна наратологія – досить розлога царина плідних наукових досліджень сюжетно-розповідних дискурсів, що отримала багате концептуальне наповнення під впливом робіт її класиків (М. Бахтіна, К. Бремона, Х. Вайта, А.-Ж. Греймаса, Ж. Женета, Ю. Лотмана В. Пропа, П. Рикера, Ц. Тодорова, О. М. Фрейденберг, Р. Якобсона та інших), які слугують орієнтиром для чисельних сучасних досліджень у різних сферах наукового знання.

Розповідь безперечно є однією із фундаментальних складових соціальної комунікації. Управлінська теорія, особливо та, що стосується управління соціальними системами, все відчутніше трансформується, змінюючи кібернетико-механістичну парадигму на гуманітарну теорію і усвідомлюючи необхідність інституціалізації ментальних моделей, що впливають на процеси розробки, прийняття і реалізації державних рішень у просторі мережевої взаємодії. Серед них особливе місце посідають наратологічні моделі.

Наратологія пропонує певну наративну теорію, яка, як і будь-яка інша наукова теорія, має певну царину застосування, фактографічну базу (набір текстів, які пояснюються та інтерпретуються) і модель, що має пояснювальну і передбачувальну силу. Модель – це власне «тіло» теорії, що включає набір об'єктів (понять) та взаємозв'язків між ними. Застосування моделі до конкретної ситуації полягає в тому, аби замість абстрактних понять підставити конкретні (з конкретного історичного наративу), на виході ми маємо отримати історію, схожу на той самий конкретний наратив. Прогнозування за допомоги наративної теорії передбачає конструювання передбачуваного (прогнозного) наративу шляхом пошуку для певної сьогоденної ситуації релевантних їй абстрактних (модельних) наративів.

Саме на цих можливостях, які надає наративна теорія, ґрунтується нещодавно презентована ідея і напрям наративної економіки. Зокрема, Нобелівський лауреат 2013 р. за роботи з поведінкових фінансів Роберт Шилер, у своїх останніх публікаціях наголошує, що оповіді, історії та уявлення людей впливають не лише на їх поведінку, але й на економічні результати; наративи цілком можуть розглядатися як важливі, в основному екзогенні потрясіння для економіки в цілому. Саме такими «нاراتивами» Шилер пояснив нинішні напружені стосунки між США, ЄС та Росією [3].

Важливість наративів пояснюється економістами, по-перше «важливістю мови для когнітивних процесів при формуванні уявлень про існуючу соціальну реальність; по-друге, присутньою у наративах нормативної складової, яка у більш загальній формі і міститься в інститутах» [1].

Наративні моделі є важливим комунікативним феноменом, що завдяки своїм дискурсивним особливостям і ефектам уможливають їх використання як дієвого інструмента публічного управління.

Поняттєве коло «публічного управління» по-справжньому проявиться, коли ми окрім його структурно-функціонального іманентного аспекту візьмемо до уваги ще й аспект його унаочнення в розповіді. Відтак, критичне і компетентне осмислення суті публічно-управлінської діяльності потребує, серед іншого, знання основ наратології і володіння наративним аналізом.

Аналіз залучення наративів у дослідження закономірностей і патернів економічного розвитку, є підтвердженням плідності такого досвіду і доречності його поширення на інші сфери публічно-управлінської діяльності.

Дослідження проспективної структури наративних моделей та оприявнених у них мотивів, стимулів і патернів поведінки, розгортання послідовності подій, свідчить про те, що сюжети-нاراتиви здатні інтертекстуально відображатися один в одному. Це уможливило розуміння наративу не як оповіді самої по собі, а як текстоподжувальної конфігурації референтного і комунікативного рядів подієвості. А відтак, звернення до наративних моделей дозволяє раціоналізувати прийняття рішень, активізувати моделювання дискурсивних процесів, а також оптимізувати ідентифікацію акторів та інститутів.

Список використаних джерел:

1. Вольчик В. В. Нарративная и институциональная экономика / В. В. Вольчик // Журнал институциональных исследований. – 2017. – Т. 9. – № 46. – С. 134.

2. Женетт Ж. Повествовательный дискурс / Ж. Женетт // Фигуры : в 2 т. – М. : Изд-во им. Сабашниковых, 1998. – Т. 2. – С. 66.

3. Shiller R. J. Narrative Economics / R. J. Shiller // American Economic Review. – 2017. – 10 7(4). – 967-1004. DOI: 10.1257/aer.107.4.967.

КІРСЄВА ОЛЬГА БОРИСІВНА

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ГОТОВНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ДО ВПРОВАДЖЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЗНАННЯМИ

Сьогодні розпочато другий етап реформи місцевого самоврядування. Об'єднані територіальні громади поступово переходять від створення основ для повноцінного функціонування до запровадження дієвих інструментів розвитку. Найважливішим для

громад залишається формування потужних людських ресурсів, підвищення професіоналізму кадрів.

Розглядаючи питання основних складових успішності сучасних громад, приходиться розуміти того, що управління людськими ресурсами повинно стати одним із пріоритетних стратегічних напрямів їх розвитку.

Побудова системи управління людськими ресурсами в ОТГ включає організаційні цінності, політики та процедури, серед яких: аналіз посад; добір персоналу; порядок розрахунків та винагорода; навчання працівників, їх розвиток та просування; компетентнісний підхід; планування робочої сили; управління знаннями; культура ефективності; умови праці. Це все вказує на трансформацію підходів від традиційного управління персоналом, яке полягало у виконанні адміністративних функцій для працевлаштування працівників та управлінні відповідно до законодавства та процедур, до сучасного управління людськими ресурсами, коли приходиться усвідомлення того, що якість та залученість персоналу визначає чи досягнете ви поставлених цілей, а рішення керівництва безпосередньо впливають на людей в вашій організації та опосередковано на майбутніх працівників [1].

Серед зазначених складових процесу управління людськими ресурсами управління знаннями, мабуть, найбільш «невідоме» для органів місцевого самоврядування, хоча більшість з них вже давно у своїх діяльності застосовують окремі його елементи.

Щодо впровадження управління знаннями в практику управлінської діяльності, то треба говорити про рівень готовності органів місцевого самоврядування як організації та самих посадових осіб до цього.

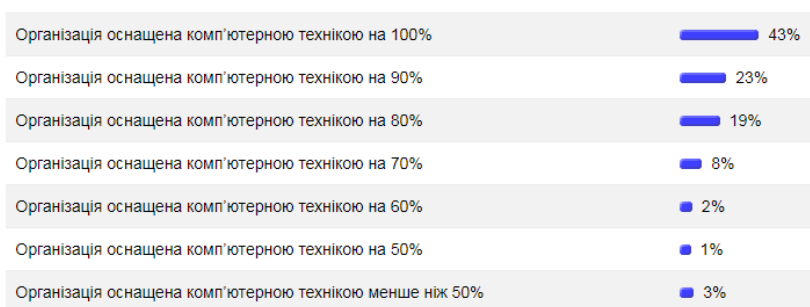
Управління знаннями, за словами К. Коллісона, – оксюморон, тому що ніхто не може реально управляти активом, що знаходиться у головах співробітників, та передається, головним чином, через спілкування. Але ви можете зробити таке: управляти середовищем, у якому знання можна створювати, відкривати, фіксувати, обмінювати, видобувати, підтверджувати, передавати, приймати, адаптувати й застосовувати з метою створення цінності для справи [2].

В квітні 2019 року в межах дистанційного навчального курсу «Мистецтво жити в громаді» на «Спільноті практик: сталий розвиток», що був організований та підготовлений командою Дніпропетровського Центру розвитку місцевого самоврядування (створеного за підтримки програми «U-LEAD з Європою»), Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України та Швейцарсько-українського проекту «Підтримка децентралізації в Україні» DESPRO, проведено опитування «Управління знаннями» [3].

Результати опитування виявили об'єктивну оцінку службовцями рівня своїх професійних знань, професійних знань своїх колег та керівництва, відповідно – 51 %, 48 % та 24 % як недостатньо високий, що обумовлює потребу у прагненні до постійного вдосконалення та обміні досвідом.

В контексті формування середовища для передавання та обміну інформацією в організації, що є обов'язкових при налагодженні системи управління знаннями, важливим постає питання наявності та високої якості каналів, форм та інструментів для цього.

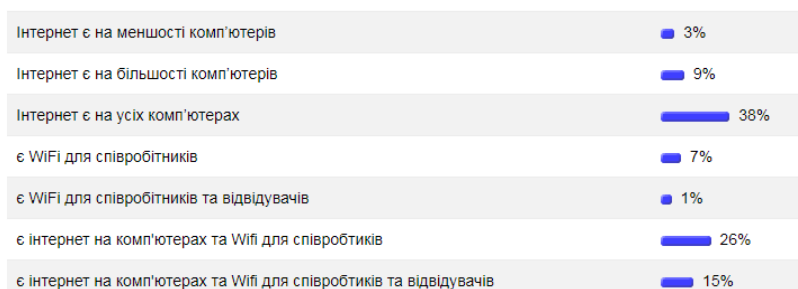
Треба відмітити, що тільки 43 % органів місцевого самоврядування стовідсотково оснащені комп'ютерною технікою (рис. 1) [3].

Рис. 1. Рівень оснащені комп'ютерною технікою ОМС

Саме тому переважна більшість працівників користуються власними смартфонами у професійній діяльності – 63 %.

Уваги потребує доступ до мережі Інтернет. Тільки 38 % мають Інтернет на всіх комп'ютерах в організації (рис. 2) [3].

Рис. 2. Доступ до мережі Інтернет

Показовим є «осучаснення» органів місцевого самоврядування, в діяльність яких все потужніше входять інформаційні, електронні та цифрові технології, рівень застосування яких починає зростати. Так, 99 % залучаються до дистанційного та он-лайн навчання, а 48 % є активними користувачами «хмарних» сервісів (рис. 3) [3].

Комп'ютером	86 (100%)
Інтернет-пошуком	86 (100%)
Електронною поштою	86 (100%)
Електронними базами даних	83 (97%)
Платформами електронного навчання (дистанційне навчання)	85 (99%)
Електронними послугами	84 (98%)
Офісними програмами	74 (86%)
«Хмарними» сервісами	45 (52%)

Рис. 3. Вміння користування інформаційними сервісами

В контексті зазначення самоосвіти як основного джерела поповнення професійних знань питання управління знаннями актуалізується ще більше.

Серед причин, які б спонукали органи місцевого самоврядування реалізовувати ініціативи в області управління знаннями можна виділити: підвищення ефективності роботи – 63 %, покращення якості надання послуг – 49 %, покращення знань та навичок – 48 %, підвищення інноваційності процесів – 28 %, посилення механізмів обміну знаннями – 22 % (рис. 4) [3]. Незважаючи на такі вагомі причини, тільки 20 % ОМС готові, на думку респондентів, до цього.

Рис 4. Причини ініціалізації управління знаннями в ОМС

Рівень готовності до впровадження управління знаннями в діяльність органів місцевого самоврядування визначається сьогодні не стільки технічною складовою, скільки культурною. Мова йде про сформованість знаннєвих цінностей в організації, таких як: довіра, відкритість, повага, гармонія, відповідальність. Найбільш складною виявилась ситуація з відкритістю, довірою та гармонією (рис. 5) [3]. Незважаючи на це маємо середовище, яке активно змінюється та створює умови для обміну досвідом, генерування знань, висування ідей, командної роботи (рис. 6) [3].

Відповіді	1 – дуже низький	2	3	4	5 – дуже високий
Довіра	0	1 (1%)	7 (8%)	51 (59%)	27 (31%)
Відкритість	0	1 (1%)	11 (13%)	41 (48%)	33 (38%)
Повага	0	1 (1%)	7 (8%)	41 (48%)	37 (43%)
Гармонія	1 (1%)	3 (3%)	11 (13%)	48 (56%)	23 (27%)
Відповідальність	0	1 (1%)	4 (5%)	34 (40%)	47 (55%)

Рис. 5. Рівень сформованості знаннєвих цінностей

Відповіді	ні	так
обміну досвідом/інформацією	6 (7%)	80 (93%)
формалізації знань	18 (21%)	68 (79%)
генеруванню нових знань	15 (17%)	71 (83%)
неформальному спілкуванню	9 (10%)	77 (90%)
висуванню ідей	3 (3%)	83 (97%)
командній роботі	3 (3%)	83 (97%)

Рис. 6. Вплив сформованого середовища

Підсумовуючи, можна зазначити, що упровадження управління знаннями сьогодні є ваговою складовою професіоналізації державної служби та служби в органах місцевого самоврядування, яке має забезпечити:

- підвищення ефективності комунікацій між органами влади всіх рівнів;
- налагодження ефективного діалогу влади з громадськістю;
- формування та функціонування віртуальних спільнот професіоналів («спільноти практики» – community of practice);
- проведення дистанційного навчання та консультування на робочому місці посадових осіб органів місцевого самоврядування та державних службовців.

Список використаних джерел:

1. Матеріали підготовлено в рамках діяльності Установи «Центр розвитку місцевого самоврядування», створеної за підтримки програми «U-LEAD з Європою».
2. Обучение, фиксирование, обмен и использование знания, опыта и ценных практик. Объяснение Knowledge management (управление знаниями) Collison и Parcell. .– Режим доступа : www.12manage.com/methods_collison_knowledge_management_ru.html.
3. Спільнота практик: сталий розвиток. – Режим доступу : www.udl.despro.org.ua/course/view.php?id=77.

КОВАЛЕВИЧ МИХАІЛ НИКОЛАЕВИЧ

студент 3 курсу економічного факультета

Брестського державного технічного університета

КОНЦЕПЦИЯ ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ УКЛАДОВ В РАЗВИТИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ

Важнейшим фактором экономического развития в современной мировой экономике являются инновации. Это обусловлено, прежде всего, тем, что активизация процессов глобализации резко обострили конкуренцию на мировых рынках. Что, в свою очередь, усиливает стремление национальных экономик и их субъектов хозяйствования вырваться вперед, успев при этом захватить долю рынка и спроса на нем, а значит, и прибыли.

Для Республики Беларусь, ее открытой экономики, весьма зависимой от внешних рынков и их конъюнктуры, эта проблема становится очень актуальной. На современном этапе важным фактором современной экономики становятся интеллектуальный капитал и инновации, опережая традиционные факторы известной производственной функции.

Поэтому все чаще в научной литературе мы можем столкнуться с понятием «технологический уклад», который в свою очередь, обусловлен цикличностью в развитии научно-технических и социально-экономических процессов и характеризует совокупность технологически сопряжённых производств, сохраняющих целостность в процессе своего развития. Последний охватывает замкнутый воспроизводственный цикл – от добычи природных ресурсов и профессиональной подготовки кадров до непродовственного потребления. Исходя из такого представления технологической структуры экономики, её динамика может быть описана как процесс развития и последовательной смены технологических укладов.

Технологический уклад характеризуется единым техническим уровнем составляющих его производств, связанных потоками качественно однородных ресурсов, опирающихся на общие ресурсы квалифицированной рабочей силы, общий научно-технический потенциал и др. На данное время существует пять технологических укладов. Однако уже начал формироваться шестой технологический уклад [1].

К элементам пятого (ныне действующего) технологического уклада относят следующие отрасли: вычислительную технику, программное обеспечение, авиационную промышленность, телекоммуникации, информационные услуги, производство и потребление газа. Ядром формирования нового уклада можно назвать биотехнологии, космическую технику, тонкую химию, микроэлектронные компоненты. Основными преимуществами данного технологического уклада по сравнению с предыдущим укладом являются: индивидуализация производства и потребления, преобладание экологических ограничений на энерго- и материалопотребление на основе автоматизации производства, размещение производства и населения в малых городах на основе новых транспортных и телекоммуникационных технологий и др.

Точкой отсчета становления шестого технологического уклада следует считать освоение нанотехнологий преобразования веществ и конструирования новых материальных объектов, а также клеточных технологий изменения живых организмов, включая методы геной инженерии. Вместе с электронной промышленностью, информационными технологиями, программным обеспечением этот ключевой фактор составляет ядро шестого технологического уклада. Несущие отрасли – электронная, атомная и электротехническая промышленность, информационно – коммуникационный сектор, станко-, судо-, авто- и приборостроение, фармацевтическая промышленность, солнечная энергетика, ракетно-космическая промышленность, авиастроение, клеточная медицина, семеноводство, строительство, химико-металлургический комплекс. В настоящее время влияние нанотехнологий на различные отрасли экономики и готовность отраслей к восприятию нанотехнологий весьма неравномерны [2].

Пятый и шестой технологический уклады являются высшими, перспективными, и в настоящее время производства этих укладов могут потенциально генерировать наибольшую добавленную стоимость. Развития производств пятого и шестого технологических укладов есть производство будущего. Модернизация действующих производств с привлечением технологий, ноу-хау и капитала стратегических инвесторов имеет большой потенциал в

стимулировании развития видом экономической деятельности, которые:

- являются наиболее перспективными для создания новых рабочих мест с точки зрения высокого потенциального уровня добавленной стоимости на одного занятого;

- имеют резервы быстрого сокращения отставания от европейских параметров [3].

Все это создает благоприятную основу для формирования конкурентоспособной инновационной экономики, которая в условиях объективно происходящих процессов глобализации мирового сообщества и нарастающих темпов внедрения результатов научно-технического прогресса во все сферы жизни общества является весьма эффективной и перспективной экономической моделью постиндустриального общества.

Инновационная экономика представляет собой закономерный результат развития мировой экономики в условиях информационной и интеллектуальной революции. В целом инновационная экономика – это экономика, основанная на знаниях, новых достижениях науки и техники, активное и своевременное внедрение которых является главной движущей силой развития страны. Становление инновационной экономики в качестве наиболее эффективной модели экономического развития государства становится возможным в условиях интенсификации протекания научно – технического прогресса.

Финансирование инноваций – важный элемент инновационной политики любой страны. В целом, финансовая система – один из основных факторов экономического роста. В частности, финансирование инноваций порождает ряд проблем, делающих общепризнанной необходимость государственной поддержки. Так, некоторые свойства, с которыми сопряжены инновации (информационная асимметрия, субъективные, моральные и экономические риски) снижают готовность внешних инвесторов вкладывать капиталы в инновационные проекты. В результате объемы частного финансирования инноваций часто оказываются ниже социально оптимального уровня.

Многие страны, независимо от развития их финансовой системы, применяют особые механизмы финансовой поддержки инноваций, компенсирующие недостатки банковского и акционерного финансирования. Формы такой поддержки разнообразны и включают льготное кредитование, грантовую помощь, предоставление гарантий по кредитам, поддержку неформальных инвесторов и венчурных фондов.

В Беларуси финансирование инноваций имеет ряд специфических особенностей, обусловленных широким использованием

административных механизмов координации и относительной слабостью частного сектора.

Одним из путей решения данных проблем может стать повышение технологического уклада. Установлено, что выход на новый уровень уклада экономики страны тесно связано с развитием инноваций и внедрением их в производство.

Список использованной литературы:

1. Глазьев С. Ю. Экономическая теория технического развития / С. Ю. Глазьев. – М. : Наука, 2007.

2. Глазьев С. Ю. Эволюция технико-экономических систем: возможности и границы централизованного регулирования / С. Ю. Глазьев, Д. С. Львов, Г. Г. Фетисов. – М. : Наука, 2008.

3. Проблемы экономики Беларуси и пути их решения: научно-аналитический доклад. – Минск : Национальная академия наук Беларуси: Институт экономики, 2015. – 57 с.

КОЛЕСНИКОВА ВІТА ВІКТОРІВНА

*аспірант ДВНЗ «Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ АДАПТАЦІЇ МОЛОДИХ ФАХІВЦІВ В УМОВАХ СТАНОВЛЕННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сприяння ефективному працевлаштуванню молодих фахівців та створення платформи для комунікації між молодими людьми, представниками бізнесу та органами державної влади є одним з найважливіших напрямів реалізації державної молодіжної політики. Професійна адаптація покликана сприяти активній інтерналізації систем нових ролей, видів поведінки і форм діяльності, що розглядається як керований процес, входженню особи у трудову діяльність, практичній перевірці правильності професійного вибору, успішному професійному становленню працівника [2], активне оволодіння професійною працею, що супроводжується впливом з боку особистості на умови, в яких ця праця здійснюється, і з свідомими зусиллями особистості з оволодіння істотних сторін процесу навчання, цілеспрямованості. Саме тому адаптацію визначають як один із найважливіших етапів професійного процесу самореалізації людини.

Дослідниця О. Крушельницька зазначає, що професійна адаптація – це процес пристосування працівників до умов зовнішнього і внутрішнього середовищ, взаємне пристосування працівника та умов організації, що базується на поступовому освоєнні нових професійних, соціальних та організаційних умов праці [1, с. 131].

На думку О. Шаталової, професійна адаптація – це не тільки процес, результатом якої є певний рівень сформованості адаптивності людини у контексті її професійного розвитку, але й психологічний механізм регуляції колективної діяльності, етап групо- та командоутворення. Групи засобів, що забезпечують адаптивну взаємодію персоналу, такі: інституціалізовані, нормативно-регулятивні, особистісні та групові [3, с. 56].

Слід враховувати, що всі аспекти адаптації повинні перебувати в постійній взаємодії, і тому процес управління вимагає єдиної системи інструментів впливу, що забезпечує його швидкість та успішність. Правильний розподіл всіх рівнів може стати запорукою успішного процесу освоєння в цілому. Вибір складової, якої необхідно приділити найбільшу увагу в кожній конкретній ситуації, залежить, головним чином, від конкретної посади, особистісних властивостей людини, що претендує на ту чи іншу посаду, його культурних цінностей, норм поведінки, досвіду роботи, соціальних характеристик.

Становлення теорії та практики управління людськими ресурсами багато в чому визначають сучасні підходи до роботи з персоналом. Процес підбору та управління співробітників повинен бути спрямований на досягнення в колективі згуртованості, стійкості до стресових ситуацій, стабільності роботи, розкриття потенційних можливостей кожної особистості в процесі трудової діяльності.

Важливу роль у даному процесі для сучасних організацій відіграє модернізація системи управління шляхом створення «HR-відділу» (human resource management), в основі роботи якого полягає стратегія «людина-співробітник» та створення для неї сприятливих умов праці з метою підвищення мотивації до продуктивної діяльності, що розвиватиме відносини у колективі та організації в цілому.

Відмінності між кадровиком і HR-менеджером достатньо суттєві. Фахівці відділу кадрів здійснюють «координацію людських ресурсів організації», в той час як менеджер з підбору персоналу вирішує завдання побудови комплексної системи управління персоналом.

Основним завданням HR-менеджера є розробка конкретної кадрової програми з докладним описом плану дій з пошуку, підготовці і організації діяльності персоналу, створення корпоративної культури.

На сьогодні HR-менеджери використовують на кожному етапі своєї роботи безліч найрізноманітніших розробок і методик. Кожен рівень – від підбору персоналу до його звільнення – має певні прийоми, спрямовані на досягнення максимальної ефективності.

Наступний вектор удосконалення процесу адаптації полягає у застосуванні новітньої технології – «коучінг», впровадження якої на сьогодні зазнає значних поразок в українських організаціях через відсутність інформації та практичних знань даного методу. Слово «коучінг» походить від англ. «coach» – наставляти, тренувати,

надихати, так як коріння коучінгу лежать області спорту та засновані на методології позитивної, когнітивної та організаційної психології.

На сьогодні розрізняють кар'єрний коучінг, бізнес-коучінг, коучінг особистої ефективності, лайф-коучінг.

Кар'єрний коучінг останнім часом називають кар'єрне консультування, що включає в себе оцінку професійних можливостей, оцінку компетенції, консультування з кар'єрного планування, вибір шляху розвитку, супровід в пошуку роботи.

Бізнес-коучінг спрямований на організацію пошуку найбільш ефективних шляхів досягнення цілей компанії. При цьому проводиться робота з окремими керівниками компанії та з командами співробітників.

Лайф-коучінг полягає в індивідуальній роботі з людиною, яка орієнтована на поліпшення його життя у всіх сферах (здоров'я, самооцінка, взаємовідносини).

За учасникам коучінгу розрізняються індивідуальний коучінг, корпоративний (груповий) коучінг.

Важливо розуміти, що напрямки діяльності коучінгу нерозривно пов'язані між собою і органічно вписуються в систему навчання клієнтів.

Зазвичай «коучінг» плутають з методом наставництва, хоча різниця в них принципова. «Коучінг» від наставництва відрізняється індивідуальним тренуванням співробітника, принцип якого полягає у тому, що кожна людина володіє набагато більшими здібностями, ніж здається, на перший погляд, та направлений на розкриття внутрішнього потенціалу, з метою досягнення конкретних цілей.

Отже, запропоновані підходи управління одразу дозволяють визначити рівень професійної придатності нового співробітника, отримати максимально прогресивний результат професійної адаптації, активізувати творчий потенціал, розвинути необхідні здібності та навички, допомогти самовизначитися та посилити корпоративну культуру.

Також, слід враховувати, що на сьогодні зростає потреба у плануванні та підвищенні якості управління процесом адаптації персоналу із застосуванням новітніх технологій. Вирішення даного питання можливе за рахунок вивчення та використання світового досвіду, а саме напрацьованих теоретичних і методологічних основ прогнозування, планування та способів реалізації.

Список використаних джерел:

1. Крушельницька О. В. Управління персоналом : навч. посіб. / О. В. Крушельницька, Д. П. Мельничук // Кондор. – 2005. – № 2. – 308 с.

2. Про затвердження Положення про організацію професійної орієнтації населення : наказ Міністерства юстиції України від 31 трав.

1995 р. № 190/726. – Режим доступу :
www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0190-95.

3. Шаталова О. М. Управління професійною адаптацією посадових осіб місцевого самоврядування України : дис. ... канд. наук держ. упр. / О. М. Шаталова. – Дніпро, 2018. – 252 с. – Режим доступу :
www.dridu.dp.ua/nauka/sv_rada_D/dis/Shatalova_dissertation.pdf.

КОНДРАТЕНКО МАРИНА ВАДИМІВНА

аспірант кафедри регіонального управління місцевого самоврядування та управління містом Національна академія державного управління при Президентіві України

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ Й КОНТРОЛЮ ЯКОСТІ ПУБЛІЧНИХ ПОСЛУГ В ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ

Проведений аналіз процесу формування і діяльності об'єднаних територіальних громад (далі – ОТГ) в Україні свідчить, що поряд зі здобутками, успіхами на рівні ОТГ (у тому числі інституційними, фінансовими) постійно виникають питання, що потребують оперативного вирішення, є складними і багатогранними. До таких можна віднести – інформаційне забезпечення якості публічних послуг, зокрема в частині оцінки й контролю.

Комплексно озвучені питання залишаються маловивченими в науковому просторі, що й вплинуло на вибір теми «Інформаційне забезпечення оцінки й контролю якості публічних послуг в ОТГ» в рамках науково-дослідної роботи Національної академії державного управління при Президентіві України «Формування ефективного публічного управління у сфері місцевого і регіонального розвитку в Україні в умовах реформ». Вбачаємо, що дослідження цієї проблематики дозволить напрацювати пріоритетні напрями удосконалення інформаційного механізму забезпечення якості публічних послуг в ОТГ.

Слід зазначити, що у галузі знань з публічного управління та адміністрування існує велика кількість роз'яснень інформаційного забезпечення (Т. В. Голобородько, В. І. Григор'єв, К. В. Меліхов, ін.), що характеризуються різним баченням науковців щодо ролі суб'єктів, форм, методів, функцій, цілей, завдань та основних елементів у цьому процесі.

Так, у публікації К. В. Дубич розглянуто інформаційне забезпечення системи надання соціальних послуг в Україні, що «повинно сприяти прийняттю управлінських рішень, пов'язаних з наданням соціальних послуг у спосіб гнучкий, швидкий у реагуванні

на індивідуальні потреби, запити отримувачів таких послуг...; детермінує в значній мірі виконання таких важливих завдань державного управління соціальними послугами, як: моніторинг за якістю таких послуг, ефективністю їх надання, цільовим використанням виділених бюджетних коштів; контроль за дотриманням і виконанням суб'єктами, що надають соціальні послуги визначених державних стандартів, ліцензійних умов; аналіз ендогенних та екзогенних факторів, що впливають на надання соціальних послуг...» [1, с. 114].

Серед наукових праць в інших сферах заслуговують на увагу дослідження [2 – 3]. Інформаційне забезпечення управління за В. І. Захаровою «це організація цілеспрямованих масивів інформації й інформаційних потоків, яка включає збирання, зберігання, опрацювання і передавання інформації (в тому числі з використанням комп'ютерних інформаційних систем) з метою аналізу, одержаних результатів для підготовки, обґрунтування і прийняття управлінських рішень органами управління» [2, с. 53]. На думку Н. С. Педченко «наявність інформаційного забезпечення призводить до підвищення оперативності та адекватності процесу прийняття управлінських рішень...» [3, с. 260]. Погоджуємося з авторами в частині, що інформаційне забезпечення впливає на прийняття управлінських рішень. У зв'язку з чим, актуалізується робота щодо забезпечення якості публічних послуг на рівні ОТГ, яка нерозривно, на наш погляд, пов'язана з оцінкою і контролем.

Враховуючи відсутність єдиного тлумачення, пропонуємо власне бачення поняття «інформаційне забезпечення оцінки й контролю якості публічних послуг в ОТГ» як процесу зі збору, накопичення та аналізу важливої інформації щодо своєчасної ідентифікації ризиків/відхилень якості публічних послуг в ОТГ від заданих параметрів, встановлених (прийнятих) стандартів якості та/або потреб територіальної громади. Отже, на нашу думку, інформаційне забезпечення покликане сприяти ефективному проведенню оцінки й контролю якості публічних послуг в об'єднаних територіальних громадах та розробці запобіжних заходів щодо усунення недоліків якості публічних послуг в ОТГ та/або відповідних напрямів з удосконалення (поліпшення) якості цих послуг.

Таким чином, це потребує надходження до суб'єктів прийняття управлінських рішень своєчасної та достовірної інформації щодо якості публічних послуг в ОТГ, яку можна отримати із зовнішнього середовища (споживачі послуг, громадський сектор, зовнішні експерти з оцінки й контролю якості публічних послуг чи засоби масової інформації) та внутрішнього (здіянні особи в процесі забезпечення якості й надання публічних послуг в ОТГ).

Очевидно, що інформація виступає ключовим ресурсом для керівників, працівників органів публічної влади і зацікавлених сторін, т.зв. зовнішніх стейкхолдерів (англ. stakeholder), з якими вони взаємодіють та/або спільно розробляють місцеву політику в розрізі окремих сфер та напрямів, зокрема щодо забезпечення якості публічних послуг (в розрізі дослідження – в ОТГ). Підкреслимо, що вираз «зовнішні стейкхолдери» демонструє нашу позицію щодо класифікації на зовнішні і внутрішні не лише середовища, але й стейкхолдерів.

У цьому випадку, вагому роль в інформаційному супроводі відіграє ступінь взаємозв'язку, обміну інформаційними ресурсами (даними), якість діалогу між учасниками (суб'єктами) інформаційного забезпечення вищезгаданих управлінських процесів (оцінки й контролю).

В індетермінованих умовах (умовах невизначеності), в яких фактично сьогодні перебувають об'єднані територіальні громади в Україні, поінформованість керівників ОТГ щодо якості публічних послуг залежить від результатів, отриманих в ході проведених оцінки та/чи контролю. Проте, якщо для адміністративних чи соціальних послуг на рівні ОТГ певні стандарти якості вже розроблені, то для житлово-комунальної, освітньої чи медичної послуг загальноприйнятих стандартів немає. На нашу думку, цей недолік ускладнює проведення оцінки й контролю якості публічних послуг на рівні ОТГ, а значить уповільнює їх проведення або унеможлиблює процес їх удосконалення через відсутність чітких параметрів й індикаторів, за якими варто оцінювати й контролювати параметри якості послуг в ОТГ.

В Аналітичній доповіді до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році» зазначено, що серед недоліків механізму та процедури добровільного приєднання до територіальних громад міст обласного значення є необхідність запровадження механізмів контролю за законністю рішень органів місцевого самоврядування та якістю надання населенню адміністративних та соціальних послуг з боку державних органів виконавчої влади та громадськості» [4, с. 273].

У контексті досліджуваної теми це надає першорядного значення питанням якості публічних послуг для об'єднаних територіальних громад і громад, що в процесі об'єднання. З огляду на це, питання інформаційного забезпечення оцінки й контролю якості публічних послуг в ОТГ потребує ґрунтовного розгляду зі встановленням індикаторів, за якими варто оцінювати й контролювати якість публічних послуг в ОТГ.

Список використаних джерел:

1. Дубич К. В. Інформаційне забезпечення системи надання соціальних послуг в Україні: сучасний стан і напрями удосконалення / К. В. Дубич // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 2. – С. 112 – 117.
2. Захарова В. І. Основи інформаційно-аналітичної діяльності : навч. посіб. / В. І. Захарова, Л. Я. Філіпова. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 336 с.
3. Педченко Н. С. Системний підхід до інструментарію інформаційного забезпечення стратегічного управління потенціалом розвитку підприємства / Н. С. Педченко // Інноваційна економіка. – 2012. – № 8 (34). – С. 260 – 266.
4. Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році : аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. – К. : НІСД, 2018. – 688 с.

КОНДРАТЕНКО ОЛЕКСІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

*заступник керівника Служби Віце-прем'єр-міністра України,
Секретаріат Кабінету Міністрів України*

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ ТА ЧЛЕНІВ ЇХНІХ СІМЕЙ: ПРОБЛЕМИ СПІВВІДНОШЕННЯ ПОЛІТИКИ ТА УПРАВЛІННЯ

Проблеми співвідношення політики та управління у сфері державного регулювання соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їхніх сімей є питанням актуальним і своєчасним. Прийняття політичних рішень в умовах соціально-економічної та політичної турбулентності потребує належного їх юридичного закріплення у правових нормах з метою уникнення подвійного тлумачення та різночитання понять і термінів, зокрема це стосується термінів «антитерористична операція» та «операція Об'єднаних сил».

З прийняттям Указу виконуючого обов'язки Президента України, Голови Верховної Ради України О.В. Турчинова від 14.04.2014 р. № 405 Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13.04.2014 р. «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» на сході України розпочато антитерористичну операцію [1]. Саме рішення носить гриф «таємно».

За даними засобів масової інформації та відповідно до заяв української влади [2], для відсічі російської агресії в перехідний період

після завершення Революції гідності навесні 2014 року був обраний саме правовий режим антитерористичної операції (АТО) через термінову необхідність в умовах, що склалися, провести вибори президента і парламенту. В іншому випадку вибори були б неможливі, особливо за умови введення воєнного стану із залученням Збройних Сил України.

Згідно з абзацом 26 статті 1 Закону України «Про боротьбу з тероризмом» антитерористична операція визначена як «комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності» [3]. Враховуючи суспільно-політичні реалії, в законодавстві України вживається термін «антитерористична операція» як визначення комплексу заходів, спрямованих на погашення конфлікту та його наслідків на сході України.

Так, Законом України «Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції» від 02.09.2014 р. № 1669-VII визначено тимчасові заходи для забезпечення підтримки суб'єктів господарювання, що здійснюють діяльність на території проведення антитерористичної операції, та осіб, які проживають у зоні проведення антитерористичної операції або переселилися з неї під час її проведення дано визначення періоду та території проведення антитерористичної операції [4]. У свою чергу, Закон України «Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції» визначає заходи правового реагування в районі проведення антитерористичної операції і спрямований на забезпечення доступу громадян та юридичних осіб до суду [5]. Перелік населених пунктів, на території яких здійснюється антитерористична операція визначено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2015 р. № 1275 [6].

Прийнятий Верховною Радою України 18.01.2018 р. № 2268-VIII Закон України «Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях» [7] увібрив у себе попередні правові напрацювання щодо окупованих територій, має на меті визначити особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях. Статтею 9 зазначеного закону визначено стратегічне керівництво силами та засобами Збройних Сил України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань по відношенню до окупованих територій, реалізація повноважень Командувача об'єднаних сил через Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України та ін.

Відповідно до вищезгаданого закону [7], у правове поле введено категорію «особи, які залучалися та брали безпосередню участь у забезпеченні здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях». Поряд з цим, формулювання «та брали безпосередню участь у забезпеченні проведення антитерористичної операції» також залишається в межах правового регулювання.

З метою реалізації зазначеного закону України прийнято рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.04.2018 р. «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях» введеного в дію Указом Президента України від 30.04.2018 р. № 116/2018 (Наказ Верховного Головнокомандувача ЗСУ «Про початок операції Об'єднаних сил із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації на території Донецької та Луганської областей», Наказ Верховного Головнокомандувача «Про затвердження положення про Об'єднаний оперативний штаб ЗСУ») [8].

На наш погляд, операція Об'єднаних сил, фактично, є переформатуванням антитерористичної операції (АТО) без введення воєнного або надзвичайного стану, переданням управління від Антитерористичного центру Служби безпеки України, яка формально керувала АТО, до Об'єднаного оперативного штабу Збройних Сил України, який став відповідальним за застосування сил і засобів як Збройних Сил України, так і інших складових Сил оборони при виконанні відповідних завдань із забезпечення національної безпеки та оборони держави. Початок операції Об'єднаних сил – з 14:00 30 квітня 2018 року. З іншого боку, зміна формату управління антитерористичною операцією на сході України не вплинула на гарантії соціального захисту учасників АТО та членів їхніх сімей, хоча і залишається предметом дискусій у суспільно-політичних і наукових колах.

Слід зазначити, що 22.05.2014 р. набрав чинності Закон України від 06.05.2014 р. № 1233-VII «Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [9], яким частину 1 статті 6 «Особи, які належать до учасників бойових дій» цього Закону було доповнено новим пунктом 19. Його остання редакція згідно із Законом України від 06.12.2018 р. № 2640-VIII визначає категорії осіб, які належать до учасників бойових дій, зокрема: «19) військовослужбовці (резервісти, військовозобов'язані) Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України, Державної прикордонної служби України, Державної спеціальної служби транспорту, військовослужбовці військових прокуратур, особи

рядового та начальницького складу підрозділів оперативного забезпечення зон проведення антитерористичної операції центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну податкову політику, державну політику у сфері державної митної справи, поліцейські, особи рядового, начальницького складу, військовослужбовці Міністерства внутрішніх справ України, Управління державної охорони України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Державної пенітенціарної служби України, інших утворених відповідно до законів України військових формувань, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення, перебуваючи безпосередньо в районах антитерористичної операції у період її проведення, у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення, перебуваючи безпосередньо в районах та у період здійснення зазначених заходів».

З огляду на це, учасники антитерористичної операції згідно статей 6, 7 та 9 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» [10], окрім інших категорій, таких як, учасники Другої світової війни, підпільники, воїни інтернаціоналісти, чорнобильці та ін., отримують згідно підтверджуючих документів статус осіб, які належать до учасників бойових дій, осіб з інвалідністю внаслідок війни, учасників війни та мають право на відповідні соціальні гарантії. Це ж стосується і членів сімей учасників АТО, зокрема, загиблих або зниклих безвісти внаслідок участі у бойових діях.

Особливості і специфіка механізмів державного регулювання соціального захисту учасників антитерористичної операції та членів їхніх сімей, в контексті проблем співвідношення політики та управління, обумовлені тим, що учасники антитерористичної операції мають право на задоволення своїх соціальних потреб та гарантії соціального захисту встановлені Конституцією України, законами України та підзаконними нормативно-правовими актами.

Отже, питання щодо розмежування та співвідношення таких правових категорій як «антитерористична операція» та «операція Об'єднаних сил» не впливає на гарантії соціального захисту їх учасників і в переважній більшості стосується правових колізій чинного національного законодавства. Зазначена проблематика може стати предметом подальших наукових дискусій у галузі права.

Слід також зазначити, що в умовах соціально-економічної турбулентності співвідношення політики та управління, виражене в

правових нормах і категоріях, опосередковано впливає на формування стресостійкості окремих категорій населення, таких як учасники АТО та члени їхніх сімей, так і національної резильєнтності в Україні.

Список використаних джерел:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 13.04.2014 р. «Про невідкладні заходи щодо подолання терористичної загрози і збереження територіальної цілісності України» : указ Президента України від 14 квіт. 2014 р. № 405/2014. – Режим доступу : www.zakon5.rada.gov.ua/laws/show/405/2014.

2. Шрамович С., Хоменко В. Александр Тручинов: «Наша задача – продвигаться на восток» (BBC News, 14.04.2017). – Режим доступу : www.bbc.com/russian/features-39567526. – Назва з екрану.

3. Про боротьбу з тероризмом : закон України від 20 берез. 2003 р. № 638-IV. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15.

4. Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції : закон України від 2 верес. 2014 р. № 1669-VII. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1669-18#n65.

5. Про здійснення правосуддя та кримінального провадження у зв'язку з проведенням антитерористичної операції : закон України від 12 серп. 2014 р. № 1632-VII. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1632-18.

6. Про затвердження переліку населених пунктів, на території яких здійснювалася антитерористична операція, та визнання такими, що втратили чинність, деяких розпоряджень Кабінету Міністрів України : розпорядження Кабінету Міністрів України від 2 груд. 2015 р. № 1275-р. – Режим доступу : [www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1275-2015- %D1 %80](http://www.zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1275-2015-%D1%80).

7. Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях : закон України від 18 січ. 2018 р. № 2268-VIII. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19.

8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30.04.2018 «Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях» : указ Президента України від 30 квіт. 2018 р. № 116/2018. – Режим доступу : www.zakon3.rada.gov.ua/laws/show/116/2018.

9. Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту» : закон України від 6 трав. 2014 р. № 1233-VII. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2268-19#n69.

10. Про статус ветеранів війни, гарантії їх соціального захисту : закон України від 22 жовт. 1993 р. № 3551-ХІІ. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/3551-12.

КРАВЕЦЬ ОЛЬГА АНАТОЛІВНА

слухач 1 курсу магістратури «Публічне управління та адміністрування» Комунального вищого навчального закладу «Вінницька академія неперервної освіти»

ФІЗИЧНЕ І ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я УКРАЇНОК: СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН

«Valetudo magnum bonum est»
(Здоров'я – найбільше багатство)

«Пулс життя б'ється швидше, ніж раніше. Наше життя стоїть перед загрозою нестерпного напруження. Велике напруження в суспільстві жахливо впливає на психічні хвороби. ... Дегенеративні і психічні захворювання, здається, за своєю суттю пов'язані з сучасною культурою»
Г. Кауніц

Україна проголосила своєю метою розбудову соціально орієнтованої ринкової економіки, що визначає розвиток людини основою соціальної політики держави та мірою економічного і соціального прогресу країни.

Водночас соціально-економічні проблеми в країні та не ефективна державна політика продукують загрози соціального відторгнення і навіть соціальної дискримінації значних соціальних груп. Незважаючи на проголошені Конституцією України принципи, доступ населення до медичного обслуговування є обмеженим і залежить від рівня його доходів, соціального статусу або місця проживання, внаслідок чого суттєво зростає і без того великий ризик втрати здоров'я, працездатності, передчасної смертності.

Аналіз стану здоров'я українців порівняно зі станом здоров'я громадян інших європейських країн свідчить, що незадовільна ситуація у цій сфері, яка виникла на початку 90-х років ХХ ст. і зберігається дотепер, значною мірою є наслідком недосконалої соціально-гуманітарної політики держави і досить повільними темпами реформування самої системи охорони здоров'я України та управління нею.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про основи національної безпеки України» від 19.06.2003 р. №964-IV – національна безпека –

це захищеність життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави, за якої забезпечується сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення, запобігання і нейтралізація реальних та потенційних загроз національним інтересам.

Ст. 3 цитованого нами закону, визначає, що об'єктами національної безпеки України є: людина і громадянин – їхні конституційні права і свободи; суспільство – його духовні, морально етичні, культурні, історичні, інтелектуальні та матеріальні цінності, інформаційне і навколишнє природне середовище і природні ресурси; держава – її конституційний лад, суверенітет, територіальна цілісність і недоторканість.

Відповідно до концепції людського розвитку, головним інструментом досягнення високого рівня суспільного добробуту є інвестиції в людський капітал з метою забезпечення тривалого здорового життя.

Як стверджують автори Стратегії економічного та соціального розвитку України на 2004-2015 рр. «Шляхи європейської інтеграції», які працювали під науковим керівництвом знаних не тільки в Україні, але й далеко за її межами дослідників – професора А. С. Галичинського та академіка НАН України В. М. Гейця, основними причинами незадовільного стану здоров'я населення України є:

- недостатність фінансових і насамперед бюджетних ресурсів для ефективної діяльності системи охорони здоров'я. За показниками витрат на охорону здоров'я в розрахунку на одного жителя Україна посідає 111-е місце серед 191 країни світу та 8-ме –серед пострадянських республік;

- недостатнє медикаментозне і матеріально-технічне забезпечення охорони здоров'я;

- нераціональна організація системи надання медичної допомоги, диспропорція її первинного, вторинного і третинного рівнів;

- неефективність державної політики щодо фінансування здорового способу життя. Основними негативними чинниками здоров'я нераціональне харчування, забрудненість зовнішнього довкілля у багатьох регіонах, поширеність тютюнопаління, масове зловживання алкоголем та неадекватна потребам система фізичного виховання, фізичної культури і спорту.

З метою використання всього комплексу механізмів державного управління системою охорони здоров'я (правового, соціального моніторингу, економічного, кадрового, мотиваційного та ринкового), можливими важелями державної політики в медичній галузі можуть бути:

- пропаганда серед населення моделі дводітної сім'ї;

- постійне підвищення розмірів допомоги сім'ям на дітей;
- запровадження комплексу заходів, спрямованих на збереження репродуктивного здоров'я населення;
- подальше удосконалення та розвиток системи надання житлових кредитів молодим сім'ям;
- пропаганда здорового способу життя;
- забезпечення доступності якісної кваліфікованої медичної допомоги;
- відновлення практики обов'язкових періодичних медичних обстежень на базі безкоштовної медицини, а також масової санітарно-гігієнічної освіти населення;
- завершення функціонально-структурної реорганізації системи надання медичної допомоги на засадах інституту сімейної медицини тощо.

Охорона здоров'я матері та дитини – це комплекс державних і громадських заходів, спрямованих на зміцнення здоров'я жінок і дітей та покращення демографічної ситуації, на забезпечення здорового всебічного розвитку молоді та дітей. Будь-яке суспільство має бути зацікавленим у відтворенні та збереженні повноцінного людського потенціалу.

Медико-соціальне значення системи охорони здоров'я матері і дитини визначається її провідною роллю в збереженні та поліпшенні здоров'я жінки, зниження материнської та смертності немовлят, вихованні здорового, гармонійно розвиненого покоління.

Значущість системи охорони здоров'я матері та дитини зростає з огляду на негативні зміни демографічної ситуації, підвищення захворюваності на окремі хвороби та інвалідності як працездатного населення, так і дітей.

Ефективність охорони здоров'я матері та дитини залежить від вирішення низки завдань, до яких відносяться:

- соціальний захист родини, матері та дитини, адресне надання соціальної допомоги;
- першочергове спрямування відповідних ресурсів на розвиток необхідних лікувально-профілактичних і оздоровчих закладів;
- впровадження медичного страхування та реорганізація діючої системи лікувально-профілактичної допомоги;
- антенатальна охорона плода за участю відповідних лікувальних і санітарно-профілактичних закладів;
- впровадження сучасних ефективних медичних технологій;
- профілактика інфекційних захворювань, здійснення в повному обсязі імунопрофілактики;
- формування здорового способу життя.

Тільки дієва соціальна політика держави може забезпечити їх реалізацію шляхом інтенсифікації діяльності структур, причетних до охорони материнства та дитинства.

Здійснення численних державних, громадських, медико-соціальних заходів повинно відбуватися на основі засад, передбачених відповідними законодавчими актами.

Відомий філософ і вчитель усіх лікарів Гіппократ відзначав, що здоров'я є найбільшим багатством людини, а Цицерон стверджував, що найбільше благо досягається на основі повного фізичного і психічного здоров'я. Німецький філософ А. Шопенгауер писав: «Здоров'я настільки перевищує усі інші блага життя, що воістину здоровий жебрак – щасливіший, ніж хворий король».

...Фізичне і психічне здоров'я є найважливішими складовими високого рівня якості життя. Вони дають можливість людині вважати своє життя повноцінним та значущим, бути активним членом суспільства.

Високий рівень фізичного і психічного здоров'я є важливим чинником соціальної єдності, продуктивності праці, суспільного спокою та стабільності навколишнього середовища, що сприяє зростанню соціального капіталу та економічному розвитку суспільства.

Високий рівень фізичного і психічного здоров'я українських жінок значною мірою визначатиме рівень фізичного і психічного здоров'я нових поколінь наших співвітчизників і саме тому його слід вважати важливою складовою національної безпеки України.

Виконання основного стратегічного завдання діяльності системи охорони здоров'я України – збереження та зміцнення здоров'я громадян держави – неможливе без знання основних характеристики, тенденцій та закономірностей стану здоров'я Українського народу. А рівень здоров'я громадян нашої держави є важливою складовою національної безпеки та інтегральним (узагальненим) показником соціальної політики та державного управління в цілому.

Список використаних джерел:

1. Жінка в суспільстві / авт.-уклад. Я. Ф. Радиш. – К. : «ДКС-центр», 2017. – 370 с.

2. Нижник Н. Р. Національна безпека України (методологічні аспекти, стан і тенденції розвитку) : навч. посіб. / Н. Р. Нижник, Г. П. Ситник, В. Т. Білоус ; за заг. ред. П. В. Мельника, Н. Р. Нижник. – Ірпінь, 2000. – 304 с.

3. Радиш Я. Ф. Здоров'я людини як філософський феномен і важлива складова національної безпеки / Я. Ф. Радиш // Наук.-інформ. вісн. Академія національної безпеки. – 2016. – № 1 – 2 (9 – 10). – С. 20 – 28.

4. Сайт Ради національної безпеки і оборони України. – Режим доступу : www.rainbow.gov.ua.

5. Бугар А. Жінки у дипломатії: історичні аспекти та тенденції сучасності / А. Бугар. – Режим доступу : www.catalog.uccu.org.ua.

КРИВОШЕЙ ВІКТОР МИХАЙЛОВИЧ

здобувач Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, полковник, учасник АТО

ПРОЕКТИ СЛУЖБИ ЗАЙНЯТОСТІ ДЛЯ УЧАСНИКІВ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ НА СХОДІ УКРАЇНИ, ЩО ВИНИКЛА ЧЕРЕЗ ВІЙСЬКОВУ АГРЕСІЮ РФ

Сприяння зайняття в сучасних умовах ринку праці колишніх військовослужбовців – учасників бойових дій (УБД) є одним з пріоритетних напрямків роботи державної служби зайнятості в усіх регіонах України. З цією метою службою проводиться активна інформаційна робота з УБД, населенням, роботодавцями та соціальними партнерами.

Учасники бойових дій, а в нашому випадку – учасники україно-російської війни на Сході України, що виникла у результаті агресії Російської Федерації – це та категорія людей, яка потребує особливої уваги з точки зору адаптації до умов мирного життя та інтеграції на ринку праці. Багато з них пройшли бойові дії у складі добровольчих батальйонів, як «соціального продукту» нового громадянського суспільства, яке зародилося на Майдані. За умов паралічу рішень в українській армії, який був помітний на початковій стадії АТО, солдати добровольчих батальйонів взяли на себе основні удари сил ворога, часто діяли за принципом доконаних фактів і з відчуттям, що держава їх не підтримує. Роль держави в цей період взяло на себе суспільство. Форми, каски, бронежилети, запаси продовольства, спальні мішки – власне усе, часто включно зі зброєю, було придбане за кошти українців і самих бійців. Величезна кількість волонтерів піклувалася про те, щоб солдати мали цей мінімум необхідних їм речей, продуктів та пристроїв [2]. Але довгий час існує проблема про визнання добровольців – учасниками АТО та визнання заслуг і отримання громадянства учасниками добробатів – не громадянами України [1].

Повертаючись з фронту, українські добровольці опиняються в країні бугафорій – реформи продовжують буксувати, антикорупційні потуги влади нагадують «боротьбу з вітряками», а в ЗМІ маховик істерії тим часом розкручують політики-популісти, особливо напередодні виборчих баталій. У таких реаліях окремі зусилля,

направлені на забезпечення прав ветеранів АТО та їхню реабілітацію в рамках Цільового фонду НАТО або ініціативи щодо створення профільного Міністерства виглядають імітацією вирішення проблеми [2]. Одним з важливих інструментів соціальної адаптації та реабілітації учасників цієї війни є робота в трудовому колективі з позитивною психологічною атмосферою, або взагалі трудова діяльність, що дає змогу повернутись у мирне життя і долати наслідки посттравматичного синдрому УБД.

Учасникам бойових дій, які звертаються за допомогою до служби зайнятості, крім підбору підходящої роботи та отримання допомоги по безробіттю, надаються адресні індивідуальні послуги з працевлаштування, професійна підготовка та підвищення кваліфікації, профорієнтація. А також можливість започаткувати власну справу за рахунок виплати допомоги по безробіттю одноразово для організації підприємницької діяльності.

Наприклад, у столичному Київському міському центрі зайнятості працює інформаційно-консультаційний центр, де можна ознайомитись з інформаційними матеріалами, з базою вакансій, отримати психологічну підтримку, відвідати семінари, скласти резюме, взяти участь у цільових міні-ярмарках вакансій, пошукати роботу в мережі Інтернет.

Столична служба зайнятості намагається забезпечити індивідуальний підхід до кожного, а налагоджена співпраця з роботодавцями дозволяє мобільно визначати кадрові потреби роботодавця, для працевлаштування за професіями, які вони мали до мобілізації. У разі потреби роботодавцям пропонують підвищення кваліфікації потенційного працівника.

Всього з 2015 по 2018 рр. послугами міської служби зайнятості скористалися 3,3 тис. з числа військовослужбовців. Які приймали участь у бойових діях, 2,8 тис. осіб – отримували допомогу по безробіттю. За допомогою столичної служби зайнятості знайшли роботу 1,1 тис. учасників АТО. Отримали одноразову виплату допомоги по безробіттю для організації підприємницької діяльності та започаткували власну справу – 179 осіб даної категорії. Працевлаштовано на нові робочі місця з наданням компенсації єдиного внеску роботодавцям – 12 осіб. Проходили професійне навчання – близько 0,4 тис. осіб.

Досвід столичної служби зайнятості, що робить все можливе для адаптації учасників бойових дій на сході України та прискорює їхнє повернення до мирного життя є надзвичайно корисним для системи зайнятості України, адже саме завдяки цим людям є можливість вільно жити і працювати.

Список використаних джерел:

1. Ворона П. В. Феномен добровольчого руху в Україні, як реакція громадянського суспільства на загрозу безпеці держави з боку Російської Федерації / П. В. Ворона // Роль держави та громадського сектору в соціальній адаптації переміщених осіб із зони агресії РФ та учасників АТО : зб. матеріалів круглого столу до Дня захисника України, Київ, 17 жовтня 2018 року / за заг. ред Р. В. Войтович, П. В. Ворони. – К. : ТОВ «Видавничий дім «АртЕк», 2018. – 208 с.

2. Гуральська А. Звіт: Добровольчі батальйони. Виникнення, діяльність, суперечності / А. Гуральська // Відкритий діалог. – Режим доступу : www.ua.odfoundation.eu/a/6444,zvit-dobrovolchi-batalyoni-viniknennya-diyalnist-superechnosti.

ЛЕБЕДЄВА НАДІЯ АНАТОЛІВНА

*аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної академії управління персоналом*

НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА СКЛАДОВОЇ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Загально відомо, що процес формування політичної культури відбувається «під впливом політичного життя, певних режимів і політичних систем. Чим вони демократичніші, тим вищий рівень політичної культури громадян. У процесі історичного розвитку під впливом соціально-економічних, політичних, духовних та інших факторів зазнає певних змін політична культура суспільства. Формуються нові політичні цінності та уявлення, оновлюється політична ідеологія, відбуваються зміни у суспільній свідомості і політичній поведінці населення» [5].

Українські науковці присвячували свої дослідження проблемам політичної культури. Так, наприклад, А. І. Сушко надав у своїй роботі ідеї, цінності політичної культури розвинутих країн, які найбільш суттєво впливають на формування демократичної політичної культури нашого суспільства [4]. Особливості формування політичної культури особистості в умовах трансформації суспільства на прикладі України вивчала Н. С. Новікова [2].

У зв'язку з тим, що формування політичної культури, як складний процес перенесення дій зовнішньої діяльності у розумовий внутрішній план, певну схему, модель, алгоритм (тобто інтеріоризація) проявляє себе в результаті міжнародних політичних заходів, участі вітчизняних державних службовців у зустрічах і форумах з іноземними колегами,

набуває неабиякої ваги володіння державними службовцями англійською мовою.

Мета – надати частковий опис процесу навчання англійської мови майбутніх державних службовців, як невід’ємної складової формування політичної культури.

«Нові політичні реалії потребують нових підходів, нових навичок і нової політичної культури. Процес формування нової людини безперервний і складний. Ускладнюються соціальні, економічні, політичні умови, які актуалізують дослідження і розуміння проблеми адаптації і адекватності сучасної людини умовам сьогодення. Політична культура не тільки віддзеркалює подібні труднощі і суперечності, але й сама суттєво впливає на перебіг соціально-економічних і політичних подій» [3, с. 4].

В процесі навчання англійської мови на заняттях спеціальності «281 Публічне управління та адміністрування», на погляд автора тез, є доречним поради англомовних науковців-викладачів Скота Торнбері та Питера Аткинса [6]. «Дозвольте слухачам мислити індивідуально протягом декількох моментів з питань, а потім заохочувати їх ділитися своїми ідеями в невеликих групах» [6, с. 39]. Науковці радять виділити наступні пункти: 1) Знання правила – в сенсі здатності вводити його у слова – відрізняється від того, що студент може працювати, під тиском часу, який, як правило, застосовується, наприклад, під час розмови. Звукова практика нових мовних комплексів повинна допомогти зробити використання цих елементів більш автоматичним і, отже, зробити вимовляння більш вільним; 2) Оскільки подібні заходи частково спрямовані на підвищення точності, то в більшості випадків вчителі, ймовірно, захочуть виправити учнів. Час від часу виправляючи студентів, вчитель акуратно нагадує їм, що вони повинні приділяти принаймні деяку увагу формі; 3) Діяльність контролюється належним чином. Студенти також потребуватимуть практичної роботи; 4) Часто припускається, що в ході заняття є рух від «контрольованої» до «вільної» діяльності, але це не завжди має місце. Поняття «контрольоване» не є неproblemатичним само по собі, тому що діяльність може контролюватися або в тому сенсі, що викладач контролює, хто каже, що, і коли студенти повинні говорити, або в тому сенсі, що існує жорсткий контроль над використовуваною мовою в діяльності. Навчання, наприклад, контролюється в обох сенсах, але права Find Someone Who... контролюється лише в останньому сенсі. Немає жодної причини, чому викладач не повинен іноді кидати виклик студентам на ранній стадії з відносно вільною діяльністю, а потім повернутися до чогось більш обмеженого, якщо це необхідно. Діяльність повинна бути прослідкованою відповідно до потреб та уподобань групи. Головне, щоб вчителі могли забезпечити багато різноманітних практичних занять [6, с. 39].

Корисною вважаємо необов'язкову діяльність таку, як, наприклад, виділити презентації нових книг та попросити слухачів проаналізувати їх, а також побудову діалогу. «Учні працюють у невеликих групах. Ви можете використовувати будь-який елемент мови для цієї вправи. Функціональна мова (наприклад, внесення пропозицій, запитів тощо) буде добре працювати. Знову ж таки, ви можете скористатися мовним пунктом, який незабаром буде викладено в їхній робочій практиці» [6, с. 40]. На погляд автора тез, корисним буде, якщо кожна група зможе поміркувати над контекстом, у якому спеціальна лексика може бути використана, написати короткий діалог і створити пару, щоб пропрацювати діалог, що включає щонайменше один раз використання того, або іншого терміну, виявляти студентський діалог з рештою класу, «забезпечуючи певне хорове і індивідуальне повторення частин» [6, с. 40].

Отже, на основі вивчення праць сучасних науковців, а також практичного педагогічного досвіду авторки тез, можна зробити висновок: навчання англійської мови є невід'ємною складовою процесу формування політичної культури майбутніх державних службовців, що потребує збільшення практичних занять із дисципліни «Іноземна мова за професійним спрямуванням».

Список використаних джерел:

1. Куницький М. П. Детермінанти та прояви політичної поведінки в умовах демократичної трансформації суспільства : дис.... канд. політ. наук : 23.00.03 / М. П. Куницький. – К., 2018. – 245 с.

2. Новікова Н. С. Особливості формування політичної культури особистості в умовах трансформації суспільства на прикладі України / Н. С. Новікова. – Режим доступу : www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/10286/Novikova_Osoblyvosti_formuvannia_politychnoi.pdf.

3. Остапенко М. А. Політична культура суспільства : навч. посіб. / М. А. Остапенко. – К. : МАУП, 2008. – 96 с.

4. Сушко А. І. Процеси трансформації політичної культури сучасного суспільства / А. І. Сушко // Актуальні проблеми політики. – 2015. – Вип. 56. – С. 242 – 248.

5. Шляхи і чинники формування політичної культури. – Режим доступу : www.pidruchniki.com/1378030555283/politologiya/shlyahi_chinniki_formuvannya_politichnoyi_kulturi.

6. Thornbury S. The CELTA Course Certificate in English Language Teaching to Adults / Thornbury Scott, Watkins Peter. – Published in collaboration with ESOL University of Cambridge, 2016. – 185 p.

ЛИТВИНОВА ЛАРИСА ВОЛОДИМИРІВНА

к. псих. н., доцент, доцент кафедри публічної політики та політичної аналітики Національної академії державного управління при Президентіві України

ЦІННІСНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ПУБЛІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ В УКРАЇНІ

Важливою та обов'язковою складовою управлінської практики сучасного демократичного суспільства є комунікація влади і суспільства. В Україні поступово формується демократичне суспільство європейського зразка, реформуються відповідно інститути публічної влади, відбувається процес укорінення у повсякденну діяльність державних органів та органів місцевого самоврядування європейських традицій комунікації між владою і громадськістю [1; 2]. Оскільки комунікації є життєво важливою частиною людського існування, то будь-які зміни способів і форм комунікації мають суттєві наслідки для формування уявлень суспільства про дії влади всередині країни, для зміни індивідуальної та соціальної свідомості, а також для трансформації суспільних цінностей у напрям формування європейських зразків взаємодії. Така взаємодія відбувається у комунікативній сфері публічного управління, Ю. Хабермас, зокрема, визначає її як «сферу соціального буття, в якій формується суспільна думка» [5]. Розглядаючи проблему комунікативних обмінів, необхідно особливий наголос зробити на соціальному та ціннісному аспектах комунікативних процесів. Показово, що інформація у соціальному віддзеркаленні реальності несе різне смислове навантаження. З одного боку від прийнятних у соціумі моделей комунікації залежить якість інформаційного середовища, з іншого, якість інформаційних впливів на життя людини – один із найважливіших показників цінностей суспільства. В управлінському аспекті цей тезис може трактуватись як зняття комунікативних бар'єрів між структурами влади і суспільства. Публічна служба у вищезазначеному контексті – це інститут влади, ціннісно-нормативний комплекс якого забезпечує взаємодію держави і суспільства з метою реалізації інтересів останнього.

У сучасному суспільстві існує протиріччя між цілями і завданнями публічної служби, її соціальною значимістю і прикладним характером, з одного боку, і наполегливим запитом на зміни – з іншого. У широкому сенсі під публічною службою розуміється «публічна, професійна, політично неупереджена діяльність із практичного виконання завдань і функцій держави» [4, с. 1]. Як політичний інститут, публічна служба забезпечує реалізацію функцій і повноважень держави, створення умов для демократичного діалогу держави і громадян, громадських об'єднань, подолання протиріч у

налагодженні ефективної взаємодії політичної еліти і публічних службовців. Як соціальний інститут публічна служба виконує функції контролю реалізації інтересів громадян; забезпечення і захисту їх прав і свобод; організації та забезпечення соціальних послуг населенню; регулювання соціального статусу публічних службовців тощо. Від ефективності виконання поставлених перед інститутом публічної служби завдань залежить оцінка громадянами роботи органів публічного управління, стабільність політичного ладу, взаємодія громадян з чинною владою, що в сукупності створює ціннісне поле публічного дискурсу між суспільством і владою.

Аналіз ціннісних і соціокультурних орієнтацій сучасних публічних службовців України вказує, що комунікація в публічному управлінні ведеться у високоструктурованих умовах, які передбачають постійну присутність комунікативних норм, цінностей, правил управлінського середовища у різноманітних формах внутрішньої та зовнішньої комунікації. Неготовність публічних службовців до формування і розвитку реальних демократичних практик виражається в декларації внутрішніх авторитарних взаємостосунків у публічній службі. Переважаючими тенденціями у царині публічного управління є консервативні, активно відтворюються ідеї бюрократизму [3].

Актуальною проблемою ефективної комунікації публічних службовців та громадськості є недостатній рівень комунікативної культури обох сторін. З соціально-психологічної точки зору, в комунікативних процесах державних службовців з громадськістю присутні комунікативні бар'єри, елементи упередження і недовіри, які долаються вкрай повільно. Вищезазначена ситуація приводить до постійного незадоволення комунікацією обох сторін і сприяє застосуванню маніпулятивних стратегій, розвитку антагонізму або пасивності в суспільстві, які змінились нерозумінням та невдоволенням. Головним завданням є формування конструктивних діалогічних форм взаємодії з владою, відповідної культури комунікацій, виконання взаємних зобов'язань і підвищення рівня довіри. Глибинним сенсом і місією діяльності публічних службовців всіх рівнів має стати повага до громадян і їх прав – своєчасне і максимально повне інформування, відкритий доступ до обговорення актуальної суспільної ситуації, чітко відпрацьовані механізми зворотного зв'язку, наявність аналітичного інструментарію для коригування дій. Досягнення результатів можливо лише за умови реального лідерства керівного складу, обізнаності у міжнародні стандартах і методиках, а також сформована культура публічних комунікацій, яка допоможе особистісно-психологічної орієнтованості працівників, формування цілісної системи професійних знань і соціально-орієнтованих компетенцій нового покоління публічних службовців. Високий рівень комунікативної культури, прагнення до

ефективної комунікації повинні бути сформовані і у громадськості. У цьому контексті комунікативну культуру публічного управління необхідно визначити як спосіб закріплення та відтворення суспільної діяльності шляхом генералізації її форм та результатів, що мають суспільний смисл, розвиток і становлення демократичних цінностей в сучасній Україні.

Список використаних джерел:

1. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії : монографія / В. М. Козаков, О. В. Рашковська, В. А. Ребкало, Є. О. Романенко, І. В. Чаплай. – К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. – 288 с.

2. Литвинова Л.В. Проблемы формирования эффективных коммуникаций государственных служащих и общества в Украине: социально-психологический аспект / Л. В. Литвинова // *Legea si viata. Moldova.* – 2018. – № 1/2 (313). – Р. 72 – 76.

3. Литвинова Л. В. Ціннісні та соціокультурні орієнтації сучасних публічних службовців України / Л. В. Литвинова // *Інвестиції: практика та досвід.* – 2019. – № 10. – С. 78 – 83.

4. Про державну службу : закон України від 10 груд. 2015 р. № 889-VIII ; (із змінами та доповненнями). – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19.

5. Хабермас Ю. Структурні перетворення у сфері відкритості / Ю. Хабермас // *Дослідження категорії громадянське суспільство.* – Л., 2002. – 85 с.

МАРУШЕВА ОЛЕКСАНДРА АНАТОЛІЙВНА

к. ю. н., доцент кафедри публічного адміністрування, здобувач наукового ступеня доктора наук з державного управління Міжрегіональної Академії управління персоналом

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОЇ АРХІТЕКТУРНО-БУДІВЕЛЬНОЇ ІНСПЕКЦІЇ З ЇЇ ТЕРИТОРІАЛЬНИМИ ОРГАНАМИ

На теперішній день, Державна архітектурно-будівельна інспекція (далі – Держархбудінспекція) надає її територіальним органам максимальну консультативну та методичну допомогу. В той же час, Держархбудінспекція забезпечує і нагляд за діяльністю утворених у межах децентралізації територіальних органів.

Зокрема, за результатами роботи з питань ліцензування господарської діяльності у будівництві в 2017 р. було проведено 2863 перевірки ліцензіатів, найбільшу кількість порушень виявлено у Львівській, Київській, Сумській областях.

За підсумками статистичних показників інспекційної роботи Держархбудіспекції у 2016 р. було відзначено, що ситуація із порушеннями містобудівного законодавства викликає стурбованість, свідченням чого є збільшення в 2,5 рази розмірів накладених штрафів у порівнянні з 2016 роком (із 120 млн. грн. до 305 млн. грн.). Найбільше штрафних санкцій накладено на порушників містобудівного законодавства у Київській та Одеській областях, що становило 56,1 млн. грн. та 48,3 млн. грн., відповідно, а також у м. Києві – 36 млн. грн. [1].

Також відзначено, що у 2016 р. збільшились обсяги оформлення дозвільних документів у будівництві порівняно з 2015 роком. При цьому вдалося знизити показники щодо повернень дозвільних документів на доопрацювання до 19 %.

У 2017 р. Державна архітектурно-будівельна інспекція провела практичну реформу дозвільної системи, як того вимагає Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності» № 1817-VIII, прийнятий 17 січня 2017 року [2], та перейшла на новий якісний рівень роботи між учасниками містобудівної діяльності. Загалом, за 2017 рік Державною архітектурно-будівельною інспекцією опрацьовано понад 160 тис. документів декларативного і дозвільного характеру, поданих замовниками будівництва. Крім того, внаслідок реформи децентралізації системи державного архітектурно-будівельного контролю місцева влада обробила понад 25 % дозвільної документації в будівництві.

Цього ж року, Державна архітектурно-будівельна інспекція провела майже 1000 планових перевірок та інспекційних заходів. Порушення виявлено більш ніж на половині об'єктів будівництва. Було проведено понад 13,5 тисяч позапланових перевірок. Велика кількість перевірок відбулась в Хмельницькій, Львівській та Одеській областях [3].

Дані перевірок говорять про існування значної кількості порушень будівельного законодавства, а отже, кожен із цих будівельних об'єктів несе потенційну небезпеку.

У 2018 р. департамент Державної архітектурно-будівельної інспекції Полтавської області провів 15 планових і 179 позапланових перевірок у області державного архітектурно-будівельного контролю. До найбільш частих порушень відносять: самостійне будівництво, відхилення від затверджених проектних рішень, порушення процедури здійснення технічного нагляду за будівництвом об'єктів архітектури. За результатами перевірок було винесено 26 рішень про накладення штрафів на загальну суму 230 801 тис. грн. та видано 28 приписів про усунення виявлених порушень [4].

Варто відмітити, що на сьогодні у роботі Держархбудінспекції відзначається позитивна динаміка, зокрема, у сфері ліцензування. З 2017 року знизився відсоток відмов у видачі ліцензій на будівництво об'єктів [3]. Це, крім іншого, свідчить про успішну методологічну та роз'яснювальну роботу із забудовниками, яка проводилась Державною архітектурно-будівельною інспекцією протягом року.

Не так давно з'явилася можливість безкоштовно дізнатися на сайті «ІАС ДНК» (інспекційного порталу, що є пілотним модулем з планування заходів державного нагляду (контролю) та збору інформації для запуску інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю)), чи включено конкретного суб'єкта господарювання до Плану планових перевірок Держархбудінспекції [5]. Державна архітектурно-будівельна інспекція України долучилася до роботи з наповнення та вдосконалення модуля планування заходів державного нагляду (контролю) у рамках Меморандуму про співпрацю з незалежним експертно-аналітичним центром – Офісом ефективного регулювання (Better Regulation Delivery Office, BRDO) [5].

За допомогою модуля планування заходів державного нагляду (контролю) вперше було автоматично сформовано проект Плану здійснення комплексних заходів державного нагляду (контролю) на 2018 рік на основі пропозицій органів державного нагляду та контролю.

Наразі, Державною архітектурно-будівельною інспекцією України зазначається, що лише через взаємодію бізнесу та контролюючих органів можна досягти високої якості та безпеки об'єктів будівництва в Україні. Сьогодні основним пріоритетом роботи Державної архітектурно-будівельної інспекції є не покарання порушників, а запобігання порушенням у сфері будівництва, інформаційно-консультативна діяльність, щоб усі учасники містобудівного процесу були впевнені, що їх інтереси надійно захищені [5].

Таким чином за результатом проведеного аналізу, виявлено що, одним із важливих питань є підвищення ефективності здійснення державного архітектурно-будівельного контролю та нагляду у частині дотримання вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, державних будівельних норм, національних стандартів, вимог проектної документації тощо. Одним із пріоритетних напрямів у цій галузі є також впровадження та вдосконалення електронних послуг у сфері міського планування. Це один з напрямів, який дозволяє вивести взаємодію на сучасний рівень роботи, відповідно до кращих світових практик. Важливим напрямом роботи є прозоре спілкування суб'єктів соціально-економічних відносин у будівництві з усіма учасниками містобудівної діяльності – забудовниками, громадськістю та відповідними органами влади. Зокрема, повинні впроваджуватись регулярні відкриті зустрічі керівників територіальних органів

Державної архітектурно-будівельної інспекції із забудовниками, а також громадськістю.

Список використаних джерел:

1. ДАБІ визначила пріоритети діяльності на 2017 рік. – Режим доступу : www.dabi.gov.ua/dabi-vyznachyla-priorytety-diyalnosti-na-2017-rik.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності : закон України від 17 січ. 2017 р. № 1817. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/1817-19.

3. Держархбудконтроль має якісно забезпечувати потреби громадськості та впливати на розвиток економіки країни. – Режим доступу : www.dabi.gov.ua/derzharhbudkontrol-maye-yakisnozabezpechuvaty-potreby-gromadskosti-ta-vplyvaty-na-rozvytok-ekonomiky-krayiny-oleksij-kudryavtsev.

4. На Полтавщині ДАБІ провела 184 перевірки у сфері держархбудконтролю. – Режим доступу : www.dabi.gov.ua/napoltavshhyni-dabi-provela-184-perevirky-u-sferi-derzharhbudkontrolyu.

5. Пілотний модуль системи заходів державного нагляду (контролю) для запуску ІАС // Інспекційний портал. – Режим доступу : www.inspections.gov.ua/regulator/planned-inspections?id=56.

МИШКОВА МАРГАРИТА ПЕТРОВНА

*старший преподаватель кафедры управления, экономики и финансов
Брестского государственного технического университета*

**МАРКЕТИНГОВЫЙ АУДИТ
КАК ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ**

Внутренний контроль и аудит на белорусских предприятиях являются важнейшей частью современной системы управления конкурентоспособностью предприятия в целом, позволяющей достичь целей, поставленных собственниками с минимальными затратами.

Актуальность темы обусловлена тем что, аудит маркетинга – важная составная часть процесса управления маркетингом. По результатам аудита и на основе полученных данных подвергается коррекции общей стратегии предприятия, обеспечиваются их прибыльность и долгосрочная выживаемость.

Маркетинговый аудит, выступая инструментом осуществления независимого контроля, не заменяя другие виды аудита, адресован, прежде всего, коммерческим предприятиям и организациям, интересующимся насколько правильно и эффективно, используются их маркетинговые стратегии на тех или иных рыночных сегментах [1].

В предпринимательской деятельности маркетинг представляет собой комплексную систему организации производства и сбыта продукции, ориентированной на удовлетворение потребностей конкретных потребителей, обеспечение конкурентоспособности данных товаров и услуг и получение максимальной прибыли.

В условиях жесткой конкурентной среды является актуальным проведение руководством предприятия постоянного анализа и контроля выполнения маркетинговой программы, составленной на основе исследования и прогнозирования рынка, анализа внутреннего и внешнего состояния предприятия, разработки стратегии и тактики поведения на рынке. Каждый руководитель предприятия стремится найти те приоритетные направления своей деятельности, которые обеспечат эффективное развитие его бизнеса, а главное – конкурентоспособность продукции или услуг, покрытие расходов (особенно на первых этапах становления) и поступление стабильной прибыли. Поэтому неудивительно, что руководитель при принятии любого решения прежде заинтересуется нынешним положением предприятия, проанализирует факторы, влияющие на дальнейшую деятельность.

Среди методов маркетингового мышления самым важным является маркетинговый аудит. Это поиск ответов на десятки больших и малых вопросов «от Клиента» о фирме и ее продуктах; о рынке и конкурентах. А также о самом Клиенте. Творчески проведенный аудит дает маркетологу представление о маркетинговом «здоровье» фирмы и подсказывает ему продуктивные решения. Маркетинговый аудит напоминает диагностику в медицине. Без него деятельность маркетолога теряет смысл, как и предписания врача без диагноза. К сожалению, многие фирмы этого не понимают. Например, некоторые рекламодатели скорее готовы платить за десяток бесплодных дорогостоящих размещений, чем за недорогой аудит, который превратит их пустой «креатив» в продающую рекламу и сократит их рекламный бюджет. Кто должен проводить аудит: сама фирма или сторонние консультанты в сотрудничестве с фирмой? Ответ зависит от обстоятельств. Одно из преимуществ консультантов в том, что они видят фирму свежим глазом, а у сотрудников глаз часто «замыливается». Кроме того, сотрудники могут быть ограничены и скованы сложившимся балансом интересов внутри компании. Кстати, по этим причинам компании приглашают в совет директоров людей со стороны.

История маркетингового аудита сопровождалась появлением и периодическим обновлением отдельных элементов маркетинга, пока в 50-60-х гг. в связи с обострением проблем сбыта маркетинг не сформировался в некую систему. История возникновения маркетингового аудита как части системы управления маркетинговой

деятельностью тесно связана с этапами развития рынка и ориентацией коммерческих предприятий в последующем на конкурентные рынки [2].

Маркетинговый аудит представляет собой систематизированное, критическое и объективное изучение среды, целей и стратегий деятельности предприятия в сфере маркетинга для выявления возможностей, проблем и разработки плана развития, с помощью которого возможно средствами маркетинга улучшить положение предприятия.

Роль маркетингового аудита заключается в определении маркетинговых целей и стратегии маркетинга предприятия. Задача маркетингового аудита заключается в представлении наиболее эффективных путей достижения целей предприятия.

Цель маркетингового аудита – определение проблем в системе маркетинга, превентивное выявление несоответствия состояния предприятия требованиям его рыночной среды, а также разработка рекомендаций относительно уменьшения таких возможных расхождений, вызванных особенностями рыночной ситуации, спецификой функционирования предприятия.

Характерными чертами маркетингового аудита являются:

- комплексность (исследование всех главных аспектов маркетинговой активности предприятия);
- систематичность (упорядоченное изучение макро- и микросреды предприятия, маркетинговых целей и стратегий, системы маркетинга и т.д.);
- независимость (аудит маркетинга может быть реализован шестью способами: самоаудит, перекрестный аудит, аудит со стороны вышестоящих подразделений или организаций, аудит со стороны специального аудиторского подразделения, аудит, проводимый специально созданной группой, и внешний аудит.);
- регулярность (то есть обязательность периодического проведения маркетингового аудита с целью предупреждения возможного кризисного состояния предприятия) [3].

Аудит маркетинга может применяться как для действующих предприятий или фирм, для существующих видов бизнеса, так и к новым проектам. Маркетинговый аудит могут проводить для предприятия в целом, для отдельного структурного подразделения, для отдельного инвестиционного проекта или для коммерческого предложения, результаты такого аудита будут способствовать повышению конкурентоспособности предприятия и помогут избежать многих ошибок.

Список использованной литературы:

1. Дробышев Н. П. Ревизия и аудит : учеб.-метод. пособ. / Н. П. Дробышев. – Минск : Амалфея : Мисанта, 2015. – 415 с.

2. Аудит: системный анализ и управление / К. В. Корякин [и др.]; под ред. К. В. Корякина. – 5-е изд., испр. – М. : Дашков и К°, 2017. – 302 с.

3. Национальный правовой Интернет-портал Республики Беларусь. – Режим доступа : www.pravo.by.

ПАРХОМЕНКО-КУЦЕВИЛ ОКСАНА ІГОРІВНА

*д. держ. упр., завідувач кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

РОЗВИТОК АНТИКОРУПЦІЙНИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ В США: МОЖЛИВОСТІ ДЛЯ УКРАЇНИ

Українське суспільство стрімко розвивається, постійно удосконалює систему управління, що викликає вирішення багатьох проблем пов'язаних з формуванням інформаційного середовища, глобалізаційними та інтеграційними процесами, а також корупція. На жаль, корупція гальмує не лише прогресивний розвиток сучасного українського суспільства, а інновації та реформи, які потрібні для розвитку держави. Корупція існує з часу розвитку сучасних суспільств та постійно уряди різних країн намагаються подолати це явище.

Певний досвід боротьби з корупцією накопичено у США. Організована злочинність тут вперше стала предметом обговорення на «високому рівні» ще у 1929 р., коли її вивченням займалась так звана Комісія Цікершема. З того часу ця проблема знаходиться в центрі уваги комісій, комітетів та підкомітетів Конгресу США чи президента, які в результаті довгого та ретельного вивчення різних аспектів боротьби з організованою злочинністю розробляли рекомендації, які були покладені в основу федеральних законів.

Важливим організаційним заходом, здійсненим урядом США, було створення в червні 1970 р. «Національної ради по боротьбі з організованою злочинністю», головним завданням якої стала розробка загальнонаціональної програми дій. Керівну роль у діяльності по боротьбі з організованою злочинністю відіграє Міністерство юстиції США, яке розробляє національну стратегію боротьби зі злочинністю у країні та здійснює методичне керівництво цією роботою. Головним підрозділом Міністерства юстиції, на яке безпосередньо покладена боротьба з організованою злочинністю, є Федеральне бюро розслідувань (ФБР) [1].

До складу міністерства юстиції США входять ще три служби, які мають безпосереднє відношення до організації боротьби з організованою злочинністю.

1. Служба міграції та натуралізації, яка здійснює заходи щодо попередження незаконного ввезення в країну наркотиків та наркотичних засобів.

2. Служба судових виконавців США, або Служба Маршалів, що здійснює захист свідків та членів їх сімей під час розслідування справ, пов'язаних з організованою злочинністю.

3. Служба юридичної допомоги, досліджень та статистики, що координує роботу Національного інституту юстиції, який є головною організацією міністерства юстиції у галузі фундаментальних та прикладних досліджень проблем злочинності, причин криміногенної поведінки особистості та розробки заходів попередження злочинності [3].

Значну роль в організації боротьби з організованою злочинністю і корупцією відіграє Міністерство фінансів США, зокрема такі його структурні підрозділи як таємна служба, служба внутрішніх доходів, бюро з алкоголю, тютюну та вогнепальної зброї. До центральних відомств США, які здійснюють боротьбу з організованою злочинністю, також належать: митна служба; поштова служба; міністерство праці США; комісія з цінних паперів та біржах; Держдепартамент США, який здійснює діяльність по виявленню дипломатичного та економічного тиску на уряд країн-виробників наркотиків; Національна система перехоплення наркотиків на кордоні.

Крім того, згідно з Програмою боротьби з організованою злочинністю федеральним урядом створено об'єднання – «Ударні сили», які діють під загальним керівництвом Міністерства юстиції США та у тісному контакті з правоохоронними органами штатів. Головне їх завдання полягає у виявленні фактів корупції і груп організованої злочинності, а також пошук доказів злочинної діяльності учасників незаконного підприємництва. Правовий режим діяльності «Ударних сил» визначається кримінально-процесуальним законодавством та спеціальними інструкціями Міністерства юстиції США [3].

У боротьбі з корупцією існує чіткий розподіл компетенції між законодавчою, виконавчою і судовою владою. Конгрес розробляє і приймає відповідні закони і здійснює нагляд за їх виконанням. Обидві його палати мають потужними важелями впливу на діяльність виконавчої влади шляхом виділення або обмеження бюджетних коштів на державні витрати, включаючи боротьбу з корупцією.

Контроль за правопорушеннями в системі державної служби здійснюється конгресом через постійні і спеціальні комітети його палат. Проблемами корупції займається Спеціальний сенатський комітет з етики та Комітет зі стандартів службової поведінки посадових осіб палати представників. Правопорушення, пов'язані з корупцією, заслуховуються також в комітетах з урядових операцій,

справах поштового відомства цивільної служби, науці, космосу, техніці, витрат і доходам [1, с. 25].

У 1990 р Президентом США був підписаний Наказ № 12731, зарегламентував, що кожен орган влади, що входить в систему органів виконавчої влади, повинен мати спеціально призначеного працівника. В його обов'язки входить координувати і контролювати дотримання посадовими особами норм етики всередині відомства і здійснювати ділову зв'язок цього відомства з Головним контрольно-фінансове управління США і з Управлінням з етики в Уряді [4].

Завданнями цих відомств є: координація дій своїх представників в відомствах; вирішення питань, що виникають у зв'язку з кваліфікацією порушень стандартів поведінки, що допускаються посадовими особами; розгляд найбільш «делікатних» ситуацій і прийняття рішення про застосування в певних випадках кримінальної відповідальності [2, с. 68].

Україна з урахуванням прогресивного світового досвіду подолання та боротьби з корупцією сформувала інноваційні антикорупційні інституції, зокрема, Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), Національне антикорупційне бюро України (НАБУ), Спеціалізовану антикорупційну прокуратуру (САП), Національне агентство України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів (АРМА), Державне бюро розслідувань (ДБР), Вищий Антикорупційний суд (ВАС). Водночас, ефективність та результативність цих органів державної влади майже відсутня.

На нашу думку, назріла реально потреба у переосмисленні ролі цих антикорупційних органів та їх раціоналізації, зокрема, доцільно було б запровадити діяльність центрального органу виконавчої влади – Державного агентства з питань запобігання та боротьби з корупцією на базі новостворених антикорупційних інституцій, що надало б можливість створити потужний механізм запобігання та боротьби з корупцією в Україні.

Список використаних джерел:

1. Кремьянская Е. Организация борьбы с коррупцией в зарубежных странах: опыт США и Великобритании / Е. Кремьянская // Право и управление. XXI век. – 2013. – №3 (28). – С. 24 – 31.

2. Харитошкин В. В. Опыт противодействия коррупции в США и Китае / В. В. Харитошкин // Вестник ТвГУ. Серия «Право». – 2015. – № 4. – С. 66 – 74.

3. Dininio Phyllis. USAID Handbook for Fighting Corruption / Dininio, Phyllis, Sahr John Kpundeh, and Robert Leiken. – Washington, DC : U.S. Agency for International Development, Center for Democracy and Governance, 1998. – P. 26.

4. Klitgaard R. Controlling Corruption / R. Klitgaard // University of California press. – 1991. – P. 99 – 100.

ПАСІЧНИК ДАР'Я СЕРГІЇВНА

*аспірант кафедри політології та філософії Харківського
регіонального інституту державного управління Національної
академії державного управління при Президентові України*

МОВА ЯК ФАКТОР КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Одним з найважливіших факторів формування ідентичності є мова. У випадку кожної окремої людини мова є способом вираження та визнання багатьох соціальних ідентичностей, бо саме вона утворює соціальний ландшафт та здійснює основну координацію соціальних дій. мова, з одного боку, забезпечує середу визначення, збереження, передачі соціального досвіду, а з іншого, є інструментом об'єктивації суб'єктивних значень. Усі соціальні відносини формуються в межах знакової системи, якою є мова, тому вона відіграє важливу роль у національній та етнічній диференціації та охоплює своїм впливом не тільки духовне буття тієї чи іншої спільності, але й забезпечує відчуття взаємної компліментарності та відмінності різних націй і етносів. Отже, національну та етнічну ідентичність необхідно розглядати в тісному зв'язку з мовою, оскільки вона є однією з найважливіших умов існування спільності.

Конфлікти з приводу мови в сьогоденному світі досить звичні, і ці конфлікти не просто пов'язані з боротьбою за мову, вони ведуться за допомогою мови. У цьому плані вирішальне значення мають загальні або міжнародні аспекти націоналізму. У зв'язку з цим виникли два протилежні підходи щодо вивчення етнічних і національних спільнот: примордіалістський та конструктивістський. Прихильники примордіалістського підходу переконані, що кожна місцева соціокультурна реальність відзначена самобутністю, і насамперед це стосується повсякденного культурного та політичного життя народу. При конструктивістському підході соціальні, політичні, економічні, історичні процеси та умови вважаються визначальним фактором при конструюванні нації та етнічних груп. Майже всі представники цього напрямку переконані, що, внаслідок зростання раціональності та складності сучасного суспільства соціальні ідентичності, які були засновані на міфах культурної самобутності та корисності, стануть непотрібними та недоречними.

Згідно з результатами соціологічного дослідження «Що потрібно, щоб бути дійсно «одним з нас»?», яке було проведено у 2017 р.

дослідницьким центром Pew, у США, Канаді, Європі, Австралії та Японії громадськість вважає, що мова більш впливає на національну ідентичність, аніж місце народження. Більшість опитаних у кожній з 14 країн стверджують, що дуже важливо говорити рідною мовою більшості, щоб вважатися справжнім членом своєї нації. Таким чином, можна стверджувати, що поки немає явної тенденції до глобалізації націй в рамках конструктивістського підходу [0].

Багато сучасних держав розвивалися навколо мовних спільнот. Так, німецька мова була одним із ключових факторів при об'єднанні Німеччини, а баскська мова в Іспанії навіть стала символом руху за незалежність.

Найбільш очевидні країни, де це не так – Канада та Сполучені Штати Америки. Канада – країна із двома державними мовами: англійською та французькою, і обидві вони походять з Європи. Можливо тому Канада має малу кількість респондентів, які вважають, що мова дуже важлива для визначення національної ідентичності.

Проте Італія – нація з глибокими зв'язками з її мовою – має результати, подібні до канадських, тому неможливо однозначно стверджувати, що існує пряма залежність між кількістю респондентів, які наголошували на важливості мови у визначенні та збереженні національної ідентичності, і наявністю у держави багатовікової історії та однієї конституційно закріпленої мови. Слід також зазначити, що Сполучені Штати Америки – інша країна, яка імпортувала свою національну мову з Європи, але здається, що американці вважають мову більш важливим фактом у визначенні національної ідентичності, ніж громадяни деяких європейських країн [0].

В українському контексті збереження національної ідентичності – це не тільки питання майбутнього країни в умовах глобалізації та євроінтеграції, але й шлях до консолідації суспільства.

Зважаючи на відсутність будь-якої суттєвої традиції незалежності через тривалі періоди закордонного правління, сучасне українське суспільство умовно можна поділити на дві великих групи: перша з яких вважає найбільш ефективним підходом до соціальної та політичної єдності України збереження культурних традицій та сприяння використанню національних мов громадами громадян України різних національностей, а друга – наполягає на поступовому зближенні культурних традицій громадян України різних національностей з етнічною українською спільнотою, заохочуючи їх на цій основі поширювати використання української мови [2 – 4]. Таким чином, виходить, що хоча й майже всі громадяни України сприймають себе як окрему спільноту та політичну націю, яка має свою власну державу, історію, мову та культуру, українське суспільство ще не зовсім досягло консенсусу щодо найкращої політичної практики: збереження культурної специфіки регіональних

та етнічних груп або повного культурного об'єднання. Тому перспективи консолідації українського суспільства значною мірою залежать від того, наскільки зможуть бути реалізовані фактори, які підтримуються більшістю громадян України, не тільки щодо соціально-економічних реформ, а й стосовно мовної політики, релігії та культури.

Список використаних джерел:

1. Consolidation of Ukrainian society: ways, challenges, prospects / Razumkov Centre // Information and analytical materials for Professional discussion. – Kiev, 2016, 16 December. – Access mode : www.old.razumkov.org.ua/upload/Identi-2016.pdf.

2. What It Takes to Truly Be 'One of Us' / PEW RESEARCH CENTER / Study results: 2017. – Washington DC, USA, 2017. – Access mode : www.pewglobal.org/2017/02/01/language-the-cornerstone-of-national-identity.

3. WVS Wave 5: Ukraine_2006 / World values survey // Study results: Ukraine 2006_v20180912. – Kiev, 2006. – Access mode : www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV5.jsp

4. WVS Wave 6: Ukraine_2011 / World values survey // Study results: Ukraine 2011_v20180912. – Kiev, 2011. – Access mode : www.worldvaluessurvey.org/WVSDocumentationWV6.jsp.

РОМАНЕНКО ЄВГЕН ОЛЕКСАНДРОВИЧ

д. держ. упр., професор,

проректор Міжрегіональної Академії управління персоналом,

лауреат премії Президента України для молодих вчених

ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ ЗА НОРМАМИ ЄС

Україна п'ять років тому підписала угоду про асоціацію з Європейським Союзом. Одне із зобов'язань за угодою – реформа, яка стосується безпеки харчових продуктів. Наша країна повинна поступово наближати харчове законодавство до європейських норм впровадження стандартів ЄС.

Законом України «Про стандартизацію» в національне законодавство України імплементовані положення Угоди СОТ про технічні бар'єри в торгівлі. Також, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною ЄС, та Європейським Співтовариством з атомної енергії, Україна поступово впроваджує Європейські стандарти (EN), як національні стандарти, зокрема, гармонізовані європейські стандарти. Тому 1 січня 2019 року в Україні втратили чинність понад 90 % стандартів Радянського Союзу розроблених до 1992 року [1].

В Європі ніхто не говорить про якість. Там застосовують термін безпека. Це означає, що, наприклад, в продуктах харчування все інгредієнти, які визнані шкідливими, просто не можуть використовуватися. Щоб наблизитися до стандартів ЄС, в Україні був розроблений і прийнятий цілий ряд базових законів, які торкнулися не тільки бізнесу, а й простих покупців. У вересні 2016 року вступив в силу розділ закону «Про основні засади та вимоги до безпеки і якості харчових продуктів» [2], згідно з яким всі оператори ринку харчових продуктів повинні були до 20 вересня 2019 р. за три роки впровадити систему НАССР (систему аналізу ризиків, небезпечних факторів і контролю критичних точок), спрямовану на підвищення безпеки харчових продуктів. Ця система, в першу чергу, вплинула на самих виробників, яким потрібно ретельніше стежити за якістю своєї продукції. Законодавство передбачає не тільки обов'язок бізнесу впровадити НАССР але і зобов'язує інспекторів Держспоживслужби здійснювати аудит цієї системи. 4 квітня 2018 року в силу вступила основна частина закону, який посилює контроль у сфері харчової продукції. Плюс цього закону в тому, що тепер з'явилася можливість перевіряти представників бізнесу без повідомлення власників за 10 днів до перевірки. Контроль став ризик-орієнтованим і може проводитися з тією періодичністю, якої достатньо для підвищення безпеки продуктів. Якщо підприємство віднесли до високого ступеня ризику, перевірки там повинні проводитися раз на квартал.

Українська харчова промисловість – потужна галузь в АПК де на підприємствах впроваджуються нові стандарти і системи управління якістю переходячи від експорту сировини до експорту готової продукції, чим забезпечується новий рівень конкурентоспроможності українських товарів. Уже зараз харчова промисловість забезпечує п'яту частину промислового виробництва України. Так, в 2018 р. обсяг реалізації харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів досяг 504 млрд. грн. або 20,1 % в загальному обсязі реалізованої промислової продукції.

Все це дало змогу Україні посісти третє місце в списку головних постачальників продовольчої продукції в Європейський союз. Про це свідчать дані звіту Європейської Комісії. Як зазначається, серед країн – головних постачальників агропродовольчої продукції в ЄС за останні 12 місяців Україна посіла третє місце, обігнавши Китай. Обсяг українських поставок становив 5,9 млрд. євро, китайських – 5,7 млрд. євро. Перше місце залишилося за США з 12,4 млрд. євро, друге – за Бразилією з 11,8 млрд. євро.

Приріст вартості імпорту агропродовольчих товарів з України в річному численні становив 331 млн. євро або 6 %. Таким чином, приріст імпорту ЄС агропродовольчої продукції з України виявився на 89 млн. євро вище, ніж приріст європейських поставок в Україну.

В цілому, позитивне сальдо торгівлі України агропродовольчою продукцією з ЄС склало в зазначений період 3,772 млрд. євро.

Вартість експорту сільськогосподарської продукції з ЄС збільшувалася четвертий рік поспіль і досягла в січні 2019 року нового рекорду в 11,2 млрд. євро. Імпорт агропродовольчих товарів також зріс до рекордних 10,8 млрд. євро, що призвело до збільшення щомісячного товарообігу до 22 млрд. євро в порівнянні з 21 млрд. євро в січні минулого року. Основний приріст експорту за останні 12 місяців припав на поставки продукції до США, Алжиру і України [3].

У липні 2018 р. Рада прийняла закон про органічні продукти, фактично забороняє безпідставне використання таких маркувань, як «біо», «еко», «органік», які масово прописують на безлічі товарів, починаючи від алкоголю і закінчуючи миючими засобами. В силу закон вступив на початку 2019 р.

Так, використовувати вищезгадані позначення можна тільки маючи сертифікат, який доводить приналежність до органічного виробництва. Порушення таких правил тягне серйозні штрафи, як для виробників, так і для операторів ринку.

6 грудня 2018 року Верховна Рада України прийняла Закон «Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів». Закон було розроблено за участю експертів Проекту Європейського Союзу «Вдосконалення системи контролю безпечності харчових продуктів в Україні» [4].

Ухвалений закон стосується не лише маркування на етикетках, а й будь-якої інформації про харчовий продукт, яка надається через рекламу, Інтернет або просто повідомляється споживачеві під час продажу, у т. ч. в місцях громадського харчування. У разі дистанційної реалізації інформація має бути доступною до моменту придбання продукту.

Згідно з новим законом відповідальний за надання інформації той оператор ринку, під найменуванням якого продається харчовий продукт.

Даний закон встановлює:

- правові та організаційні засади надання споживачам інформації про харчові продукти та загальні принципи та обов'язки операторів ринку з доведення цієї інформації до інших операторів ринку та до споживачів;

- загальні положення до маркування харчових продуктів, дія яких може поширюватися на всі харчові продукти або на певні їх категорії. Крім того, Закон встановлює окремі правила щодо маркування певних видів харчових продуктів;

- категорії обов'язкової інформації про харчові продукти та загальні вимоги до інформації про харчові продукти для того, аби дати споживачам можливість визначати та належним чином

використовувати харчові продукти, та робити вибір, який відповідав би їх індивідуальним харчовим потребам;

– уніфікацію правил надання споживачам інформації стосовно харчових продуктів, забезпеченню правової визначеності та зменшенню адміністративного тягаря на операторів ринку, відповідальних за інформацію про харчові продукти, а також позитивно впливатиме на забезпечення інтересів громадян шляхом запровадження вимог щодо надання точної, достовірної та зрозумілої для споживача інформації про харчові продукти.

Закон гармонізований із законодавством Європейського Союзу та є логічною складовою нової системи безпечності харчових продуктів, яка сьогодні впроваджується в Україні і яка основана на європейському підході «від лану – до столу».

На початку 2019 р. Рада відхилила законопроект «Про вимоги до предметів та матеріалів, що контактують з харчовими продуктами». Проте, це важливий аспект, який також потребує регулювання. В «Українському центрі європейської політики» розповідають, що зараз законопроект доопрацьовують і головний упор роблять на те, щоб упаковку можна було бути безпечними для споживача і не впливали на якість продуктів.

Згідно з європейськими нормами, упаковка не повинна змінювати смак, колір, запах і якість продукту, а її виробництво також має контролюватися. В ЄС зараз активно відмовляються від пластикової упаковки і від пластику в цілому. Нещодавно Європарламент прийняв законопроект, яким з 2021 року на території країн ЄС заборонено виробництво і продаж одноразових виробів із пластику, зокрема посуду і соломинок для напоїв.

Україна в цьому напрямку поки що не чинить успішних і активних кроків, хоч про відмову від поліетиленових пакетів мова йде досить давно. Проте, те, що у нас впроваджуються європейські норми позитивно позначається на харчовій промисловості та виводить її на новий рівень.

Список використаних джерел:

1. В Украине с начала этого года отменили почти все советские ГОСТы. – Режим доступа : www.strana.ua/news/182397-bolee-90-protseptov-sovetskikh-hostov-utratali-silu-v-ukraine-minekonomrazvitija.html.

2. Про основні засади та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів : закон України від 22 лип. 2014 р. № 1602 VII. – Режим доступу : www.qdpro.com.ua/document/945.

3. Україна – в трійці основних постачальників агропродукції до ЄС. – Режим доступу : www.pravda.com.ua/news/2019/04/20/647223/.

4. Про інформацію для споживачів щодо харчових продуктів : закон України від 6 груд. 2018 р. № 2639-VIII. – Режим доступу : www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/2639-19.

САВКА ІВАН ІВАНОВИЧ

здобувач інститут підготовки кадрів

Державної служби зайнятості України, полковник ЗСУ

РОЗВИТОК ДЕМОКРАТИЧНОГО ЦИВІЛЬНОГО КОНТРОЛЮ СИЛОВИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ СТРУКТУР ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Цивільний контроль у демократичній правовій державі є своєрідним регулятором військово-цивільних відносин, коли основні принципи демократичного суспільства посідають провідне місце стосовно принципів військової справи і його розглядають інститут демократизації суспільного життя країни та важливий фактор її євроатлантичної інтеграції [1; 2]. Національні системи демократичного контролю за військовими у європейських країнах – різні. Навіть там, де присутні однакові елементи, за формою вони не є однакові. Значна розбіжність також спостерігається у питанні наданих військовому як «державному громадянину в уніформі», а саме: свобода висловлювати свої думки, політична діяльність, членство у профспілках або об'єднаннях військових тощо. Загалом науковці-політологи розрізняють дві основні моделі демократичного цивільного контролю: американську і німецьку.

Сполучені Штати Америки мають довгу історію впровадження цивільного демократичного контролю над Збройними силами, що остаточно інституціоналізувався в ХХ ст. Загальну структуру цивільного контролю над Збройними силами забезпечує Конституція США. Модель контролю базується на системі стримувань і противаг, а також на правовій конструкції громадського контролю через цивільний ланцюг командування, який очолює президент як Верховний головнокомандувач. Не дивлячись на те, що виконавча влада відіграє домінуючу роль у підтримці демократичного контролю, законодавча гілка має великий вплив на питання безпеки і оборони в цілому, і, Збройних сил зокрема, базуючись на принципі поділу влади. Американський варіант полягає в наступному: по-перше, конгресу надано право обговорювати і затверджувати військовий бюджет, вимагати звіту вищих військових чинів про стан справ в армії, видавати статuti, порадики, що регламентують дії військ; по-друге, цивільне міністерство оборони, де міністр, його заступники є цивільними особами, здійснює безпосереднє військово-політичне

управління військами; по-третє, політичні права і свободи військовослужбовців мають значні правові обмеження.

У Німеччині питання, пов'язані з демократичним цивільним контролем за збройними силами, також врегульовані Конституцією. Відповідно до статті 65а «Командуючим збройними силами є міністр оборони, цивільна посадова особа». Йому підпорядковується апарат цивільних чиновників, які мають певні знання і досвід роботи у військовій сфері. Крім того, у Німеччині в структурі законодавчої влади існує унікальний інститут омбудсмена. Ця людина обирається парламентом і покликана відстоювати права і свободи військовослужбовців Бундесверу. Він може без попередження і в будь-який час здійснювати контроль військових частин. Щорічно омбудсмен звітує перед парламентом. Німецький варіант відрізняється, передусім, тим, що, крім законодавчих прав парламенту, встановлений спеціальний інститут уповноваженого бундестагу з оборони «для захисту основних прав і як допоміжний орган бундестагу при здійсненні ним парламентського контролю». Він обирається парламентом терміном на п'ять років і підпорядковується тільки йому, володіючи великими повноваженнями. Крім того, міністр оборони – цивільна особа, а його заступники та інші армійські керівники – військові. Довіра до них з боку політичного керівництва виходить із прагнення не підірвати ефективність військового управління. Кожний військовослужбовець у Німеччині від генерала і до солдата розглядається як громадянин у військовій формі. Громадянин, що володіє всіма громадянськими правами, котрі не можуть бути свавільно відмінені, зупинені чи звужені представниками військового чи державного керівництва, в тому числі й вступу до політичних партій (при цьому забороняється агітувати в інтересах партії на службі), участі в політичних заходах у позаслужбовий час. Разом з тим, кожний військовослужбовець Бундесверу, як громадянин, повинен свідомо погодитися з обмеженням його основних свобод, а саме: свободи переміщення, участі у страйках чи політичних демонстраціях.

Водночас, різноманіття варіацій цивільного контролю не обмежується тільки цими двома версіями. Одною з різновидів цивільного контролю є так звана британська модель, яка характеризується тим, що головні напрямки військової політики розробляються Комітетом оборони на чолі із прем'єр-міністром Великої Британії. Як колегіальний орган Комітет оборони здійснює загальне керівництво збройними силами, які комплектуються за рахунок набору добровольців за контрактом. Головним інструментом громадянського контролю є процес формування бюджету, що є головним завданням Кабінету Міністрів Об'єднаного Королівства. У цей процес не втручається навіть Палата Лордів, окрім тих її членів,

які є і членами уряду. Комісія Палати Громад займається лише питаннями воєнної політики та довготривалими військовими програмами. Комісія з державних рахунків аналізує ефективність витрат на оборону за участю Міністерства фінансів, при чому найбільші фінансові витрати у сфері оборони обговорюються на засідання комісії з озброєння із залученням спеціалістів різних відомств. На практиці Палата лордів та Королева втручаються у справу формування військового бюджету лише за традицією, по суті формально.

«Французька модель» характеризується традиційно сильним парламентським контролем, де часто відбувається широка полеміка та гостра політична боротьба партій Франції за вплив на збройні сили. Французи традиційно вважають армію «особливою силою», здатною впливати на хід подій у суспільстві, зокрема на вибори в парламент. Характерною рисою французького досвіду цивільного контролю є те, що вплив громадянського суспільства на армію відбувається переважно та безпосередньо на місцевому рівні. Цю роботу активно провадять місцеві осередки політичних партій. На контроль впливають і різні напівофіційні цивільні організації, комітети та комісії, які розглядають різні питання стосовно планів проведення пропагандистської роботи, розробляють рекомендації молодим воїнам, пропагують здоровий спосіб життя тощо.

Але, в цілому, й найзагальнішому вигляді, система демократичного цивільного контролю складається з базовим критеріів:

- по-перше, контроль і керівництво армією з боку законодавчої влади (парламент приймає концепцію національної воєнної політики, призначає чи затверджує військове командування, затверджує військовий бюджет, визначає повноваження збройних сил у надзвичайних обставинах), з боку виконавчої влади (керівництво збройних сил підлегле цивільному уряду; керування військовою адміністрацією здійснює один із членів уряду – також цивільна особа) і з боку судової влади (контроль за тим, щоб діяльність армії не порушувала основних прав і свобод громадян; захист прав і свобод військовослужбовців);

- по-друге, вище керівництво збройними силами здійснюється політичними керівниками, що несуть відповідальність перед парламентом і виборцями;

- по-третє, створення всередині збройних сил системи обмежень, що ускладнюють чи виключають використання армії в антиконституційних цілях;

- по-четверте, безпосередній контроль за армією з боку суспільства.

Фактично спостерігається формування двох моделей демократичного цивільного контролю над силовими структурами.

Європейський підхід пов'язаний із громадянським контролем і прозорістю; американський – із посиленням безпеки, створенням «надміністерства», що фактично нависає над суспільством, забираючи у громадянських структур частину їхніх повноважень. Це світові тенденції, їх ми повинні враховувати.

Список використаних джерел:

1. Ворона П. В. Інститут цивільного контролю над силовими структурами держави як фактор євроатлантичної інтеграції / П. В. Ворона // Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції : матеріали 15-ї регіон. наук.-практ. конф. 17 трав. 2018 р., м. Дніпро, за наук. ред. Л. Л. Прокопенка. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2018. – С. 248 – 252.

2. Ворона П. В. Цивільний контроль над силовими структурами держави: проблематика співвідношення політики та управління / П. В. Ворона // Взаємозв'язок політики і управління: теоретичний і прикладний аспект : матеріали круглого столу / за заг. ред. О. Б. Кіреєвої. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2018. – С. 29 – 34.

САК ЮРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

*аспірант кафедри публічного адміністрування
Міжрегіональної Академії управління персоналом*

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИКО-АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ

Сучасне суспільство перебуває в перманентному стані реформування, яке відбувається в усіх сферах життєдіяльності суспільства. Починаючи реформування, на жаль, політики не враховують досвід вже проведених попередніх реформ, їх результати та недоліки, що призводить до постійної модернізації певних державно-управлінських аспектів, які негативно впливають на якість життя суспільства взагалі.

На сьогодні прийнято безліч концепції реформування системи публічного управління, проведення реформування державної служби, судової та антикорупційної системи.

Реформа публічного управління є однією з основних реформ у країнах з перехідною економікою, що здійснюють комплексні реформи у різних сферах державної політики. Дієва система державного управління є одним з основних факторів конкурентоспроможності держави та передумовою європейської інтеграції.

Реформи відносяться до таких форм суспільних перетворень, які можуть мати імперативний мультиплікативний характер. Так реформа, яка починається з кардинальних змін в одній сфері суспільної діяльності, але виникають імперативи реформування інших системно пов'язаних сфер, що у свою чергу може призвести за зворотними зв'язками до необхідності коригування започаткованого реформування первісно визначеної сфери. Тобто маємо справу з так званим мультиплікатором реформ зі зворотнім зв'язком.

Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року визначає такі напрями реформування [6]:

- формування і координація державної політики (стратегічне планування державної політики, якість нормативно-правової бази та державної політики в цілому, включаючи вимоги щодо формування політики на основі ґрунтового аналізу та участь громадськості);

- модернізація державної служби та управління людськими ресурсами;

- забезпечення підзвітності органів державного управління (прозорість роботи, вільний доступ до публічної інформації, організація системи органів державного управління з чітким визначенням підзвітності, можливість судового перегляду рішень);

- надання адміністративних послуг (стандарти надання та гарантії щодо адміністративних процедур, якість адміністративних послуг, електронне урядування);

- управління державними фінансами (адміністрування податків, підготовка державного бюджету, виконання державного бюджету, система державних закупівель, внутрішній аудит, облік та звітність, зовнішній аудит) [6].

Таким чином, врегульовані основні етапи реформування сучасної системи публічного управління. разом з тим, на нашу думку, слід також врахувати та врегулювати оптимізацію структур органів державної влади з метою ефективності та результативності діяльності управлінського апарату.

Науковцями аналізуються наступні види реформ:

- адміністративна реформа, яка розглядається як форма структурного упорядкування, вдосконалення і розвитку структури органів державної влади як цілісної системи держави, що виникла на основі інтеграції людських, фінансових і матеріальних ресурсів, установ, організацій та підприємств за умов взаємодії, заснованої на засадах розподілу влади в межах чинного законодавства, що гарантує виконання мети та функцій держави; це безперервний у часово-просторовому форматі процес удосконалення інституційних основ механізмів державотворення та державного апарату, результатом чого і є соціально-економічний розвиток країни [5, с. 75 – 76]. На думку

М. Міхровської, поняття «адміністративна реформа» видається дещо застарілим, оскільки звертає нас знову до «управлінської» сутності розгляданого явища. Тобто, якщо ми говоримо про вдосконалення ключового терміна реформи управління і пропонуємо новий, модернізований підхід із застосуванням нового терміна публічна адміністрація, то доцільним, певно, буде казати не про «адміністративну реформу», а про «реформу публічної влади». Ще одним аргументом на користь останньої тези може стати те, що під терміном адміністративна реформа ми розуміємо насамперед реформу системи державного управління, проте, якщо поглянути на фактичне реформування, то ми давно вийшли за ці межі, адже реформуванню підлягає не лише система державного управління, але й система місцевого самоврядування та інші елементи. Крім того, якщо ми зазначаємо, що публічна адміністрація відрізняється від державного управління не лише суб'єктивним складом, а й повною заміною соціальних зв'язків на зв'язки «нового рівня», «нової якості» (передусім маємо на увазі зв'язки між виконавчою владою і громадянами), тоді вживання застарілого терміна адміністративна реформа взагалі втрачає свою актуальність, у свою чергу як поняття «реформа публічної влади» відразу звертає увагу на якісно нове смислове навантаження цього явища [4];

– реформування територіального устрою – децентралізація публічного управління: по-перше, становить певну модель умов, спрямовану на демократизацію організації в суспільстві та передачу управлінських функцій на місця; по-друге, направлена на розширення повноважень органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади місцевого значення; по-третє, вказує на діяльність, яку здійснює держава в особі уповноважених органів, на основі правових норм, з метою збільшення повноважень органів місцевого самоврядування за напрямом забезпечення суспільними благами населення в межах територіальної одиниці; по-четверте, здійснює правове регулювання управлінських відносин між органами місцевого самоврядування та органами виконавчої влади у сфері адміністративно-правового забезпечення [1 – 3];

– реформування системи державної служби та служби в органах місцевого самоврядування – це системна перебудова та модернізація професійного корпусу посадових осіб, які працюють в системі державної влади та місцевого самоврядування;

– судова реформа – передбачає планомірну розбудову судової системи через оновлення судів, а також впровадження активної участі та контролю громадськості за процесом (діяльність Громадської ради доброчесності). Вона утворюється з метою сприяння Вищій кваліфікаційній комісії суддів України у встановленні відповідності судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та

добročесності для цілей кваліфікаційного оцінювання [7, с. 195]. Громадська рада доброчесності збирає, перевіряє та аналізує інформацію щодо судді (кандидата на посаду судді) і надає Вищій кваліфікаційній комісії суддів України інформацію щодо судді (кандидата на посаду судді) або, за наявності відповідних підстав, висновок про невідповідність судді (кандидата на посаду судді) критеріям професійної етики та доброчесності, який додається до дос'є кандидата на посаду судді або до суддівського дос'є [7, с. 195 – 196].

У нашому дослідженні ми аналізуємо політико-адміністративне реформування, яке можна попередньо визначити, як реалізацію механізмів з метою модернізації та розвитку системи органів публічного управління, професіоналізації системи публічного управління, спрямованих на формування ефективної та результативної системи публічного управління.

Політико-адміністративне реформування має наступні риси: по-перше, системність, що охоплює усі основні сфери суспільного життя; по-друге, загальність, що є спеціально організоване на законодавчій основі органами державної влади взаємопов'язане перетворення суспільної діяльності в різних її сферах (адміністративна, економічна, освітня, соціальна та інші); по-третє, планомірність, що змінює лише одну суспільну сферу діяльності (наприклад, економічну, інноваційну, науково-технічну); по-четверте, спрямованість, що перетворює окремі суспільні підсистеми або галузь (наприклад, промислову, фармацевтичну та інші); по-п'яте, елементарність, що змінює окремі елементи певної суспільної підсистеми (наприклад, певний виробничий комплекс або систему наукових установ у певній галузі).

Список використаних джерел:

1. Борденюк В. Децентралізація державної влади і місцеве самоврядування: поняття, суть та форми (види) / В. Борденюк // *Право України*. – 2005. – № 1. – С. 21 – 25.

2. Бориславська О. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / О. Бориславська, І. Заверуха, Е. Захарченко. – К. : ТОВ «Софія», 2012. – 128 с.

3. Кремена О. Л. Проблеми децентралізації в Україні / О. Л. Кремена // *Молодий вчений*. – 2014. – № 12 (15). – Режим доступу : www.cyberleninka.ru/article/n/problemy-detsentralizatsii-v-ukraine.

4. Міхровська М. С. Адміністративна реформа в Україні: аналіз, періодизація та перспективи / М. С. Міхровська. – Режим доступу : www.applaw.knu.ua/index.php/arkhiv-nomeriv/4-10-2015/item/348-administratyvna-reforma-v-ukrayini-analiz-periodyzatsiya-ta-perspektyvu-mikhrovska-m-s.

5. Серьогін С. Синергетичні засади державного управління в умовах реформ : монографія / С. Серьогін, І. Письменний, І. Хожило. – К., 2007. – 194 с.

6. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 черв. 2016 р. № 474. – Режим доступу : [www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/gu/474-2016- %D1 %80#n9](http://www.zakon2.rada.gov.ua/laws/show/gu/474-2016-%D1%80#n9).

7. Чудик Н. Судова реформа – вагомий крок до європейського правосуддя / Н. Чудик // Актуальні проблеми правознавства. – 2017. – Вип. 3 (11). – С. 193 – 196.

СЕМЕНЕЦЬ-ОРЛОВА ІННА АНДРІЙВНА

*д. держ. упр., доцент кафедри соціології та політології
факультету лінгвістики та соціальних комунікацій
Національного авіаційного університету*

ЗНАЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО ПАТРІОТИЗМУ ДЛЯ КОНСОЛІДАЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Найбільшим інтегруючим потенціалом для успішного завершення демократичного транзиту в Україні може бути наділена модель патріотизму, побудована на основі високого рівня громадянських компетентностей індивідів і названа – модель «громадянського патріотизму».

Громадянський патріотизм потребує критичної кількості навчених конструктивній взаємодії у складному суспільстві патріотів, зорієнтованих на забезпечення публічного інтересу. Як засвідчили результати соціологічних досліджень [1], українське суспільство наразі характеризується не достатньо високий рівень громадянських компетентностей молоді. Проте, за умови підтримки тенденції актуалізації питання громадянської освіти в громадському дискурсі, через 5-7 років модель громадянського патріотизму може стати дієвою моделлю патріотизму для більшості українців, що буде ефективною в нестабільному контексті суспільно-політичного розвитку та відіграє роль ключового фактору успішного завершення демократичного транзиту в Україні.

Зміцнення Української державності особливо актуалізує потребу в розвиненій громадянськості, що окреслює формування нової моделі патріотизму для сучасної України. Громадянськість, як і патріотизм, передбачає турботу про інтерес співгромадян. Основною складовою громадянськості є активна участь індивіда у життєдіяльності суспільства для суспільного блага («моя безпека і комфорт залежить від безпеки і комфорту всього мого народу»).

В основі сучасного громадянства лежить орієнтація на громадянську відповідальність. Проте саме ціннісне ставлення особистості до держави, країни та її громадян сприяє консолідації суспільства та зміцненню компонентів сучасного громадянства.

Для успіху в сучасному суспільстві індивіду недостатньо бути вузьким фахівцем у певній галузі. Розвинена демократія передбачає, що усі члени соціуму, незважаючи від їх професійної повсякденної діяльності, мають володіти належними знаннями та вміннями у сфері демократичного громадянства.

На сьогодні позитивним явищем є те, що Українська держава нормативно засвідчила потребу розвитку громадянських компетентностей (зафіксувала в законі). Однак в соціумі досі відсутні чіткі уявлення про змістовну складову цих компетентностей та їх значення. Як з'ясувалось, середовище (довкілля) освітніх закладів, де значною мірою формується громадянська свідомість, не в повній мірі виконує цю функцію. Загалом учні мають недостатньо глибокий рівень політичних знань, слабко зорієнтовані на громадську участь.

Впровадження громадянської освіти у шкільний процес характеризується аморфністю та еkleктичністю. Можна констатувати, що вчителі розповідають учням про їх права, але загалом у школах це відбувається значною мірою на декларативному рівні. Мало розповісти дитині для чого існує держава або наскільки важливо щоденно поважати інтерес іншої людини. Здобувач освіти зрозуміє значення і величину цих ситуацій суспільного співжиття, якщо зануриться у вирішення проблеми на практиці, з використанням діяльнісного підходу, знайде паралелі у своєму власному досвіді. Втіленню проголошених слів у реальному житті сприяє підтримка розвитку громадянських компетентностей освітян, яка здійснюється міжнародними проектами в Україні. Навчені освітяни поширюють кращий зарубіжний досвід з розвитку демократичного громадянства через свою професійну діяльність на широкі маси дітей та молоді.

Громадянський патріотизм наділений потенціалом для сприяння сталому розвитку суспільства, національній єдності та розбудові місцевої та загальнокраїнової демократії в Україні. Успішність реалізації цього складного і довготривалого процесу безпосередньо залежить від консолідації зусиль свідомих і активних громадян, Української держави, прогресивної світової спільноти.

Громадянський патріотизм є необхідною передумовою сталого демократичного транзиту. Його актуальність значною мірою посилюється в умовах реформи децентралізації влади в Україні. Успішність процесу децентралізації безпосередньо залежить від активності громадянської позиції українців. Модель громадянського патріотизму передбачає вдосконалення у громадян критичного мислення, розвиток прагнення брати на себе ініціативу й

відповідальність, вміння позбуватися стереотипів і міфів, мотивацію бути сумлінним у своїй професії для блага не тільки себе, а усіх членів суспільства. На сьогодні вміння громадян України досягати ухвалення суспільно важливих рішень консенсусним способом, досягати компромісу через конструктивно діяльнісну суспільно-політичну активність значно поступаються протестним видам активності. Це можна пояснити недостатнім рівнем знань членів суспільства про свої громадянські права та обов'язки. Поширення правового нігілізму та громадянської департисипації досить динамічне у незрілих демократія, що визначає потребу подальшого розвитку громадянської освіти українців. Створення в Україні об'єднаних територіальних громад ще більше посилює потребу розвиненості у громадян навиків участі, обговорення та спільного прийняття рішень, діалогу з органами влади.

Реформа децентралізації є своєрідним тестом українського суспільства на належний рівень громадянськості, вміння самоорганізовуватись і на засадах суспільного консенсусу вирішувати місцеві проблеми. Успішність складання «іспиту на громадянськість на місцевому рівні», на нашу думку, відкриє передумови для успішного поширення конструктивної громадянської активності вже у контексті макрополітики. Це стосується закріплення здобутків акцій громадянського протесту 2013-2014 рр. для досягнення стандартів Європи у сфері розвиненої демократії, і, відповідно – забезпечення високого рівня якості життя та безпеки для українських громадян.

Список використаних джерел:

1. Семенець-Орлова І. Розвиток громадянських компетентностей в Україні: результати соціологічних досліджень (DOCCU) / Семенець-Орлова І., Михайлич О., Борер К., Ретцель М. ; за заг. ред. : Н. Г. Протасова. – К. : ТОВ «Основа», 2018. – 24 с.

СЕРНЯК ІРИНА ІГОРІВНА

*викладач циклової комісії обліково-економічних дисциплін
Івано-Франківського державного коледжу технологій та бізнесу*

ОСОБЛИВОСТІ САМОКЕРОВАНОГО НАВЧАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ІНСТРУМЕНТАРІЮ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

У сучасній системі управління людськими ресурсами спостерігається стійка тенденція до активнішого використання підходів безперервного навчання працівників. Це дозволяє організаціям ефективніше використовувати людський потенціал їх працівників, розвивати у них затребувані на підприємстві уміння та навички. При цьому освітні можливості, які створює Інтернет

середовище, дозволяють працівникові самостійно обирати найцікавіші та найефективніші для його розвитку програми та засоби навчання. З одного боку, це знижує навантаження на кадрову службу підприємства, а з іншого – вимагає від неї інтегрувати таке навчання в систему соціального інструментарію управління персоналом.

Самокероване або самоскероване навчання означає, що індивідууми беруть на себе відповідальність за задоволення власних потреб в навчанні для поліпшення показників роботи, для бажаного кар'єрного росту, або для розширення своєї професійної затребуваності всередині та за межами тієї організації, де вони працюють. В основі самокерованого навчання лежать процеси, що дозволяють працівникам визначити, чого їм треба навчитися для того, щоб працювати краще і досягти прогресу в кар'єрі.

Проте задоволення освітніх потреб працівника може не завжди відповідати інтересам того підприємства, де він працює. Тому самокероване навчання має стати активним елементом соціального інструментарію управління персоналом, що сприятиме саморозвитку, самооцінці та саморозумінні працівника. Для цього менеджери з персоналу повинні допомогти працівникові активізувати процес такого навчання.

Зарубіжні науковці рекомендують використовувати чотирьохетапний підхід до впровадження самокерованого навчання на підприємстві, що містить таку послідовність дій.

1. Самооцінка, заснована на аналізі працівниками їх роботи та життєвої ситуації.

2. Діагноз, поставлений на основі аналізу потреби в навчанні та пріоритетів.

3. Планування дій для того, щоб визначити, які завдання стоять перед людиною, яка допомога необхідна, які перешкоди можливі, які ресурси (включаючи людські) необхідні, а також скільки часу це займе.

4. Моніторинг і аналіз забезпечення прогресу у виконанні плану [1].

Доповнюючи розглянутий підхід, рекомендуємо кадровим службам підприємств і організацій здійснювати самокероване навчання так:

- визначити стилі навчання індивідуумів;
- проаналізувати, наскільки їх стиль заохочує або, навпаки, обмежує навчання;
- проаналізувати, наскільки вони вміють спостерігати, міркувати, аналізувати, виявляти творчу активність, ухвалювати рішення й оцінювати, а потім вирішити, як використовувати їх вміння найефективніше;

– проаналізувати їх роботу й іншу практичну діяльність, до якої вони залучалися, на предмет того, які можливості для навчання вони надають. При цьому варто звертати увагу на реальну роботу, яку виконують працівники в даний час і яку, можливо, вони будуть виконувати в майбутньому, а також на те, чого їм треба для цього навчитися і як здійснити таке навчання;

– знайти потенційних помічників у процесі саморозвитку: менеджерів, колег, інструкторів, наставників (тобто працівників, які не є тими менеджерами або інструкторами, які забезпечують безпосереднє керівництво);

– розробити завдання навчання і план дій – план персонального розвитку або контракт на навчання;

– щодня виділяти час для відповіді на питання «Чому ви навчилися сьогодні?».

Як вже зазначалося, для самокерованого навчання необхідні стимул, допомога і керівництво. Тут важливу роль відіграє план персонального розвитку. Такий план може бути представлений у вигляді угоди або контракту про навчання. Ця угода укладається між працівником і його менеджерами і, часто, інструктором або наставником; вона зазвичай буває в письмовій формі та потрібна для того, щоб досягти певної мети. Партнери за контрактом домовляються про те, які цілі будуть досягнуті та якими будуть ролі сторін. Це потрібно для створення клімату обізнаності про можливості навчання та розвитку, а також для розробки навчальних заходів, щоб виробити стилі та навички навчання.

Зокрема, підприємство чи організація може заохочувати самокероване навчання, гарантуючи тим, хто навчається, що:

– вони самі визначають, яке їм може знадобитися керівництво та що їм потрібно знати, щоб ефективно виконувати свою роботу;

– їм вкажуть, де вони можуть отримати необхідні для навчання матеріали й інформацію;

– план і програма навчання будуть підготовлені як частина контракту з навчання;

– ті, хто навчаються, підготують план персонального розвитку, вказавши, чого їм потрібно навчитися, як вони хочуть розвиватися, і які дії потрібно зробити, щоб досягти цілей навчання та розвитку.

Отже, самокероване навчання як елемент системи соціального інструментарію управління персоналом робить істотний внесок у розвиток людських ресурсів організації, сприяє реалізації його цілей і завдань. Для досягнення мети такого навчання та загалом розвитку персоналу потрібно ними керувати так, щоб правильне навчання надавалося правильним людям в правильній формі в правильний час і за правильну вартість.

Список використаних джерел:

1. Armstrong M. Armstrong's Handbook of Human Resource Management Practice / Michael Armstrong, Stephen Taylor. – 13th edition. – Kogan Page, 2014. – 880 p.

СЕРЬОГІНА НАТАЛІЯ КАМІЛІЇВНА

к. держ. упр., доцент, доцент кафедри менеджменту та управління проектами Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

ВИНОГРАДОВА НАТАЛІЯ ЛЕОНІДІВНА

*к. держ. упр., доцент, завідувач аспірантури
Університету митної справи та фінансів*

МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ

Однією з умов приведення стану професіоналізму державних службовців у відповідність до зростаючих потреб суспільства є вивчення досвіду розвинених країн з метою його переосмислення і пошуку шляхів запровадження в Україні. Вивчення матеріалів з питань співвідношення політики та управління в розвинених країнах дало змогу визначити особливості державної політики в системі державної служби, що сприяють її професіоналізації: розмежування політичних і адміністративних посад; законодавча захищеність осіб, які обіймають адміністративні посади, від звільнень за політичними мотивами, збереження складу професійних чиновників після змін урядів; чіткість визначення номенклатури послуг, процедур їх надання, вимог до якості, критеріїв і механізмів оцінки якості; розгляд управління як діяльності, спрямованої на результат, сутність якого полягає у задоволенні потреб громадян шляхом надання їм якісних послуг; підготовка, прийняття, реалізація та оцінка управлінських рішень на засадах публічної політики в умовах максимальної відкритості й прозорості; запровадження державної політики «інвестування в людей»; ефективне управління системою державної служби і навчання державних службовців, забезпечення їх єдності, взаємодії; чіткість визначення та опису адміністративних процедур; запровадження внутрішнього аудиту в діяльність органів влади; високий престиж державної служби [1, с. 4 – 5].

Сконцентруємо нашу увагу на вивченні досвіду в означених питаннях, набутого США, Великою Британією, Німеччиною та Францією. Наприклад, можна констатувати, що в США механізми розділу й підпорядкування не розвинені, що створює ряд джерел

напруги в адміністрації. У Великій Британії розділ адміністрації та політичної влади є найсильнішим, у Франції – найслабшим з європейських країн, що розглядаються в даній роботі, Німеччина займає проміжну позицію між Британією та Францією. З іншого боку, в Британії існує «відкрита структура» та механізм «швидкого потоку», що наближує британську систему державної служби до американської. Суттєвіші здобутки у досягненні ефективності державної служби мають ті країни, в яких забезпечується тісний взаємозв'язок систем державної служби і навчання державних службовців. Під час добору кадрів більше уваги у Німеччині приділяють юристам, у Франції – випускникам Національної школи адміністрації (ENA), у Британії сподіваються на Оксфорд і Кембридж, а в США – на відбір з широкого кола коледжів й університетів. До того ж, у Європі державні службовці, як правило, мають загальну гуманітарну освіту, а у США – спеціальну.

Більш докладно про Сполучені Штати Америки. У першу чергу необхідно сказати, що в американській системі набагато більше політичних призначень в державній адміністрації, ніж в європейських системах [2]. Статути, які регулюють державну службу в США, закріплюють величезну кількість політичних призначень в апараті. Згідно із статутом, що регулює набір працівників на роботу за контрактом, всі посади в адміністрації поділяються на «посади за кар'єрою» («career positions») і «не за кар'єрою» («non-career positions»). Останні, у свою чергу, поділяються на «політичні» («political») і «виняткові посади» («excepted positions»). Велика кількість політичних посад у США викликає серйозні зміни при приході до влади новообраного президента. У США немає постійних секретарів, як у Британії, немає міністерського кабінету, в якому 70 % працівників – службовці за кар'єрою, як у Франції, немає парламентських державних секретарів, як у Німеччині. Коли адміністрація змінюється, кожен відділ лишається знекровленим, зміна обов'язків пронизує усі шари ієрархічної піраміди аж до завідуючого сектором (bureau chief) і т. ін. Близько 50 із 175 працівників відділу може бути переміщено. Ця перерва послідовності не обмежується початком діяльності нового президента. Строк перебування на державній службі такий короткий (близько 2-х років), що кожна група функціонерів знаходиться у стані постійних змін. З такою кількістю нових і недосвідчених людей довкола малочисельна група службовців за кар'єрою відчуває себе неспроможною вести планову роботу.

Німецька державна адміністрація має загалом імідж професійно компетентної та дуже ефективної [3]. Тому особливо цікаво розглянути, як в межах цієї адміністрації діють механізми, що забезпечують рівновагу між підпорядкуванням та розділом політичної влади й адміністрації. Не маючи достатньо великого штату, яким

можна було б вільно розпоряджатися, спираючись лише на державних службовців, німецька політична влада не змогла б підтримувати дійові контакти з адміністрацією, якби не два інститути, спеціально створені для зв'язку між політичною владою і функціонерами. Один з них, інститут Парламентських державних секретарів, є досить новим, у той час як другий, інститут державних службовців, відомих як «політичні службовці», має довгу традицію.

Відносини між політичною владою і вищими державними службовцями у Франції (на відміну від США, де вони відверто погані) не можна назвати ні дуже хорошими, ні дуже поганими. Вся справа в тому, що міністри, члени міністерських кабінетів, директори департаментів, адміністратори – всі мають однакове походження – з корпусів державних службовців. У Франції створився ряд традицій: 1. Конкурсний відбір гарантує однакові стартові умови для всіх. 2. Державному службовцю гарантується безперервна кар'єра, він має право залишатись пожиттєво членом корпусу державних службовців. Все це відрізняє державну службу у Франції від служби у Британії, де такі гарантії повністю відсутні. Отже, французька практика – це компроміс між системою, в якій вища державна служба знаходиться повністю в руках політичної влади і тою, де державна служба повністю самоврядна. Французький уряд має право призначати, переміщати та звільняти найбільш важливих державних службовців. Але його влада не абсолютна. Він має дотримуватись визначених норм і традицій.

Британія [4] має більше труднощів у досягненні стабільності у відносинах всередині політико-адміністративної машини. Корені проблеми знаходяться у вузькому розумінні доктрини політичного нейтралітету державних службовців, а також в особливості набору на державну службу в цій країні. По-перше, державні службовці в Британії не мають спеціальних прав на свою службу. Ще особливістю британської системи є наявність так званої «відкритої структури» у державній службі. Британська державна служба визначається кількома чіткими характеристиками: це типово довічне заняття за кар'єрою; вона в цілому автономна в питаннях відбору штату, переміщенні, просуванні на вищі посади і звільненні. Державні службовці – це еліта, тому вона ізольована фізично і культурно від суспільства в широкому розумінні. При цьому поняття статуту державної служби, який би мав у собі всі адміністративні правила, що мають силу законів або регламентів, у Британії не існує. Важливо також, що у Великій Британії існує традиція, згідно з якою новопризначений уряд або не робить взагалі, або робить дуже мало змін в адміністрації. Таким чином, можна говорити про фактичну відсутність у Британії змішаних політико-адміністративних структур, дуже чіткий поділ між політичною владою та адміністративними органами.

Список використаних джерел:

1. Професіоналізація державної служби: зарубіжний досвід : навч.-метод. матеріали / уклад. : В. А. Гошовська [та ін.]. – К. : НАДУ, 2008. – 80 с.
2. Системи підготовки державних службовців у зарубіжних країнах / пер. з англ. Ю. Д. Полянського. – К. : УАДУ, 2000. – 424 с.
3. Mayntz R. The Higher Civil Service of the Federal Republic of Germany / R. Mayntz // The Higher Civil Service in Europe and Canada: Lessons for the U.S. / ed. by Bruce L.R.Smith. – Washington, D.C. : Brookings Institutions, 1989. – P. 55 – 68.
4. Plowden W. The Higher Civil Service of Britain / W. Plowden // The Higher Civil Service in Europe and Canada: Lessons for the U.S. / ed. by Bruce L. R. Smith. – Washington, D.C. : Brookings Institutions, 1989. – P. 20 – 39.

ЦЕЛИЩЕВА ЕЛЕНА ФЕДОРОВНА

соискатель кафедры региональной, муниципальной экономики и управления Уральского государственного экономического университета, главный специалист отдела прогнозирования и мониторинга Министерства экономики и территориального развития Свердловской области

ОСОБЕННОСТИ ПРИМЕНЕНИЯ ФОРМ ОБЩЕСТВЕННОГО КОНТРОЛЯ В ПРОЦЕССАХ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО ПЛАНИРОВАНИЯ ГОРОДСКОГО РАЗВИТИЯ

В Советском Союзе граждане не принимали участие в планировании городского развития, этим вопросом занимались представители власти. Во второй половине XX века наметилась тенденция включения в процессы планирования научных организаций и профессиональных сообществ. В постсоветский период инициатива перешла к частным застройщикам, которые «перекраивали» городское пространство по своему усмотрению.

Различные аспекты вовлечения граждан в процессы территориального планирования городского развития получили отражение в работах широкого круга зарубежных исследователей: П. Давидоффа (теория адвокативного планирования), Н. Крумгольца (концепция справедливой среды), А. Лефевра, К. Линча, Д. Харви (концепция права жителей на город), Ш. Арнштейна (модель «лестница гражданского участия»), Л. Сандеркок (мультикультурные аспекты городского развития), П. Хили (теория коллаборативного планирования). Научное направление развивается более 50 лет, но

слабо востребовано в России в силу особенностей системы государственно-политического управления.

В настоящее время в России органы власти уделяют значительное внимание общественному обсуждению планов городского развития с населением, бизнесом, представителями научного сообщества. Различные формы вовлечения граждан закреплены в российском законодательстве в Законе «Об основах общественного контроля в Российской Федерации» (принят в 2014 году). Перечень форм участия является открытым, что создает возможность развития системы общественного контроля. Регионы и муниципалитеты могут выбрать какая форма является для них наиболее предпочтительной.

Граждане вовлечены в процессы городского развития через разработку стратегических планов, градостроительных документов, проектов инициативного бюджетирования, проектов благоустройства общественных пространств и дворов в рамках национального проекта «Комфортная городская среда».

Значительные по объему документы (стратегии развития, проекты комплексной застройки) органы муниципальной власти в обязательном порядке обсуждают:

- с представительными органами власти (депутаты формально выступают как представители населения);
- с научным и профессиональным сообществом (через экспертные советы (преимущественно при разработке документов долгосрочного характера), общественные советы при органах власти).

Для обсуждения менее объемных документов в сфере градостроительства органы власти используют общественные (публичные) слушания и общественные обсуждения.

Значительное количество участников публичных слушаний, общественных обсуждений приходится на представителей девелоперов (по причине финансовой заинтересованности), общественных и политических организаций (так как любую конфликтную ситуацию можно использовать в политических интересах), но мало интересуется простых жителей. Внедрение западной модели организации процесса планирования городского развития в России сталкивается с пассивностью местных сообществ.

Жителя города гораздо больше беспокоит то, что происходит недалеко от места его проживания или места, где он часто проводит время (часто посещает). Организация обсуждения небольших проектов, проектов благоустройства дворов делегируется органами местного самоуправления управляющим жилищным компаниям, строительным компаниям, архитектурным бюро. Эти проекты малы и многочисленны с точки зрения городской власти. Такие компании не подотчетны жителям и стремятся побыстрее освоить средства, выделенные на реализацию проектов. Длительное обсуждение

проектов рассматривается как нецелесообразные затраты времени и финансов.

В связи с тем, что жители с большой охотой высказываются за или против конкретного решения, но не готовы предлагать свои варианты, значительное распространение на практике получили проведение опросов.

Горожане могут оказывать воздействие на принятие решений о том или ином проекте строительства или благоустройства через депутатский корпус, подготовку обращений в органы исполнительной власти, органы прокуратуры, а также через механизм судебной защиты. Однако, как показывают результаты проведенных фокус-групп, данные формы рассматриваются жителями как неэффективные и чрезмерно затратные. Мы предлагаем рассматривать данные формы общественного контроля как индикатор отсутствия или недостаточного уровня вовлечения граждан в процессы планирования.

Крайней формой несогласия граждан с проектами городского развития, решения о реализации которых уже были приняты властью вопреки общественному мнению, являются акции протеста.

В целом, формы общественного контроля, получившие отражение в законодательстве, имеют мало общего с формами, сложившимися институционально (применяемыми на практике). Представление документов территориального планирования экспертным советам и депутатам широко распространено и выдается за формы вовлечения граждан, но таковыми не является. Наиболее подходящие для планирования проектов городского развития формы общественного контроля – публичные слушания, общественные обсуждения, опросы граждан – на практике представляют собой формальные процедуры (не нужные ни жителям, ни власти), а их результаты не влияют на принятие окончательных решений.

В нескольких городах России в последние годы для обсуждения проектов благоустройства общественных пространств (в частности, в рамках реализации приоритетного проекта «Комфортная среда») применялись новые формы – мастер-план, соучаствующее проектирование. Они позволяют нивелировать только часть недостатков, но не решают проблему в целом.

Каждая форма гражданского участия обладает определенными преимуществами и недостатками. Выбор оптимального инструмента зависит от типа и масштаба обсуждаемого проекта городского развития, а также правильной настройки. Для дальнейшего развития общественного участия в проектах городского развития городским властям необходимо:

- привлекать жителей на всех стадиях цикла разработки проекта, включая самые ранние;

– выносить на обсуждение вопросы максимально понятные и близкие конкретной группе жителей, разбивать крупные проекты на небольшие;

– проводить общественные обсуждения на уровне жилого квартала, микрорайона.

В целом, законность различным формам вовлечения граждан придает то, насколько разработанный проект изменился (или был отклонен) под влиянием высказанных замечаний. Во-первых, горожане обладают информацией, которая важна для планирования. Во-вторых, жители, принимающие участие в обсуждении проекта, зачастую, готовы внести свой личный вклад в его воплощение.

Список использованной литературы:

1. Об основах общественного контроля в Российской Федерации : Федеральный закон от 21 июля 2014 г. № 212-ФЗ // Справочно-правовая система КонсультантПлюс. – Режим доступа : www.consultant.ru.

2. Целевая модель по организации общественного участия, а также вовлечению бизнеса и граждан в реализацию проектов благоустройства городской среды // Минстрой России. – Режим доступа : www.minstroyrf.ru/docs/14122.

3. Акимов П. И. Искореня несправедливость в городе. История адвокативного планирования / П. И. Акимов // Городские исследования и практики. – 2015. – Б/н. – С. 93 – 102.

4. Лефевр А. Производство пространства / А. Лефевр / пер. с фр. И. Стаф. – М. : Strelka Press, 2017. – 432 с.

5. Медведев И. Р. Общественные обсуждения градостроительных проектов в свете Закона № 455-ФЗ / И. Р. Медведев // Закон. – 2018. – № 3. – С. 126 – 137.

6. Ложкин А. Зачем и как: генпланирование и стратегическое мастер-планирование / А. Ложкин // Архитектура России. – Режим доступа : www.archi.ru/russia/51964/zachem-i-kak-genplanirovanie-i-strategicheskoe-master-planirovanie.

7. Шукин А. Как вовлечь жителей в проектирование городов / А. Шукин // Эксперт. – 2018. – № 40.

8. Юсупова И. В. Стратегии социально-экономического развития муниципальных районов до 2030 года: анализ опыта Татарстана / И. В. Юсупова // Региональная экономика. Юг России. – 2018. – № 1 (19). – С. 181 – 190.

9. Arnstein Sherry R. A Ladder of Citizen Participation / Arnstein Sherry R. // JAIP. – 1969. – Vol. 35, No. 4, July. – P. 216 – 224.

10. Vasilache A. Common challenges, common solutions. The experience of Participatory Planning Process in Romania / A. Vasilache // Strategic Planning for local development. Case studies from small and mid-sized European cities. – 2010. – Belgrade, Serbia. – P. 25 – 38.

ЧЕРВЯКОВА ОЛЬГА ВОЛОДИМИРІВНА

*д. держ. упр., доцент, головний науковий співробітник
Інституту законодавства Верховної Ради України*

ТРАНСФОРМАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В КОНТЕКСТІ ПРОЦЕСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сьогодні процес глобалізації характеризується тим, що все більше впливає на державне управління окремих країн. При цьому, сама держава, як суб'єкт управління, не може впливати на глобалізаційні тенденції, а лише виходити з тих рішень, що приймаються іншими суб'єктами на великій відстані. Головною ознакою процесу глобалізації є те, що географічна віддаленість між окремими країнами стає все менш значущою, як і територіальні межі. Таким чином, прибираються не лише фізичні, але кордони управління.

До основних чинників зовнішніх впливів, які свідчать про необхідність трансформації підходів до державного управління можна виокремити наступні:

- перехід від індустріального до постіндустріального (інформаційного) суспільства, в якому базовим ресурсом є інформація;
- суттєве збільшення кількості країн (у глобальному масштабі), які інтегруються;
- посилення глобалізаційних та інтернаціоналізаційних процесів;
- втрата державою контролю за внутрішніми процесами в економіці, через посилення впливу кризових явищ на глобальному рівні;
- збільшення кількості інституцій, здатних впливати на державне управління та регулювання у глобальному масштабі;
- збільшення розмірів і масштабів впливу інтеграційних міждержавних об'єднань, що призводить до деформації територіальних та/або економічних меж окремих країн;
- розширення переліку суб'єктів міжнародних відносин (регіональних утворень, неурядових організацій, ТНК, міжнародних організацій, інших неформальних центрів, у яких приймаються рішення глобального характеру), здатних впливати на державну політику;
- суттєве обмеження монополії держави на реалізацію регуляторної функції, що призводить до зсуву співвідношення повноважень із національного рівня на субнаціональний;
- взаємозв'язки держави та недержавних інституцій глобального масштабу мають все менш владний характер, поступаючись кооперативному [1, с. 150].

Таким чином, державне управління в контексті процесів глобалізації та інтеграції, це по суті, управління за умов прозорих кордонів, посилення взаємодії та комунікації між різними суб'єктами міжнародних відносин, які також приймають та реалізують власні управлінські рішення. Державне управління з посиленням глобалізації починає носити більш умовний характер, адже все більше підпорядковується міжнародним інститутам чи іншим суб'єктам, які мають вплив на міжнародну економічну, правову, інформаційну системи та тим нормам, що нав'язуються або пропонуються ними.

Фактори зовнішнього впливу на країну, проникаючи внутрішньодержавну сферу через економічні, правові, інформаційні, а також інші канали, трансформують саму сутність державного управління. В результаті цього традиційні державні управлінські функції, що були характерними раніше, зазнають суттєвих змін.

Для того, щоб визначити наскільки певна країна є інтегрованою в глобалізаційний процес, починаючи з 2002 року використовують Індекс рівня глобалізації країн світу (KOF Index of Globalization). Даний індекс за своїм змістом є комбінованим показником і дозволяє оцінювати масштаби інтеграції певної країни у світовий простір та порівняти різні країни за його компонентами. В основу даного показника покладено суму наступних складових: економічна, соціальна і політична. Для кожного з наведених компонентів встановлений свій ваговий коефіцієнт.

Задекларувавши відкритість до глобалізаційних процесів, провідні країни світу досить часто застосовують заходи державного управління або регулювання, спрямовані на зниження впливу глобалізації. Особливо це стосується економічної сфери. Так як одним із факторів визначення економічного компонента індексу KOF є оцінка протекційних заходів та обмежень, можна констатувати, що політика лібералізації світової торгівлі, яка декларується високорозвиненими країнами, на практиці досить часто порушується.

Україна, як і більшість сучасних країн світу, зіштовхнулись з тим, що зміни глобального масштабу змушують державу виконувати попередньо непритаманні їй функції, пов'язані, зокрема з модернізацією економіки, підвищенням рівня конкурентоспроможності національного товаровиробника, зростанням інноваційного потенціалу, забезпеченням стійкості фінансової системи від кризових явищ, в тому числі, глобального масштабу. Поряд з тим, досягнення найбільш ефективних результатів державного регулювання в економічній сфері може бути забезпечене виключно у випадку дотримання ринкових умов господарювання. Таким чином, одним із основних завдань сучасного державного регулювання має бути забезпечення ринкових прав і свобод підприємництва, з одночасною реалізацією завдань покликаних нівелювати вплив негативних

глобалізаційних тенденцій на національну систему.

Список використаних джерел:

1. Кельдер Т. Л. Державне регулювання міжнародної економічної діяльності в умовах глобалізації / Т. Л. Кельдер, В. В. Грубась // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2010. – № 1 (5). – С. 148 – 153.
2. Globalization Index (KOF) – Access mode : www.globalization.kof.ethz.ch.
3. Войтович Р. Модернізація державного управління в умовах глобальної інтеграції / Р. Войтович // Вісник НАДУ. – 2013. – № 2. – С. 14 – 23.
4. Григор О. О. Оцінка рівня глобалізації та аналіз рівня відкритості України світовому господарству / О. О. Григор // Економіка та держава. – 2010. – № 10. – С. 104 – 106.
5. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку : монографія / Я. М. Столярчук. – К. : КНЕУ, 2009. – 302 с.
6. Joseph E. Stiglitz. Globalization and its Discontents / E. Joseph. – W.W. Norton & Company. – New York, London. 2002.

ШАТІРШВІЛІ ДАВІД АРЧІЛОВИЧ

аспірант кафедри регіонального управління, місцевого самоврядування та управління містом Національної академії державного управління при Президентіві України

ГРОМАДСЬКИЙ ЕЛЕКТРИЧНИЙ ТРАНСПОРТ У ПЛАНУВАННІ СТАЛОЇ МІСЬКОЇ МОБІЛЬНОСТІ

Встановлено, що планування міської мобільності є складним завданням, бо стосується різних вимог і потреб, які деколи конфліктують між собою. Ключовою умовою реалізації концепції сталої міської мобільності є залучення громадян та інших зацікавлених сторін, здійснення координації між різними сферами (транспорт, землекористування, екологія, економічний розвиток, соціальна політика, охорона здоров'я тощо), органами влади різного рівня. Сприятливе для здоров'я екологічне середовище дозволяє суттєво знизити витрати місцевої громади та робить населений пункт привабливими для інвесторів. Стале місто має значно краще «економічне обґрунтування» для бізнесу, ніж за відсутності чіткої політики в сфері мобільності. Сталою вважається транспортна система, яка [1, с. 15]:

– забезпечує доступ до основних потреб мешканців і суспільства в цілому, гарантуючи безпеку людини й екосистеми, не обмежуючи можливостей наступних поколінь;

- є доступною й ефективною, надає можливість вибору виду транспорту та забезпечує динамічний економічний розвиток;

- обмежує забруднення навколишнього середовища, мінімізує споживання невідновлюваних, обмежує споживання поновлюваних ресурсів до сталого рівня, повторно використовує та переробляє свої компоненти, мінімізує використання земель і забезпечує зниження шуму.

Якщо розглядати в трьох вимірах, то її цілями є: ефективна мобільність, регіональний економічний розвиток, операційна ефективність (економічний); соціальна рівність (справедливість), безпека людського життя та здоров'я, доступність, суспільний зв'язок, збереження культурної спадщини (соціальний); зменшення забруднення навколишнього середовища, зменшення впливу на зміну клімату, зниження шуму, збереження ресурсів, збереження простору, захист біологічного різноманіття (екологічний).

Отже, поняття «сталий (зелений) транспорт» застосовують для будь-якого виду транспорту з низьким впливом на довкілля: піша хода, велосипедні поїздки, громадський транспорт, екологічно-дружні автомобілі, спільне з друзями використання авто. Також визначають міські транспортні системи, при користуванні якими вживається мало палива, зберігається простір і пропагується здоровий спосіб життя. План сталої міської мобільності передбачає створення транспортної системи, яка забезпечить громадян комфортними послугами з доступом до основних місць призначень; покращить безпеку та захист; зменшить забруднення повітря та рівня шуму, викидів парникового газу й енергоспоживання; підвищить ефективність та економічну доцільність транспортування людей і товарів; сформує більшу привабливість та якість міського середовища та дизайну на користь економіки та суспільства в цілому [2, с. 8].

Транспортне планування здатне забезпечити досягнення цілей сталого розвитку через [1, с. 15]:

- різноманітність варіантів вибору громадянам для подорожі транспортними засобами, які є доступними, екологічними, ефективними та зручними;

- добру інтегрованість усіх компонентів системи: вільний і швидкий доступ пішоходів і велосипедистів до транзитних пунктів, можливість зміни транспортного засобу, планування землекористування;

- надання можливостей доступу, що дозволить домогосподарствам з низьким рівнем доходу витрачати менше 20 % свого бюджету на шлях до основних товарів, послуг і видів діяльності;

- ефективне й енергоефективне використання ресурсів, у т.ч. земельних;

– встановлення пріоритетів і результативне ціноутворення: оплата за використання доріг, паркування, страхування та ціна на паливо повинна стимулювати ефективніші варіанти пересування.

– операційну діяльність: транспортні компанії й інші постачальники послуг мають здійснювати управління таким чином, щоб мінімізувати витрати та максимізувати якість обслуговування;

– планування повинно бути вичерпним (враховувати всі важливі цілі, наслідки та можливості), інтегрованим (прийняття рішень повинно координуватись і узгоджуватись між різними секторами, територіями й установами) та всеохоплюючим (всі зацікавлені особи повинні мати можливість приймати у ньому участь).

Для підвищення ефективності роботи міського електротранспорту потрібно модернізувати основний рухомий склад, створити зручні пересадочні вузли між маршрутами, впровадити сучасну систему оплати проїзду, у т.ч. для пільгових категорій населення. При цьому важливим є впровадження конкуренції між перевізниками (комунальними і приватними підприємствами). Для фінансового забезпечення реалізації заходів, окрім бюджетних і власних коштів підприємств міського транспорту, необхідно активно залучати кредити, гранти міжнародних програм та організацій, благодійні внески тощо [3].

Найпоширенішими заходами сталого розвитку міст із збереженням екологічної складової є [4, с. 5].

1. Підвищення привабливості громадського транспорту: надання йому пріоритету, оптимізація його роботи, обмеження в'їзду особистого транспорту до певних міських зон, політика диференційованих цін на паркування.

2. Підвищення екологічності транспортних засобів: пріоритет електричному виду, використання екологічно чистого палива, введення незалежного контролю за технічним станом транспорту;

3. Розвиток альтернативної міської інфраструктури: велосипедної, створення зон, вільних від автомобілів, зелених екранів населеного пункту.

Таким чином, стала мобільність являє собою будь-який спосіб або організаційну форму пересування (пішохідний і велосипедний рух, екологічні автомобілі, громадський електротранспорт), а також транзитно-орієнтоване проектування, оренду екологічних транспортних засобів, що дозволяє знизити рівень впливу на навколишнє середовище, сприяє збереженню простору та пропаганді здорового способу життя. Екологічний аспект є домінуючим чинником при визначенні пріоритетів сталої мобільності [5]. Планування сталого транспорту, пов'язане з мобільністю та створенням комфортних умов проживання для мешканців, тому має бути узгодженим із стратегією розвитку міста. Останнє повинне інтегрувати транспортну систему в

комплексну систему планування міської мобільності, що поєднуватиме в собі планування розвитку транспортної інфраструктури та послуг, землекористування, житлового будівництва, екологічної складової транспортної політики, соціальних аспектів доступності, а також узгодження цих складових стратегічного плану з державною промисловою політикою.

Список використаних джерел:

1. Вороніна Р. М. Розвиток міської мобільності у світі / Р. М. Вороніна // Молодий вчений. – 2015. – № 2 (17). – С. 13 – 17.

2. Розробка та використання плану сталої міської мобільності: настанови Європейської Комісії / Програма сусідства та партнерства ЄС. – Брюссель, 2014. – 152 с.

3. Добрава Н. В. Напрями удосконалення діяльності міського електротранспорту / Н. В. Добрава, М. М. Осипова, М. С. Нечепуренко // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 14. – С. 58 – 64.

4. Міська мобільність в Києві: аналітична довідка та рекомендації. – К., 2016. – 15 с.

5. Маргіта Н. О. Особливості планування сталої міської мобільності / Н. О. Маргіта, Р. М. Вороніна, О. І. Карий // Lviv Polytechnic National University Institutional Repository. – Режим доступу : www.ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/32895/1/08_42-49.pdf.

ЯГОДЗІНСЬКИЙ СЕРГІЙ МИКОЛАЙОВИЧ

д. філос. н., професор, декан факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету

ПОЛІТИЧНА СВІДОМІСТЬ І ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА: ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ / КЛАСИЧНІ ПІДХОДИ

Цього року наша країна відзначала 33-річчя Чорнобильської трагедії. Техногенна катастрофа, складовими якої стали помилки проектування реактора, тиск адміністративного апарату, непередбачуваний збіг обставин і дії операторів станції в кризовій ситуації, змусила людство вкотре переглянути значення безпекового фактору цивілізаційного поступу. Проте і до, і після цієї події ми усвідомлювали технологічність складних механізмів, руйнівний потенціал стихій, які людство підкорило й поставило собі на службу. Протоколи безпеки, правила, норми, регламенти нині пронизують усі рівні соціальних практик, стали звичними, не викликають обурень, потреб у авторських інтерпретаціях чи масових протестів. Більшість із нас враховує наявність нелінійних залежностей, зворотного зв'язку,

синергію факторів, непізнану складність інноваційних рішень і розробок у ході їхньої експлуатації.

При цьому можна лише дивуватися тому факту, що соціальний простір, який за характеристиками є нелінійною, самоорганізованою системою, більшість людей не вважають складним механізмом із усією гаммою очевидних і прихованих важелів, синергетичними ефектами масових подій, принциповою не прогнозованістю наслідків прийняття управлінських рішень, неочевидними причинно-наслідковими зв'язками. Сучасна людина, як і людина попередніх епох, вимірює вчинки, оцінює події й наслідки у межах традиційної координатної площини, будуючи на ній неперервні, а часто примітивні, лінійні графіки відношення етичних, політичних і економічних параметрів.

Метою настільки розлогої преамбули є актуалізація того, наскільки відкритим і вразливим є сучасне суспільство до порушення балансу правил; наскільки близько цивілізація підійшла до процесів, зміна яких здатна трансформувати зміст усього комплексу відношень і природи речей.

Складність природи соціальної дійсності піднімалася мислителями усіх епох, знаходила метафоричне відображення як у філософських, соціологічних, політологічних, культурологічних роботах, так і в строгих аналітичних розрахунках економічних моделей. У той час як в економіці 40-60-х рр. XX ст. йшла боротьба кейнсіанства і монетаризму, письменниця-фантаст, філософ Урсула Ле Гуїн пише роман «Чарівник Земномор'я» [1], у якому через художні образи вкотре доводить до свідомості читача ідею неможливості зміни однієї складової світобудови без впливу на усі інші її елементи. На питання молодого учня, чому неможливо довго тримати ілюзію перетворення звичайного каменю на алмаз, майстер відповідає – можливо, але для цього необхідно до основи зруйнувати Всесвіт; до того ж, камінь нічим не гірший алмазу, у нього лише інше призначення. На додаток до цього, будь-яка ілюзія здатна породити ланцюг подій, які порушують закладену в їхню сутність логіку, внаслідок чого вони набувають статусу непрогнозованих і неконтрольованих.

Що ж ми спостерігаємо у структурі сучасних моделей державного управління, концепціях економічного розвитку, стратегіях трансформації освіти, науки, побуту? В умовах інформаційного суспільства, пронизаному інноваційними технологічними рішеннями, напрацьовано значну кількість альтернативних соціетальних методів і способів розподілу суспільних благ, організації контролю ресурсів, попередження соціальних катаклізмів, військових, економічних і природних катастроф.

Але чи знайшли ці методи впровадження у тло соціальної реальності? Можливо, старі підходи магічно перетворені на ілюзорний

алмаз? Чи можна впевнено стверджувати приход інформаційної епохи в сфері державного управління та політики? На наше переконання, – ні. На підтвердження оглянемо сучасні підручники з політології, права, державного управління та суміжних соціально-поведінкових і гуманітарних дисциплін. Легко помітити, що для них характерне транслювання класичних дефініцій політики, політичної культури, політичного процесу, партій, партійних систем, форм правління, структури органів влади і т. п. [2; 3]. Посилання на праці Платона, Арістотеля, Августина, Макіавеллі, Монтеня, Монтеск'є, Маркса, Маркузе, Хабермаса, Хантінгтона та інших видатних для свого часу мислителів і діячів ніби маскують очевидність – сучасний світ змінився, а відтак, потребує інноваційних методів і підходів до тлумачення механізмів реалізації взаємозв'язку політики й управління, політичного істеблшменту та громадян, глобальних стратегій і регіональних тактик.

У нас немає підстав ставити під сумнів слова засновника та президента Всесвітнього економічного форуму в Давосі Клауса Шваба, який помітив наявність асиметрії влади в інформаційному суспільстві [4]. Сутність цього феномену криється у неспроможності пересічних громадян контролювати спосіб використання інноваційно-комунікаційних технологій. Інакше кажучи, ніщо не перешкоджає владі використовувати інноваційні засоби для підтримки в соціумі традиційних установок [5], здійснювати маніпуляції суспільною думкою, формувати мотиви, стимули, бажання, точки зору і т. п. компоненти з метою легітимації конкретних політичних, економічних чи соціокультурних рішень.

На наш погляд, набувши ззовні ознак інноваційності, політична інфраструктура та відповідна їй система прийняття управлінських рішень, все ж залишається вірною традиційним канонам. Останні, навіть в епоху доступності джерел інформації та прозорості публічної політики, успішно експлуатують традиційні ціннісні установки. Формуючи, а в подальшому за посередництва новітніх методів експлуатуючи почуття обов'язку, патріотизму, відданості, честі, гідності, свободи та інші етичні параметри, політична система не змінює свою природу, а маскує її. У категоріях згаданого вище роману Урсули Ле Гуїн, політична організація та система управління продовжують імітувати алмаз у той час, коли світ навколо докорінно трансформується.

Як довго ми будемо ігнорувати означену суперечність між інноваційними методами і традиційними підходами в політиці та системі управління, щоразу провокуючи соціальні кризи і флуктуації без прогнозованого сценарію того, як це відобразиться на темпі цивілізаційного розвитку, глобалізаційних процесах, переходу людства

до норм і переваг четвертої промислової революції, залишається загадкою.

Список використаних джерел:

1. Le Guin, Ursula. A wizard of Earthsea / Le Guin, Ursula.. – London : Puffin, 2016. – 279 p.
2. Roskin M. Political Science: An Introduction / Roskin M., Cord R., Medeiros J., Jones W. – Pearson, 2016. – 384 p.
3. Goodin R. The Oxford Handbook of Political Science / R. Goodin. – Oxford : Oxford University Press, 2009. – 1291 p.
4. Шваб К. Четвертая промышленная революция / К. Шваб. – М. : Эксмо, 2016. – 208 с.
5. Hoffer E. The True Believer: Thoughts on the Nature of Mass Movements / E. Hoffer. – Harper Perennial Modern Classics, 2010. – 194 p.

Наукове видання

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ПОЛІТИКИ І УПРАВЛІННЯ:
ТЕОРЕТИЧНИЙ І ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ**

матеріали круглого столу
(м. Дніпро, 25 червня 2019 р.)

За зміст та мовностилістичне редагування
відповідальність несуть автори

Комп'ютерний оригінал-макет О. Б. Кіреєвої

Ум. друк. арк. 5,81

Обл.-вид. арк. 5,76

Тираж 100 пр.

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління
Національної академії державного управління при Президентіві України
Україна, 49044, Дніпропетровськ, вул. Гоголя, 29
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 1743 від 06.04.2004

Видруковано у повній відповідності до оригінал-макета
ПП «Монолит»

49038, м. Дніпропетровськ, вул. Ленінградська, 56 Тел.: 34-08-73
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру ДК № 273 від 08.12.2000